Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 30 גראשען | היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 10 | Łódź, Piątek 22 stycznia 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ד שבט תרצ״ב | № 19

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

ציקליסטען-געיעגען
אויף „האמאטרענערס"
איינפטריט פון קאפלאן און מיהלשטיין פון „הכח", ווי אויך וויטעלזאן און צוקערמאן פון „בר-כוכבא".
פרוּ׳ען מאנשאפט אין נעט באל

מארגען | **מארגען**

טורנען אויף מכשירים –
פארטורנער-גרופע פון „בר-כוכבא",
אלימפישע פריאיבונגען,
פריאיבונגען מיט א רייף,
פיראמידען —
מוסטער-גרופען פון „מארגענשטערן".

שבת
דעם **23** יאנואר
פינקטליך
10 א זייגער פארמיטאג
אין זאל
פילהארמאניע
גראנדיעזע
ספארט=רעווי
מיט דער בעטייליגונג פון אלע יודישע
טורן= און ספארט=
פעראיינען
אין לאדז

קומט בעוואונדערען
די דערגרייכונגען
פון דער יודישער ארבייטער- און
בירגערליכער ספארט-בעוועגונג!

שווער-אטלעטיק
אנטייל פון די פוילישע מייסטער.
לאדזער פינג-פאנג-מייסטער מכבי
וועלכע האבען געשפילט מיט די אונגארישע וועלט-מייסטער אין איינצעל- און דאפעל-פארטיעס.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

מארגען, שבת, דעם 23-טען יאנואר 1932, וועט אין די סאלאנען פון מענער-געזאנג-פעראיין, פיעטריקאווער 243, פארקומען דער

גראנדיעזער באל פון דער געזעלש. „פראצא"

לטובת דעם דערמאהנטען פעראיין „פראצא", וואס פערשפרייט פאך-קענטענישען צווישען יודישע פרויען אין לאדז.

דער בעסטער דזשאז!! אנהויב 10 א זייגער אווענד. בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פיעטריקאווער 243. א ים אפראקציעס און איבעראשונגען!! 448

צו דער חתונה פון אונזער ליבע טאכטער

פרל. רעגינא שמאראגד

(לאדז)

מיט ה' יואל סעגאל

(אנטווערפען)

וואס איז פארגעקומען אין אנטווערפען דעם 19 יאנואר 1932, ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צופרידען צוזאמענלעבען.

עלטערן: וואלף און חיה שמאראגד און קינדער

461

בעקאנטמאכונג

סווערט נעגרינדעט א פעראיין „תומכי אסורים" אין לאדז

449 אלע סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען אויף דער

גרינדונגס-פערזאמלונג

וועלכע קומט פאר מוצש"ק פ' בשלח אויף נאוואמיעסקא 22 פראנט 2 שטאק

בעמערקונג: דער ציל פון פעראיין איז צו גרינדען א בערג מיר פאר יודישע קראנקע פון די שטעלער און פאר יודישע זעלנער. דער גרינדונגס-קאמיטעט

אכטונג, טויבשטומע!

הינט, פרייטאג, 7 אווענד קומט פאר אין לאקאל זאוואדזקא 4

א בעריכטס-פערזאמלונג מיט'ן אנטייל פון ווינצ-פרעז. פון אלוועלטליכען טויבשטומען-פערבאנד ה' באנומיל ליבאן פון קראקא.

מארגען, שבת, ד. 23 סטיטשעו 6 אוו. קומט פאר אין זעלבע לאקאל די

גענעראל-פערזאמלונג

קומט מאסענווייז 451 קומט מאסענווייז

פודער זייף, קרעם

BEBE SZOFMANA

דינט שוין איבער 30 יאהר צייט דעם קינד.

אכטונג זשע-זאמלער אין לאדז.

זונטאג, דעם 24-טען יאנואר 4 א זייגער נאכמיטאג זאלען אלע קומען פינקטליך צו דער

פערזאמלונג

אין קליינהענדלער פעראיין פיעטרקאווער 6 ווענען אייערע וויכטיגסטע האנדעלס-אינטערעסען

476 די פערוואלטונג.

מאשין-מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע, ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פערפעל און מוגבהען. דורך מיט קארלסבאד'ער סיסטעם מיר עמפעהלען צו יעדער צייט אינזערע גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבערא = דעווויסטער צוקערביע

ב. ווייגבערג

38 פיעטריקאווער 38

:-: טעל. 143-82 :-:

יודיש קאמעראל-טעאטער

ביז 1-טער מאי 2

דיר. רוד צעלמייסטער און א בעזמאן

שבת, דעם 23 יאנואר, 12 פארמיטאג וועט האלטען א פארטראג דער בעריטעס. קריטיקער און ליטעראטור-קענער

(רעדאקטאר פון ליט. בלעטער)

נחמן מייזעל

א.ד.ט. האבען מיר עטליכע יודישע ליטעראטורען אדער איין יוד. ליטעראטור?

טעזיס: פאנאנדערפאל פון דער „אטאיארכא"ער יורי"ער ליטעראטור; אבות און קינדער; „עלט-קריג און די יודישע ליטעראטור; הנסלענדישע רעוואלוציע; אויפקום פון נייע שרייבער און פערשידענע לענדער; נייע טעמעס, נייע מאטיוון; צעשפליטערטקייט פון דעם יודישען שאפען; מאסף פאר הסכעמאניען; ווארשא, ניו-יארק, מאסקווע — פערגאנגענהייט, ועגענווארט, צוקונפט קינסט לשם קונסט; ליטעראטור און עפעס, וואס איז מעהר פון ליטעראטור; וואס מיר פערדאנקען פון'ם מינסטעלער; די היכטיגסטע יור. קינסטלער און זייערע שאפען די לעצטע יארען; ד"ר וו"מעריטער נאינ פון יוד. שאפן; ירידה אדער עליה.

בילעטען פון 50 גר. 1.50 צו בעקומען ביי דער קאסע פון טעאטער

פעראיין פון די זדונסקא-וואליער אין לאדז

פילסודסקיעגא (ווסכאזניא) 12

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מוצש"ק דעם 23-טען יאנואר ד.י. 8 א זייגער אין אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל דער

מראדיציאנעלער

חמשה-עשר-פייערונג

פון אונזער גמילת-חסדים-קאסע.

גלייכצייטיג מאכען מיר בעקאנט, אז עס איז געגרינדעט געווארען א משמורים-סעקציע, וואס הויבט אן איהר טעטיגקייט פון זונטאג, דעם 24 יאנואר אונטער דער אנפיהרונג פון די ה"ה יחיאל קראקאוו און דאסטארשטשיק. מיט אכטונג

פיעזעס: הענעך בענדעט, סעקרעטאר: ה' בערנשטיין.

קאסירער: דוד לייב בליצבלאה, משה אהרן בארג-שטיין. אלי', זינמונד, רפאל מינץ.

457

זונטאג, דעם 24-טען יאנואר, 11 א זייגער פארמיטאג קומט פאר אויפ'ן בית החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער אונפערגעסליכען מאן און פאטער נ. ע.

שלום בן ר' יהודה ז"ל בערגער

(ג. מיטאינהאבער פון דער פירמע „בערגער און מייטלים")

צו וועלכער אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאמיליע. 498

דער חשוב'ער הערשאפט שמאראגד צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער

פרל. רעגינא (לאדז)

מיט ה' יואל סעגאל (אנטווערפען)

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען

684 א. גאלדמאן און פרוי.

א הארציגען מזל-טוב אונזער געעהרטען שעף ה'

וואלף שמאראגד און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער

פרל. רעגינא שמאראגד (לאדז)

מיט ה' יואל סעגאל (אנטווערפען)

וואס ס'איז פארגעקומען דעם 19 יאנואר ד. י. אין אנטווערפען ווינשען מיר זיי פיל נחת און דעם יונגען פאר אן אייביג גליקליך צוזאמענלעבען 462

משה שמידט און פרוי,
אברהם קארפיוסקי און פרוי,
העלא זעלאזנא,
בן-ציון גלאזער.

צו דער חתונה פון מיין שוועסטערן-טאכטער

פרל. רעגינא שמאראגד (לאדז)

מיט ה' יואל סעגאל (אנטווערפען)

וועלכע איז פארגעקומען דעם 19-טען יאנואר 1932 אין אנטווערפען, ווינשען מיר אייך א גליקליכע צוקונפט, זאל אייער לעבענס וועג מיט בלומען בעצירט זיין

וואלף איגעלניק און כלה גוטשא בארא

צו דער חתונה פון מיין ליבע שוועסטערן-טאכטער

פרל. רעגינא שמאראגד (לאדז)

מיט ה' יואל סעגאל (אנטווערפען)

וואס איז פארגעקומען אין אנטווערפען דעם 19-טן יאנואר 1932 ווינשען מיר פיל גליק און סווינטס צופרידענהייט.

462 רעגינא איגעלניק און חתן

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער

פרל. ריבטשע

מיט ה' שלום פעדער

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט

עלטערן משה חיים גרינפעלד און פאמיליע. 464

לארוסיו של חברנו

יהושע מטנענבוים

את העלמה

יהודית ארבאך

מחולים לבבים, ברכת מז"ט ותחיד מזהיר

מברכים חברה „כוכת צעירים", לאדז פילסודסקיעגא 51

506

מזל-טוב אני מברכים את חברנו הנכבד סגן יושב ראש חברתנו

מר מרדכי גרינבערג

לנשואיו את בחירת לבו

מרת חיה רחל צוקערמאן

תהא דרכם צלחה וזוגה ישושים

600

בשם „צעירי ישראל" בלודז. הועד

בברכת מז"ט חיה ולבבית אני מברכים את חברינו היקר

מר מרדכי גרינבערג

לנשואיו את הכלה

מרת חיה רחל צוקערמאן

תאיר מזלכם כשמש בצהרים

חיים ברוך בראנגאלר ורעיתו
יעקב גאלדבערג ורעיתו

500

בברכת מז"ט חמה ולבבית אנו מברכים את חברנו וידידנו היקר מר

מרדכי גרינבערג

לנשואיו את בחירת לבו

מרת חיה רחל צוקערמאן

תהא דרכם צלחה וזוגה בשושנים.

יעקב מרדכי מרגליות
שרה הארדקליות
אברהם ציגעלבערג עם הכ"ה

דעם ה'

חיים בער פיטעל און פרוי

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

עליאש

מיט פרל. פאלא לופט

און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט

פאמיליע שפירא. 473

צו דער פערלאבונג פון מיין פריינד

הערמאן משיקאווסקי

מיט פרל. דינציא טאהן

ווינשען מיר אז זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין

458 שלום גאלדשטיין און פרוי.

מזל-טוב ווינשען מיר אונזער חשובן פערוואלטונגס מיטגליד

ה' סלמן שיינפארבער און פרוי,

צום געבורט פון זייער ערשטן זוהנעלע זאל ער אייך האבען מיטגעבראכט פיל גליק און מיר ווינשען א גרינגע דערציהונג

חברה „אהבת-בחורים" לאדז, בזשעזשינער 5.

509

מזל-טוב א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד און חבר

יחיאל דוד דאטשאו און פרוי

צום געבירט פון זייער זוהנעלע און מיר ווינשען א גרינגע דערציהונג

489

שמואל בלאט און פרוי,
משה שינאווער און פרוי,
משה פאמעראנץ.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער, שוועסטער און שוועגערין

פרל. דארא טאהן

מיט ה' הערמאן שטשוהאווסקי

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.

516

מוטער, שוועסטער סאבינא און שוואגער יחזקאל, שוועסטער פעלא און שוואגער סאלאמאן, ברודער יצחק.

צו דער פערלאבונג פון מיין נעשעטער פריינדין

פרל. דארא טאהן

מיט ה' הערמאן שטשוהאווסקי

ווינש איך פיל גליק, זאל אייער לעבענס וועג מיט ווזען בעצירט זיין

אברהם עלסנער.

מיין טייערע פריינדין

פרל. דארא טאהן

צו איהר פערלאבונג מיט ה'

הערמאן שטשוהאווסקי

מיין הארציגסטע גליקוואונשען

רעגינא קירש.

Z intencji zaś ubin
p. Reginy Szmaragdówny
(Łódź)
z p. Johnem Segałem
(Antwerpen)
życzymy wiele szczęścia i różowei przysz ości
Szmul Notarjusz z Rodziną

צו די ה"ה גנבים

וועלכע האבען אין מיין וואוינונג ארויסגענומען א גאלדענעם זייגער פירמע טאוואן אי וואטש מיט'ן מאנאגראם A. P. און לכבוד איז ביי מיר א טייער אנדענקען אלס מתנה, בין איך גרייט אפצוקויפען פאר דעם העכסטען פרייז זיך פערשטענדיגען טעלעפאן 15661. דיסקרעציע שטרענג געזיכערט.

514

בברכת מז"ט חמה ונלבבה אנו מברכים את ידידנו חבר הועד, סגן היושב ראש הנכבד מו"ה

שאול ברינבארד

לרגלי ארוסת בנו הב' החשוב הערש עם העלמה אלטה פערל דאוונע, יזכה לראות מהם נחת בעושר ואושר ויהי דרכם סוגה בשושנים.

הועד ד"ה תלמוד תורה מחזיקי אמונה פעפער-יאס 17

459

ערקלעהרונג פון בילדונגס-מיניסטער

וועגען די אנטי-יודישע עקסצעסען אין די הויך-שולען

רעדעס פון דעפ. מינצבערג און דעפ. זאמערשטיין

וואַרשע, 21. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). אין דער בודזשעט-קאָמיסיע איז נעכטען פאָרגעקומען די ווייטערדיגע דיסקוסיע איבער'ן בודזשעט פון בילדונגס-מיניסטעריום.

דעפ. מינצבערג האָט געהאַלטען אַ פּאַטריאָטישע רעדע און געזאָגט אַז די יודישע אָרטאָדאָקסיע איז שטאָלץ דערויף, וואָס זי האָט זיך די ערשטע אָבגעשלאָסען אָן דער סאַנאַציע. קיין שום פאָרלאַנגען פון דער רעגירונג האָט אָבער דעפ. מינצבערג נישט אויסגערעדט.

דעפ. טשאַפּינסקי האָט געהאַט טענות צו דער רעגירונג פאַר וואָס זי שיצט נישט דעם יודישען הלד.

ווייטער האָט ער גערעדט ... די אַנטי-יודישע עקסצעסען וואָס ברענגען ... פּויליגס נאָמען אין אויסלאַנד און דאָס „גרינע בײַדעל" ברענגט נישט קיין כבוד די וואָס טראָגען עס.

דעפ. זאַמערשטיין האָט אין זיין רעדע אָנגעגריפען די יודישע אָרטאָדאָקסיע און געזאָגט, אַז די גאַנצע יודישע בעפעלקערונג איז פּאָזיטיוו געשטימט צו דער מלוכה.

וועגען שול-וועזען האָט דעפ. זאַמערשטיין גערעדט וועגען רעכטלאָזיגקייט פון די העברעאישע שולען, און נישט וועגען די יודישע שולען.

ווען דער רעדנער האָט דערמאָנט אַז פּואַנקאַרע האָט אַמאָל נישט דערלאָזט איינפיהרען אין פּוילען דעם „נומערוס קלויזוס" איז געוואָרען אַ טומעל און מען האָט איהם געשטערט צווישענרופען.

רעדענדיג וועגען די יודישע קהלות און פּאַראַגראַף 20 איז געקומען צו אַ שאַרפען ווערטער-אויסטויש צווישען רעדנער און דעפ. מינצבערג.

דער בילדונגס-מיניסטער האָט געגעבען ערקלערונגען וועגען די אַנטי-יודישע עקסצעסען אין די הויכשולען און אויפגעוויזען אַז די רעגירונג האָט מיט אַלע מיטלען דערשטיקט די עקסצעסען.

בלוטיגער קאמף צווישען פאליציי און א באנדיט

באנדיטען ווילען בערויבען א יודישען קרעטשמער — שיסען און פערוואונדען דעם יודען — רויבען צו פערד אין דארף — באנדיט פאלט טויט פון פאליצייאישער שיסעריי

לעמבערג, 14 (טעלעפאָניש). אין ראַדזיכאָוו איז אַ רויבער-באַנדע בעפאַלען די קרעטשמע פון חיים האַלפּערין. ווען דער קרעטשמער האָט פערבאַריקאַדירט די טיר, האָבען די באַנדיטען אַ יינגעשאָסען אין דער קרעטשמע און האַלפּערין איז פערוואונדעט געוואָרען.

אין דערזעלבער נאַכט האָבען די רויבער אַגרעסיוו געשליכט פערד אין זעלבען דאָרף.

פּאָליציי און זשאַנדאַרמען האָבען געמאַכט אַן אַבלאַווע און געפּאַקט דעם אָנפיהרער פון דער באַנדע, דעם דעזערטיר פּיאָטר ליסאָוויץ. עס איז געקומען צווישען ביידע צדדים אַ שיסעריי און אין רעזולטאַט איז דער באַנדיט דערשאָסען געוואָרען.

פּראָצעס פון וואצלאוו שעראשעווסקי געגען רעד. ביעלעצקי

וואַרשע, 14 (טעלעפאָניש) היינט איז פאַרגעקומען דער פּראָצעס וואָס עס האָט פערפירט דער פריהערדיגער וואַצלאַוו שעראַשעווסקי געגען רעדאַקטאָר פון דער „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ" וועלכער האָט דעם 27 יאַנואַר 1931 געשריבען, אַז שעראַשעווסקי האָט פאַר דער עסטרייכישער מאַכט פערראַטען די פּוילישע פערברעכער מאַכאַיסקי.

רעד. ביעלעצקי איז בעשטראָפט געוואָרען אויף 1 חודש אַרעסט פאַר פערשפּרייטען רכילות.

די ארבייט אין 2 קאמיסיעס

וואַרשע, 14 (טעלעפאָניש) אין סיים האָבען נעכטען זיך בעראַטען 2 קאָמיסיעס.

אין דער קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע האָט דער ב. ב.-רעפּרעזענטאַנט פּודאָסקי רעפערירט דעם סאַנאַציע פּראָיעקט צו ענדערען די קאָנסטיטוציע.

אין דער בודזשעט-קאָמיסיע האָט זיך געפיהרט ווייטער איבערן בודזשעט פון בילדונגס-מיניסטעריום.

יידישע געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט

אין פוילען, אפטיילונג אין לאדזש. וואלטשאנסקא 35

דערמיט מאכן מיר באַקאַנט, אַז די

יערליכע אלגעמיינע פארזאמלונג

קומט פאַר מאָרגן, שבת, דעם 23 יאַנואַר 1932 אין אייגענעם לאָקאַל וואָלטשאַנסקאַ 35. אַ זייגער 7 אָוונט צום ערשטן טערמין און 8 אַ זייגער אָוונט צום צווייטן טערמין וועלכע איז גילטיג ביי יעטוועדער צאָל אַנוועזנדע.

טאג-ארדנונג:

1) דערעפענונג און וואַל פון פּרעזידיום; 2) איבערלעזן דעם פּראָטאָקאָל פון דער פאַר-איאָריקער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג; 3) באַריכט פון דער פאַרוואַלטונג; 4) באַריכט פון דער רעוויזיע-קאָמיסיע; 5) דיסקוסיע; 6) בודזשעט פּרעלימינאַר פאַרן יאָר 1932; 7) וואַל פון דעלעגאַטן צום 3-טן לאַנדעס צוזאַמענפאָר; 8) וואַלן פון אַ פאַרוואַלטונג, רעוויזיע-קאָמיסיע און חברים געריכט; 9) פרייע פאָרשלאָגן.

שטים רעכט האָבן מיטגלידער פון לאָדזשער אָפּטיילונג פון דער י. ג. פ. ל. וועלכע זײַנען אָנגענומען געוואָרן ביז 30 נאָוועמבער 1931, וועלכע זײַנען נישט שולדיק קיין מיטגלידס-אָפּצאָל ביזן 1 נאָוועמבער 1931.

755 די פארוואלטונג.

נאָך קורצע שווערע ליידען איז נעכטען געשטאָרבען אין בליהענדען עלטער פון 37 יאָהר מיין ליבע פרוי, טאָכטער, אינזער טייערע און אונפערגעסליכע מוטער, שוועסטער און שוועגערין

ב. ע. ציונה נארדע

אשת ר' יחיאל מאיר הלוי נ"י

קאפיטולניק

(בת ר' יערב יאהופאוויטש ז"ל)

די לויה קומט פאָר היינט, פרייטאָג, דעם 22 יאַנואַר 1932, 11 אַ זייגער פאָרמיטאָג פון טרויער-הויז גליבנא 62 וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער

502 די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

טיף געריהרט פון דעם גרויסען אומגליק, וואָס האָט געטראָפען אונזער זעהר ג' ווערטע פרעזעס פון פעראיין גמילות-חסדים גליבנא 62 און חבר פון שוהל „סיני" יחיאל נ"י קאפיטולניק צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זיין זעהר געליבטע און איידעלע פרוי

גאלדע נ"ע

בעטען מיר אונזערע אלע מיטגלידער און חברים צו קומען אָפּצוגעבען איהר לעצטען כבוד און זיך בעטייליגען אין דער לויה, וואָס קומט פאָר היינט 11 אַ זייגער פון טרויער-הויז גליבנע 62

די פערוואלטונג פון פעראיין גמילות חסדים

505 און גבאים פון שוהל „סיני" גלובנע 62

מיט טיפגעריהרטען צער און שמערץ זענען מיר מודיע, אַז אונזער זעהר געשעצטע פערוואַלטונגס-מיטגלידין פון די פרויען אין דער נאַהרונגס-סעקציע ביים פעראיין „מחזיקי חולים" (קילינסקי 120) איז אין אָל הצעירע יאָהרען אין מיטען איהרע מעשים טובים פון אונז אוועקגעריסען געוואָרען האשה הישרה והנדיבה

מרת גאלדע קאפיטולניק נ"ע

מיר בעטען אַלע מיטגלידער און מיטגלידערינס אָפּצוגעבען איהר דעם לעצטען פערדינטען כבוד.

די לויה קומט פאָר היינט פרייטאָג, י"ד שבט תרצ"א, 11 אַ זייגער בייטאָג פון טרויער-הויז, גלובנא 62.

505

אנאנסן אין נייעם פאלקסבלאט האבן דעם גרעסטן ערפאלג

מעבעל

שפארזאמקייט איז רייכטום!

וויכטיג פאר לאדז און אומגעגענד!

צוליב'ן הערשענדען קריזיס פערקויפען מיר מעבעל קאָמפּלעט ווי ענצעלווייז צו זעהר ביליגע פרייזען. ביליגער ווי איבעראַל.

ביי ווײַנגאלד און ווײַנבלום

11 וואולטשאנסקא 11

קומט און איבערצייגט אייך! געדענקט די אדרעס!

DR. MED

E. GUTMAN

קינדער-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

גדאנסקא 26, טעל. 173-00!

נעמט אן פון 11 ביז 12 און פון 4 – 6.

Dr. med J. POLAK

האט זיך איבערגעצויגען

אויף אל. קאשטשושקי 53 טעלעפאן 246-10

Dr. med

H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר הויט-, וועגעריישע און געשלעכטס קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 141 32

עמפאנגס-שעה'ן 8 – 10, 12 – 2 און 5 – 8, זונטאג אין יו"ט 9 – 1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל.

„ליגת הצדק" לאדז, ציגעל-גאס 17.

פיזיקאליש טעראפישער קאבינעט

איז טעטיג טעגליך פון 11 – 1 מיטאג און פון 4 ביז 6 אָוונד געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון א דאקטאר-ספעציאליסט.

קווארץ-לאמפ, די טערמיע, סאלוקס, עלעקטרישע בעדער.

487

לעהרערס

מיט רעגירונגס - רעכט, 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, ענגליש, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

שוו. יאקובא 12

רעכטע אפיצינע, 1 טער שטאק וו. 30. שיף

מודעה

א' מורינו ר' משה יהודה בן הרב ר' מנחם נחום מח״לם בן שליט״א המגיד משראסק זצ"ל איז אין לאדז און שטייט איין נאוואמיעיסקא 19.

477

מטארשי

פעלדשער

נ. ניימאן

6 שערפיעז 43

(בענעדיקטא)

נעמט אן טעגליך פון 8 פריה ביז 10 אוו.

רעכער

אויף דער מאשין ווערען אויסגענייט

שרודמיעסקא 8.

קויפט נאר ביי דער ערשטער האנד!

יין כשר וטוב!

פון דער אלטער בעוואוסטער פירמע

„בארוין"

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז

נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58

גרויסער אויסוואהל פון ווײַנען, ליקערן און בראנפען'ס.

ביליגע פרייזען. סאלידע בעהאנדלונג.

הנהלות

הגמנסיות

של החברה

ליסוד בתי ספר תיכונים עברים בלודז

מודיעות, כי בקשות הכניסה מתקבלות עד יום כ"א שבט ש. ז.:

בלשכת הגמנסיה הראשונה לנערים, מגיסטרצקה 21, טעל. 134-11

בלשכת הגמנסיה השניה לנערים . מגיסטרצקה 22. „ 134-12

בלשכת הגימנסיה לנערות . . . פירמוביץ 6, „ 127-95

בשעות העבודה.

אל המכינה אס מתקבלים נערים ונערות בגיל שש שנים ומעלה בלשכת הגימנסיה לנערות. פירמוביץ 6.

488

האנטווערקער-פארייז, וואלטשאנסקע 19.

אכטונג מיטגלידער!

שבת, דעם 23-טן יאנואר 1932, 4 נאכמיטאג קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, די אלגעמיינע יערליכע

באריכטס-פארזאמלונג

מיטן אנטייל פון ח' אזשעך פון ווארשע.

טאג-ארדנונג: 1) דערעפענונג; 2) וואלן פון א פרעזידיום; 3) רעפעראט; 4) טעטיקייטס און קאסע באריכט; 5) באריכט פון דער רעוויזיר-קאמיסיע; 6) דעבאטן איבער די באריכטן; 7) וואל פון די פארייננס-אינסטאנצן; 8) פרייע פארשלאגן. מיר בעטן פינקטליך צו קימען.

494 די פארוואלטונג.

ב"ה חברה „שומרי שבת" שייבלערס ראיאן גלובנא 60

מודעה.

זונטאג פ, יתרו בשעה 5 בערב קומט פאר

א גרויסע מאסען-פערזאמלונג

אין קרעניצערס שוהל קילינסקי 117. עס וועלען רעפערירען די בעוואוסטע רעדנערס יו"ר ר' פישעל הללי שו"ב וועגען חיזוק שמירת שבת הרב המגיד מווילקא ר' יוסף בער פיניז א. ד. ט. שבת און דאס יודישע פאלק ווי אויך דער בעוואוסטער און טאלענטפולער דרשן און בעליבטער רעדנער ר' משה יוסל דאנציגער א.ד.ט. שבת איז דאס יודישע פעסטונג, שבת און דער יודישער שאץ, שבת און די יודישע פרוי. יודען קומט מאסענווייז! איינגאנג פריי!

505 מיט אכטונג הועד שומרי שבת שייבלערס ראיאן.

בעמערקונג: די פרויען-שוהל וועט זיין אפען פאר פרויען.

פראנקרייך וועט זיך נישט אפזאגן פון דער דייטשער ענטשעדיגונג

שטימען פון דער פראנצויזישער פרעסע

ענטוואפנונגס־קאנפערענץ זאל ווערען אפגעלעגט

פאריז, 21. (ספ. טעל.) היינט איז ארויס אן אפיציעלער קאמוניקאט פון ענגלישען אויסערן־מיניסטעריום אז די ענטשעדיגונגס־קאנפערענץ אין לאזאן קאן נישט פארקומען דעם 25־טע יאנואר צוליב טעכנישע סיבות.

די פאריזער צייטונגען גיבען צו דעם קאמוניקאט פערשידענע קאמענטארען.

א טייל פאריזער צייטונגען פאדערען פון דער רעגירונג... זיך ארויסצואגען וועגען ענגלישען קאמוניקאט און זאל געבען צו וויסען אז פראנקרייך האט נישט בדעה צו רעזיגנירען פון דער קריגס־ענטשעדיגונגס־רעכט, אויב מען וועט דארפען, וועט פראנקרייך מוזען ברעכען דער דייטשער עקשנות.

פאריז, 21. (ספ. טעל.) דער געוועזן. פרעמיער הערי‏א האט נעכטען געהאלטען א רעדע אין וועלכע ער האט אויסגעפירט אז פראנקרייך דארף רוהיג געהן אויפ'ן וועג פון די טראקטאטען און זיך נישט לאזען אפשרעקען פון דראהונגען. פראנקרייך וועט בשום אופן נישט לאזען אויסשטרייכען די טראקטאטען.

היינט ווערט בעטראכט אין סיים א נעזעץ־פראיעקט וועגען שולען

ווארשא, 22. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אויף דער היינטיגער זיצונג פון סיים וועט אויך בעטראכט ווערען דער געזעץ־פראיעקט וועגען שול־וועזען.

דער פראיעקט געהמט ארום א רייה גזירות וועגען די מינדערהייטס־שולען.

פראנצויזישער אמבאסאדאר און דייטשער קאנסול ביים מיניסטער זאלעסקי

ווארשא, 22. (טעלעפאניש) מינ. זאלעסקי האט נעכטען אויפגענומען דעם פראנצויזישען אמבאסאדאר לאראש און דעם דייטשען קאנסול פאן מלטקע.

פראנקרייך ציהט צוריק איהר גאלד פון אמעריקא

פאריז, 21. (ספ. טעל.) די פראנצויזישע באנק ציהט ווייטער צוריק איהר גאלד פון אמעריקא. לעצטענס איז קיין פאריז אנגעקומען פון ניו־יארק 125 מיליאן דאלאר אין פראנצויזיש גאלד.

אין די אמעריקאנער פינאנציעלע קרייזען איז מען נישט צופרידען פון דער דאזיגער ערשיינונג. ב

סאוויעטיש־פינישער אפמאך

העלסינגפארס, 21. (ספ. טעל.) היינט ווערט אונטערגעשריבען דער סאוויעטיש־פינישער אפמאך וועגען נישט־אנגרייפען.

פערענדיגט דער שטרייק אין ווארשאווער „טאז"

ווארשא, 22. (טעלעפאניש) נאך 6 וואכען האט זיך פערענדיגט דער שטרייק אין ווארשאווער „טאז".

סאוויעט־רוסלאנד בעטייליגט זיך אין דער תל־אביב'ער אויסשטעלונג פון א"י און נאהענטע מזרח

תל־אביב, (יט"א) אהער ווערט מיטגעטיילט פון מאסקווע, אז די סאוויעטישע רעגירונג האט בעשלאסען צו בעטייליגען זיך אין דער פריהלינג־אויסשטעלונג פון ארץ־ישראל און נאהענטען מזרח. וואס וועט פארקומען ה. י. אין תל־אביב, די סאוויעטן רעגירונג וועט איינארדנען אן אייגענעם פאוויליאן פון סאוויעטישע אויסארבייטונגען און פראדוקטען. דער פאוויליאן וועט פערנעהמען אן ערך 400 קוואדראט־מעטער.

פאמעראנצען־מאנאפאל ווערט נישט איינגעפיהרט

ווארשא, 14 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) ווי בעקאנט האט זיך פראיעקטירט איינצופיהרען א פאמעראנצען־מאנאפאל.

אויף דער לעצטער זיצונג פון דער ווארשאווער האנדעלס־קאמער איז די פראגע בעריהרט געווארען און דעפ. ווישליצקי האט זיך ארויסגעזאגט פאר איינפיהרען אזא מאנאפאל. אין דער קאמער זענען אבער נישט געווען קיין אנהענגער פון דעם פראיעקט.

א חוץ דעם האט מען אויף דער זעלבער זיצונג מיטגעטיילט, אז די רעגירונג זאגט זיך אויך אפ פון איינפיהרען א מאנאפאל אויף פאמעראנצען, ציטרינען, באנאנען א. א.

דעם האנדעלס־מיניסטער, וועלכער איז אנוועזענד געווען אויף דער זיצונג, האט מען אויסגעדריקט א דאנק פאר דער בעמיהונג, אז דער דאזיגער מאנאפאל זאל נישט איינגעפיהרט ווערען.

אין יודישען כוח ים־פראיין האט די שטעלונג פון דעפ. ווישליצקי ארויסגערופען א שטארקע אומצופרידענהייט און דער פעראיין האט צוגעשיקט צו דער האנדעלס־קאמער א פראטעסט־בריף געגען דעפ. ווישליצקי'ס פערלאנג איינצופיהרען א פאמעראנצען־מאנאפאל.

צו וואס הונגער קאן ארץ דערפיהרען

פויער פערקויפט זיין ווייב פאר 50 זל.

לעמבערג, 14 (טעלעגראפיש) אין דארף טוסטאנאוויץ נעבען בארילאוו, האט דער ארימער פויער איוואן פיהיטשעק פערקויפט דעם 60 יעהריגען רייכען גוטסבעזיצער סידאק, זיין 32־יעהריג ווייב אזא.

די עדות אין אפגעשריבען געווארען אנ׳.

מאן ליוט וועלכען דער רייכער סידאק פערפליכטעט זיך, אין משך פון 3 חדשים, צו געבען דעם ארימען איוואן 3 מאל אין טאג צו עסען און אויך 50 זל. מזומן.

מיט דער דאזיגער שענדליכער טראנזאקציע האט זיך פעראינטערעסירט די פאליציי און די גייסטליכקייט.

צי האט איהר מיכע ווייניג זארגען?

צי ליגט נישט אין אינטערעס פון יעדערער פון אונז זיך צו פערהיטען פון איבריגע און אומנויטיגע פארפאלען אין דער פאמיליע? ווען פאר יעדער מוטער וואלט דאס שאקע געווען קלאר, וואלטען מיר זיכער נישט געהאט אזוי פיל פאלען פון קראנק ווערען פון קינדער. ווי איצט. ווייל אמייסטענס זענען מיר דאן ערנסט בעאונרוהיגט ווען מען בעמערקט שוין ביי די קינדער די אזוי גערעהרליכע קראנקהייטען ווי: אויסקרימונגען (ענגלישע קרענק) שקראפול, קאקלוש, שקארלאטין, דיפטעריט א.א.וו. היינט נאך מעהר ווי שטענדיג דארף מען פערהיטען בעצייטענס פון די דאזיגע קראנקהייטען, מען דארף גוט אכטונג געבען אפילו אויף די קלענסטע קראנקהייטס־סמנים, ווייל כלומרשט נישט וויכטיגע ליידען סיגנאליזירען אפט אן ערנסטע קראנקהייט. אלס פילזאגענדער ביישפיל קאן דינען דער פאל וועלכען עס בעשרייבט פרוי א. קאוקע פו לאדז, ראקאשינסקע 8, זי שרייבט צוו. אגד.: „מיין קליין יונגעלע איז שטענדיג געווען זעהר בלאס ,אויף וואס כ'האב פריהער נישט געלעגט קיין אכט נאך א געוויסער צייט האט אנגעהויבען ארויסצוטרעטען מאטעריע פון איין אויער. און אויף אן אייגעל האבען זיך בעוויזען קליינע קרעצעלעך, ערשט דאן האב איך זיך נעפרעגט א דאקטאר, וועלכער האט מיר געזאגט אז דאס אלץ בעקומט זיך פון בלוט־ארימקייט, אזוי ווי כ'האב געהערט, אז סקאט'ס עמולסיע ווירקט זעהר גוט ביי אנעמיע, האב איך זיך דעצידירט דורכצופיהרען א קור־אציע מיט דעם פרעפאראט, און ווירקליך איז דער רעזולטאט געווען אן איבערווילטיגענדער: די מאטעריע פון אויער האט זיך מעהר נישט געוויזען, די קרעצלעך פון אויגעל און די בלאסקייט זענען פערשוואונדען געווארען. דאס יונגעל האט זיך אזוי צוגעוואוינט צו סקאט'ס עמולסיע, אז ער האט אליין געמאהנט די דאזיגע מילך זיינע". אזעלכע בעגייסטערטע מיינונגען וועגען „עמולסיא סקאטא" קאן מען הערען פון טויזענדער מוטערס אין אלע וועלט־טיילען, און ס'איז נישט קיין וואונדער, ווייל יעדע מוטער ווייס גוט, אז „סקאטס עמולסיא א דאנק דעם, וואס זי ענטהאלט א הויכען פראצענט וויטאמינען א און ד ווערט זעהר פערשטארקט דעם קינדס קערפערל און עס מאכט איהם ווידערשטאנדספעהיג געגען אויסקרימונגען, פערקיהלונגען און כלי' ערליי אנשטעקענדע קראנקהייטען, פרובט און איר בעצייגט זיך אליין! צו בעקומען אין אלע אפטייקען און דראגעריעס, פאר אונזער קינדער איז באמת קיין בעסערס נישט פעראן.

רומענישע רעגירונג געשלאסען די תרבות־שולע אין סאראקי

גרויסע אויפרעגונג ביי דער רומעניש־יודישער בעפעלקערונג

ביקארעשט, 21 (יט"א טעלעגראפיש) דער רומענישער קריגס־מיניסטער פאנעסקו האט ארויסגעגעבען א פעראדנונג צו שליסען די תרבות־שולע אין סאראקע, וואו ס'זענען מיט עטליכע טעג צוריק דערמארדעט געווארען 6 יודישע יונגעלייט דורך דער רומענישער גרעניץ־וואך. די פעראדנונג האט דער קריגס־מיניסטער ארויסגעגעבען מיט'ן מאטיוו. אז אין דער תרבות־שולע ווערט געפיהרט א קאמוניסטישע פראפאגאנדע. די ציוניסטישע עקזעקוטיווע אין רומעניען האט אונטערנומען אן אינטערווענץ ביי דער רעגירונג.

צוליב דער פעראדנונג הערשט ביי דער רומענישער יודישער בעפעלקערונג א גרויסע אויפרעגונג, בעזונדערס צוליב די לעצטע געשעהענישען אין סאראקא.

ס'איז פריי צו בעמערקען. אז איינע פון די דערמארדעטע, זעלדע פערדמאן איז מיט 2 יאהר צוריק געווען א לעהרערין אין דער דערמאנטער תרבות־שולע.

דעם גרעסטען אויסוואהל

צו קאנקורענץ־פרייזען

אין דער איבעראל רענאמירטער פערפומעריע

— פון דער פירמע —

י. דרוקער זאוואדזקא 5

טעל. 175-92

וואס בזיצט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער

פערפומען — ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאסיגע — פודערן, טואלעט־זייפען א.א.וו.

PERFUMERJA

J. DRUKIER, Zawadzka 5, tel. 175-92

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראבאט.

היינט פרעמיערע!!

זומער קלאנג־קינא־טעאטער אין לאדז

„SPLENDID"

דאס פרעכטיגסטע ארטיסטען־פאר פון עקראן

Janetta Mac Donald

דער בעקאנטער פון פילם X—27

Victor Mc. Laglen

487

רעזשי: ALFRED WELKER

„אפערע פון א פרוי"

אויסערן פראגראם: קלאנג־צוגאבע Fox פוילישע צוגאבע, וואס אילוסטרירט דאס לעבען און ארבייט פון פוילישען פערבאנד איז אמעריקא שאמפאזער הומאר, שעהנער געזאנג, גלענצענדע אויסשטאטונג. אפאראטור Vestern Electrric

אנהויב 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג. אויף פ. ימארוי־פארשטעלונגען פרייע טערקלענגער.

CHARLIE CHAPLIN

היינט פרעמיערע!

דער גרויסער, געניאלער ארטיסט. רעזשיסער און קאמפאזיטאר פון מייסטערווערק א. נ.:

ליכט פון דער גרויסער שטאט

WIRGINJA CHERRILL

געזעגענט זיך הערצליך מיט זיינע ליבלינגען מיט זיין לעצטן פילם, וואס האט דערגרייכט דעם גרעסטען סוקצעס אין דער גאנצער וועלט. .. אין דער ראלע פון דער בלינדער בלומען פערקויפערין ... די הויכע קאסטען פון פילם זענען די פרייזען נארמאל. אנהויב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג — 12 בייטאג.

די טראַגעדיע אין סאָראָקע

די מיליטערישע קליקע אין רומעניע ביי דער אַרבייט

וואָס האָט ערקלערט דער פּרעמיער יאָרגאַ בעת דער אוידיענץ מיט דעפּ. לאַנדוי

בוקאַרעשט (יט״א) דער אָפיציעלער קאָמוניקאַט וועגן דער טראַגעדיע אויפ׳ן דניעסטער אין סאָראָקע, האָט אַרויסגערופען, ווי יט״א האָט שוין מיטגעטיילט, אַן׳אומגעהויערע אויפרעגונג נישט בלויז צווישען דער יודישער בעפעלקערונג, נאָר אויך אין דער גאַנצער ליבעראַלער עפענטליכער מיינונג אין רומעניע, וועלכע זעהט אין דעם קאָמוניקאַט נאָך אַ בעווייז פאַר דער אונבעשטראָפליכקייט פון די מעשים תעתועים פון דער „סאָלדאַטעסקע, וואָס בושעוועט אויפ׳ן דניעסטער".

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם קאָמוניקאַט ווערט זיין אינטערעסאַנט מיטצוטיילען אייניגע פּרטים וועגען דער אוידיענץ, וואָס דעפּ. מיכאַל לאַנדוי האָט געהאַט ביים פּרעמיער־מיניסטער פּראָפ. יאָרגאַ, וועלכען ער האָט אינפאָרמירט וועגען דער אויספאָרשונג וואָס ער האָט אויף אייגענער האַנד געפיהרט אַרום דער בלוטיגער שחיטה אין סאָראָקע.

חוץ די אַסעסטען פון די מעדיציניסטע סעקציעס, בילדער פון די דערשאָסענע און אַנדערע דאָקומענטען, האָט דעפּ. לאַנדוי פאָרגעשטעלט אויך דעם אָריגינאַל פון דעם לעצטען בריף, וואָס די דערשאָסענע זעלדע פעדמאַן, — די אַרבייטסלאָזע לעהרערין, וואָס האָט זיינער צייט געאַרבייט אין אַ „תרבות" שול, — האָט געשריבען צו איהרע עלטערן. זעלדע פעדמאַן איז געווען אַרבייטסלאָז זייט 2 יאָהר און האָט נישט געקענט געפינען קיין אַרבייט. אין איהר לעצטען בריף בעט זי ענטשולדיגונג ביי איהרע עלטערן, דאָס זי דערווייטערט זיך פון זייער הויז; עס טרייבט איהר דערצו די נויט און פערצווייפלונג, זי האָט, אַז ענדליך וועט איהר דאָך געלונגען צו געפינען אַרבייט.

אין געגענזאַץ צו דער פעסטשטעלונג פון דעם אָפיציעלען קאָמוניקאַט, איז פון די דאָקומענטען, וואָס זענען צוגעשטעלט געוואָרען דורך דער „סיגוראַנצאַ" (רומענישע געהיים־פּאָליציי), קלאָר, אַז די דערשאָסענע האָט מען נישט געקענט חושד זיין אין קאָמוניזם, אפשר בלויז מיט׳ן אויסנאַהם פון לייב רודמאַן, וועלכער איז געהאַט אַמאָל אָבגעקומען אַ 10-טאָגיגע אַרעסט־שטראָף פאַר קאָמוניסטישע שריפטען, וואָס מען האָט ביי איהם געפונען.

פון די דאָקומענטען און מאַטעריאַלען, וואָס דעפּ. לאַנדוי האָט פאָרגעשטעלט דעם פּרעמיער־מיניסטער איז קלאָר צו זעהען, אַז די מיטשולד פאַר׳ן גרויזאַמען פערברעך טראָגען נישט בלויז זעלנער און אונטעראָפיצירען, נאָר אויך אָפיצירען און בעאַמטע.

וועגען דער אוידיענץ פון דעפּ. מיכאַל לאַנדוי ביים פּרעמיער־מיניסטער האָבען פערעפענטליכט קאָמוניקאַטען הן די „יודישע פּאַרטיי", הן דאָס מיניסטעריען־ראַט־פּרעזידיום, אין ביידע קאָמוניקאַטען ווערט פעסטגעשטעלט אַז פּרעמיער יאָרגאַ האָט ערקלערט, דאָס די רעגירונג האָט נישט בדעה צו פערטושען וואָס עס איז פון דעם סאָראָקאר געשעהעניש און איז בעשטרעבט צו לאָזען ווי געהעריג בעלייכטען דעם גאַנצען ענין. אויב עס וועט פעסטגעשטעלט ווערען אַז די בעאַמטע האָבען זיך פערשולדיגט וועלען זיי מיט דער גאַנצער שטרענגקייט צוגעצויגען ווערען צו פעראַנטוואָרטליכקייט.

דעפּ. לאַנדאַו האָט אין משך פון דער לענגערער אוידיענץ אויפמערקזאַם געמאַכט דעם רעגירונגס־שעף, אַז די אויספאָרשונג וועט נישט געבען די געוואונשענע רעזולטאַטען, כל־זמן עס בלייבען אויף זייערע פּאָסטעס די־יעניגע גענען וועלכע עס איז דאָ אַ חשד, אַז זיי האָבען אָרגאַניזירט די שחיטה אין סאָראָקאָ.

דעריויף האָט פּרעמיער יאָרגאַ אין אַנוועזענהייט פון דעפּ. לאַנדוי פעראָרדענט אָפּצושטעלען אין דינסט אַלע פערזאָנען, גענען וועלכע עס קען אַרויסגערוקט ווערען אַ חשד פון מיטשולדיגקייט, די פעראָרדנונג האָט פּרעמיער יאָרגאַ אַרויסגעשיקט צום קריגס־מיניסטער אַמזאַרסטעאַנעסקו, און וויצע־אינערן־מיניסטער אַנעסקו.

בוקאַרעשט, (יט״א) צו דער בעלייכטונג פון דעם הינטער־קוליסען שפּיל אַרום דעם ענין סאָראָקע איז ווערט אויפמערקזאַם צו מאַכען אויף פאָלגענדען אינטערעסאַנטען פּרט.

נאָך דער פערעפענטליכונג פון דעם קאָמוניקאַט פון דער יודישער פּאַרטיי איז געקומען אַן׳אָפיציעלע הכחשה פון אינהאַלט פון דערמאָנטען קאָמוניקאַט. די „הכחשה" שטעלט פעסט, אַז דער פּרעמיער האָט נישט בעפולמעכטיגט דעם דעפּ. לאַנדוי צו פערעפענטליכען קאָמוניקאַטען. די וויכטיגסטע ערקלערונגען פון דער „הכחשה" ענטהאַלטען אָבער נישט קיין שום ווידערשפּרוך צו די פעסטשטעלונגען פון קאָמוניקאַט פון דער יודישער פּאַרטיי, בלויז מיט דעם אויסנאַהם וואָס אין דער „אָפיציעלער הכחשה" ווערט געזאָגט „דאָס עס וועלען בעשטראָפט ווערען אַלע ציווילע בעאַמטע וואָס זייער שולד וועט דורך דער אויספאָרשונג בעוויזען ווערען". עס ווערט אָבער מיט קיין וואָרט נישט דערמאָנט אַז דאָס איז אויך נוגע די מיליטער־לייט.

אין יודישע קרייזען איז מען איבערצייגט, אַז די גאַנצע „הכחשה" וואָס לייקענט באמת נישט קיין זאַך, איז אויסגעפּועלט געוואָרען דורך געוויסע עקריזען בלויז צוליב דעם דערמאָנטען זאַץ. — און דער עיקר, פערשטעהט זיך, נישט אַזוי כדי צו מעלדען, ווער עס וועט יאָ בעשטראָפט ווערען, נאָר קודם־כל כדי פעראייגוועגס דורך פערשוויגען געבען אָנצוהערען, אַז די גאַנצע אויספאָרשונג אַרום דעם סאָראָקע־פערברעך איז נישט נוגע דער מיליטער־מאַכט, געגען וועלכער עס איז דאָך געווענדעט די עיקר־בעשולדיגונג.

טשערנאָוויץ, (יט״א)) דער יודישער דעפּוטאַט הר. מאַנפרעד שרייבט אין „טשערנאָוויצער מאָרגענבלאַט":

„דער יודישער פּאַרלאַמענט־קלוב וועט אין דער קאַמער אויפהויבען זיין שטים וועגען דעם פערברעך וואָס איז בעגאַנגען געוואָרען אין סאָראָקע. מיר ווע־לען פון דער רעגירונג פאָדערען אַ חשבון, אויף קיין פאַל טאָר דער פערברעך נישט בלייבען אונבעשטראָפט.

די לעצטע 14 יאָהר זענען ביים דניעסטער בעגאַנגען געוואָרען מעהרערע רציחות איבער יודישע לעבענס. די רוישענדע כוואַליעס פון דניעסטער טראָגען אין זיך נישט איין סוד וועגען אונבעשטראָפטע פערברעכענס, וואָס זענען אויסגעפיהרט געוואָרען איבער אומגליקליכע יודען, צו די פיל רציחות קומען נאָך צו איצט די זעקס פון סאָראָקע. צי וועלען דאָס שוין זיין די לעצטע אין דער פערברעכענס־רייהע?

די חרוב־געוואָרענע ביבליאָטעק פון וואַטיקאַן ווערט שוין רעסטאווירט

אַ בילד פון די רעסטאווירונגס־אַרבייטען.

ענין בריסק אויף דער היינטיגער זיצונג פון יורידישע קאָמיסיע

וואַרשאַ, 21. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). היינט פרייטאָג וועט פאָרקומען אַ זיצונג פון דער יורידישער קאָמיסיע ביים סיים.

עס וועט בעטראַכט ווערען דער פאָרשלאַג פון נ.פּ.ר. ,כ.ד. און ס.ל. וועלכע פאָדערען צו שאַפען אַן׳אויסעראָרדענטליכע קאָמיסיע אויף צו בעטראַכטען די פראַגע בריסק.

סאָוועטישע עראָפּלאַנען איבער דער פּוילישער גרעניץ

ווילנע, 21. טעלעפאָניש)). אויף דעם גרעניץ שטח ליוויעניץ—טאַראַשעוויצע האָט מען בעמערקט פינף סאָוועטישע אַעראָפּלאַנען, וועלכע זענען אַ לענגערע צייט געפלויגען איבער דער פּוילישער טעריטאָריע.

ערשט ווען די פּוילישע גרעניץ־וואַך האָט געעפענט אַ שיסעריי זענען די אַעראָפּלאַנען אַוועקגעפלויגען אויף דער רוסישער זייט.

אויך אין דיסנאַ האָט מען בעמערקט אַ סאָוועטישען אַעראָפּלאַן, וועלכער איז געפלויגען איבער דער פּוילישער טעריטאָריע. עטליכע מינוט האָט ער זיך געדרעהט איבער דער שטאָט, און איז אַוועקגעפלויגען.

גריפּע אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 21. (טעלעפאָניש) אין וואַרשאַ האָט זיך אין די לעצטע טעג שטאַרק פערשפּרייט די גריפּע־קראַנקהייט.

בישוף קאָוואַלסקי בעט מען זאָל איהם אָפּלעגען די שטראָף

וואַרשאַ, 21. (טעלעפאַניש). דער פּלאָצקער מאַריאַוויטישער בישוף קאָוואַלסקי, וועלכער איז בשעתו פערמשפּט געוואָרען אויף 2 יאָהר תפיסה, האָט אַריינגעטראָגען אין יוסטיץ־מיניסטעריום אַ בקשה מען זאָל איהם אָפּלעגען דאָס אויספיהרען די שטראָף אויף אַכט חדשים.

פערקיהלט איהר זיך רייכט?

שנעלע און זיכערע הילף

„דאָס איז נאָר אַ פערקיהלונג" הערט מען אָפט זאָגען, עפּטער אָבער ווי מ׳קלערט, קומען דערפון אַרויס שווערע קראַנקהייטען, פשיקרע רעוומאַטישע ליידען, רייסען אין די גלידער, קאַטאַר, פיבער, גריפּע, כראָנישע קאָפּ־ און [illegible]

וועלכע מוטשען דעם מענש זיין לעבען לאַנג. מען מוז דערפאַר בעצייטענס דאָס פערהיטען. אַ מיטעל, וואָס איז פולקומען אומשעדליך און האָט אין אַלעמען פאַלען מויזענטער מענשען [illegible] און זיכער געהאָלפען, איז טאָגאַל. אויב מען נעמט טאָגאַל בעצייטענס, פערשווינדען די קראַנקהייטס־דערשיינונ־גען תיכף. טאָגאַל איז עוקר מן השורש די קראַנקהייטען און דערפאַר האָט מען [illegible] איבעראַשענדע ערפאָלגען אַפילו אין פערעלטערטע פאַלען, בשעת אַנדערע מיטלען האָבען נישט געהאָלפען. ווענען זיינע ערפאַהרונגען מיט טאָגאַל איז אונז מודיע ה׳ ב. אַנצעלעוויטש, ווילנאַ, פּיאַסקי 35 צ. א.: איך בין דורך עטליכע טאָגאַל־פּאַזינגען פולקומען פטור געוואָרען פון מיינע עלאַנגיעהריגע רעוומאַטישע נערווען־ליידען, פון וועלכע איך האָב מיך בשום אופן נישט געקאָנט היילען. ביי אַ שווערער פערקיהלונג (אינפלוענץ) האָב איך בענוצט טאָגאַל מיט אַ גאָר גוטען ערפאָלג. אויך ביי קאָפּ־שמערצען העלפט מיר טאָגאַל שנעל און זיכער און דערפאַר האַלט איך עס טאָקע אין מיין הויז־אַפּטייקעל שטענדיג פאָרעטיג. אַלע ליידענדע זענען מסכים, אַז טאָגאַל ווירקט שנעל און זיכער ביי רעוומאַטיזם, פּאָדאַגרע, קאָפּ און צייןװ־שמערצען, בריכען אין קושיש און אַנדערע מינים פון ציינער־טונגען. אויב 6000 דאָקטוירים, דערונטער אַ סך בעריהמטע פּראָפעסאָרען, פערשרייבען טאָגאַל, טאָ קענט איהר אייך אויף [illegible] טאָגאַל דאַרף דער־פאַר אין קיין שום הויז נישט פעהלען, יעדער זאָל טאָגאַל שטענדיג ביי זיך האָבען. אין אַלע אַפּטייקען.

—):0:(—

LUNA

היינט און פאָלגענדע טעג!
דאָס שענסטע מייסטער־ווערק פון דער פּוילישער פּראָדוקציע

אונבעקאַנטע העלדען

רעקאָרד־בעזעצונג פון די הויפּטראָלי:
MARJA BOGDA
ADAM BRODZISZ
ZULA POGORZELSKA
EUGENJUSZ BODO
STEFAN JARACZ

פאַר יוגענד זענען די פייזן רעדוצירט!

אויסערפּראָגראַמען! אָנהייב 4 נאָכמ. שבת זונטאָג און יום טוב 12 בייטאָג. פּאַספּאַרטוס, הנחה ביל טען און פריי־קאַרטען חוץ קמט. אינגילטיג ביז׳ן אָפּרופן.

לאָדזער יודישער
קאַמעראַל־טעאַטער
אַלעע 1-ער מאי 2. דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאַן.

גאַסטשפּילען פון לאָדזער קאַמעראַל־ און קליינקונסט־טעאַטער
„אַרט"
קינסטל. אָנפ.: מ. בראָדערזאָן.

היינט, פרייטאָג-2 פאָרשטעלונגען: 7.45 און 9.45 אָוונט, מאָרגן, שבת-3 פאָרשטעלונגען: 4 נאָכמיטאָג צו פּאָפּולערע פּרייזען, 7.45 און 9.45 אָוונט

4-טע וואָך! ווידערהאָלונג פון גרויסע פייערליכע 24-טען פּראָגראַם א. נ.: 40 מאָל!

מ׳לאַכט פון דער וועלט

אין 2 שר׳ן, 14 בילדער

טעקסטען: מ. בראָדערזאָן, י. אַבערזשאַנעק און ש. א. לישעל. מוזיק: דוד בייגעלמאַן, מאַק־דאַוועל און פאַלקס מאָטיוען. דעקאָראַציעס. קאָסטיומען: דינה מאַטים. רעזשי: ש. דזשיגאַן און י. שומאַכער. ביהנע־אינספּעקטאָר: מ. קאַן.

עס בעטייליגען זיך (לויט א״ב): ש. גאָלדשטיין, ש. דאַלסקאַ, מרים דאַלסקאַ, ש. דזשיגאַן שיינע מוים צילי סטאַל. מ. פּעטערמאַן, מ. פּילאַוער, מ. קאַן, י. שומאַכער, י. שיפּער און אַ קינסטלערישער טאַנץ קוואַרטעט.

— די קאַסע איז אָפען פון 6 אַ זייגער אָוונט, שבת פון 12 אַ גאַנצען טאָג. —

בעפרייען
פון קנעכטישע קאשמארען

ס'איז שוין, דוכט זיך, די העכסטע צייט, אז אונזערע יודישע כלל־טוערס זאלען זיך אויפכאפען פון דרימעל, אפטרייסלען זיך פון כל'ערליי חלומות און אנהויבען פיהרען א ניכטערען קאמף, מיט אלע כוחות, פאר אונזערע עלעמענטארע רעכט אין פוילען.

אנהויבען איבער א נייעס פון אנהויב. נישט אננעהמען פאר אקסיאמעס די טעות'ן פון די געגנערס, אז זיי איז אויך שלעכט און אז מ'קען דאך נישט געהן געגען דעם אויסקריסטאליזירטען רצון פון די מאסען, אז יודען איז טאקע פארהאן צופיל אין פוילען, אז די קריסטען אין פוילען לעבען א דחק'ן אנ'עמיגראציע פון דארף אין שטאט, כאפען זיך צו מסחר, אינדוסטרי און מלאכה און ממילא „מוזען" זיי דאך אונז ארויסשטויסען, אז אמאל, מיט הונדערטער יאהרען צוריק, ווען זיי האבען אונז געדארפט צו ענטוויקלען דעם האנדעל אין פוילען, האבען זיי אונז אויפגענומען מיט אפענע ארעמס, און איצט, אז מיר האבען שוין אונזער היסטארישע אויפגאבע דערפיהלט, קענען זיי זיך שוין בעגעהען אהן אונז, אז קיינער איז נישט שולדיג, וואס די נייע סאציאלע רעפארמען און בכלל איבערגעאנדערטע בעגריפען פון לעבען שטויסען אונז ארויס פון אונזערע פרנסה־פאזיציעס —

אט די אלע „אקסיאמעס" דארפען מיר אפווארפען און פאדערן פאר יודען די עלעמענטארע רעכט אויף ארבייט און ברויט.

ווער האט עס רעכט צו דערמאהנען אונז דעם פאקט, וואס מיר זענען מיט 800, אדער מעהר יאהר צוריק געווען פרעמדע אין פוילען. לויט אלע קאנסטיטוציעס אין דער וועלט ווערט א פרעמדער נאטוראליזירט אין עטליכע יאהר צייט, בפרט נאך דער צעהנטער און צוואנציגסטער דור! „דור — עשירי" — קיין ווייטערדיגע אבזונדער ווערט ווייס אפילו נישט די ביבעל. אפילו נישט פאר פעלקער־שונאים ביז אין בלוט!

וואלטען מיר אין פוילען געזעסען אויף אייגענע טעריטאריעס, ווי די אוקראינער אדער ווייסרוסען, וואלט עס אויך בלויז געווען א פלוס, נישט קיין מינוס. מיר האבען דאך אבער קיין בעזונדער עקאנאמיק נישט געפיהרט, געבויט פוילישע שטעט, ענטוויקעלט פוילישען האנדעל, מלאכה, אינדוסטריע איינגעפלאכטען זיך מיט טויזענדער פעדים אינ'ם עקאנאמישען לעבען פון דער מלוכה, געווארען ביין פון איהר ביין און לייב פון איהר לייב. וואסער פרעמדע זענען מיר און פארוואס זענען פאר אונז פערשטעלט אלע וועגען פון לעבען?

פארוואס טרעפען מיר אין גאס, רק קריסטליכע פאליציאנטען, אין אלע קאנצעלאריעס רק קריסטליכע בעאמטע, אין אלע הויפען רק קריסטליכע סטרוזשעס, אין אלע מלוכה'שע פאבריקען כמעט רק קריסטליכע ארבייטער?

פאר וואס איז שוין ביי אונז אנ'אקסיאמע, וואס קיינער פרובט גארנישט אפשפאר'ען, אז אויב עפעס א צווייג פון פרנסה ווערט מאנאפאליזירט, וועלען שוין די יודען פון דארטען ארויסגעשטויסען ווערען און אויף זייער ארט וועלען קומען קריסטען?

אלע רעדען וועגען דעם, קריסטען און יודען, די ערשטע אהן חרפה, די לעצטע אהן כעס, ווי דאס וואלט געווען א נאטירליכע דערשיינונג, א מין פארס מאזשער, אז צו רעגירונגס־ענינים האבען יודען קיין שייכות נישט. מלכות איז א גוי'שע זאך. פארוואס איז עס אזוי?

אין די אינסטיטוציעס, וואס פערוואלטען זיך אליין, ווי קאמונאלע, אדער קראנקען־קאסעס, וואו קיין רעגירונגס־קאמיסאר איז נישטא, קען נאך א יוד אין די לעצטע יאהרען זיך דערשלאגען צו א שטיקעל ברויט. אויך דא קומט פאר א שווערער, ביטערער קאמף און אויך דא פיהלען זיך יודען עפעס ווי שעהמעוודיג, ווי איינגעבעטען, ווי זיי וואלטען ביי עמיצען געגעסען לחם־חסד. אבער קוים איז די אינסטיטוציע נישט קיין אויטאנאמע, קוים ליגט זי דירעקט אונטער דער רעגירונג, האט שוין דער יוד קיין העזה נישט אפילו צו טראכטען וועגען קריגען דארט אנ'אמט.

און מאדנע. אונזער רעגירונג איז לחלוטין נישט אנטיסעמיטיש, אדרבה, איהרע ארגאנען זוכען פערשידענע געלעגענהייטען, צו פערבינדען קאנטאקטען — פערשטעהט זיך, מאראלישע — מיט יודען; צו דערקלערען זיך אין ליבשאפט — פערשטעהט זיך, פלאטאנישע — צו יודען. אבער מיר אליין האבען אין זיך שוין ענטוויקעלט אט די שפלות, אט דעם קאמפלעקס אינפעריארי, נישט צו דערלויבען זיך אויפהויבען די אויגען צו יענע הייליגע מקומות, וואס הייסען רעגירונגס־אמטען.

שולדיג דערין איז דער געפיהל פון רעכטלאזיגקייט, וואס מ'האט מיט געוואלד איינגעפלאנצט אין אונזער בעוואוסטזיין און וואס מיר קענען זיך פון איהם נישט בעפרייען, ווי פון א שווערען קאשמאר, הגם מיר האבען שוין לאנג זיך אויסגעקעמפט רעכט און מיר רעדען אפילו אפט אין נאמען פון אט די רעכט. ס'איז אבער געווען בלויז מן השפה ולחוץ, טיף אין הארצען פיהלען מיר זיך נאך קנעכטיש, דערפאר האבען מיר ליב צו חלומ'ען און פאנטאזירען וועגען טעלערלעך פון הימעל, בעת די טעלערל שטעהט גאר אויף דער ערד, מ'דארף בלויז האבען מוט, אויסצושטרעקען צו איהר די האנד.

מיר מוזען זיך בעפרייען פון אלע קנעכטישע קאשמארען, אנהויבען פיהלען זיך ווי בני־חורין, און פאדערען אונזערע רעכט מיט'ן פולען מויל, אהן שום קל'אמער'ן און געוועגפיסלעך.

און דעם צווייטען צד מוזען מיר געבען צו פיהלען, אז ער זאל אונז נישט ווייזען אויפ'ן הימעל א יאריד, אז קיין שום אנדערע אויסוויכטען האבען מיר נישט און דארפען נישט האבען. דא, אין פוילען זענען אונזערע אור־עלטערען געבוירען געווארען, האבען געלעבט און געשאפען, געפונען זייערע קברים, דא לעבען מיר און מוזען זיך אויסלעבען.

אבער איידער מיר געהען עס זאגען דעם צווייטען צד, מוזען מיר עס אליין איינהלען מיט אלע פיבערס פון אונזער יודיש־נאציאנאלער נשמה.

פ. ה.

דער פאליטישער מאמענט
דער סוף פון א פאליטישער קאריערע

אריסטיד בריאן, דער „איינציגער" פראנצויזישער אויסערן־מיניסטער, דער מאן, מיט וועמענס נאמען עס איז פערבונדען די פראנצויזישע און אלוועלטליכע פאליטיק אין משך פון דער לעצטער תקופה, ער איז ארויס פון דער פאליטישער ארענע. ער וועט מעהר נישט רעפרעזענטירען פראנקרייך נישט אויף דער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ, נישט אויף דער רעפאראציע־קאנפערענץ אין לאזאן. לויט דער אפיציעלער ווערסיע איז בריאן נישט אריין אין נייעם קאבינעט פון לאוואל'ן אויסשליסליך צוליב זיין געזונד־צושטאנד. ריכטיגער איז אבער די ווערסיע פון דער לינקער פראנצויזישער פרעסע, אז פון בריאנען האט מען געוואלט פטור ווערען, און אז די גאנצע רעקאנסטרוקציע פון קאבינעט איז איצט פארגעקומען נאר צוליב דעם, ווייל בריאן האט נישט געוואלט פרייוויליג פערלאזען זיין פאסטען. א פאקט איז, אז בריאנס שונאים פון רעכטען לאגער טריומפירען און זיי מאכען גארנישט קיין סוד פון זייער טריומף, וואס זיי האבען ענדליך געפטר'ט אזא געגנער ווי עס איז געווען בריאן.

מיט וואס מען זאל נישט ערקלערען די דימיסיע פון בריאנען, ביים איצטיגען מאמענט האט זי זיכער א סימבאלישע בעדייטונג. בריאנס ארויסטריט וועגען די דייטשע ענטשעדיגונגען, ווי די דייטשע רעגירונג זאל זיך נישט בעמיהען צו ליגדערן דעם רושם, וועלכען די ערקלערונג האט געמאכט, האט איבערגעלאזט דעם איינדרוק, אז דייטשלאנד וויל איינזייטיג איבערייסען די פערפליכטונגען, וועלכע זי האט אויף זיך גענומען, און דער עיקר דעם איינדרוק, אז היטלער און דער היטלעריסטישער גייסט רייסט זיך אריין אין דער היימישער פאליטיק. דער דאזיגער ארויסטריט האט אין פראנקרייך געגעבען א קלאפ דעם „בריאנדיזם", פונקט ווי עס האט בשעתו געגעבען א שטארקען קלאפ דער פאזיציע און דעם איינפלוס פון בריאנען, דער פלוצלינגער סורפריז מיט דעם דייטש־עסטרייכישען „אנשלוס". דער דעמאלטיגער שריט האט געבראכט דערצו, אז בריאן האט געליטען א מפלה ביי די פרעזידענטען־וואהלען אין פראנקרייך, איצט האט די דייטשע פאליטיק געבראכט די קאנסעקווענץ אין דער פארם פון בריאנס דימיסיע.

דער גייסט פון בריאנדיזם איז אונטערגעגראבען געווארען און ווערט אונטערגעגראבען דורך דעם היטלעריזם אין דייטשלאנד. אט דא ליגט די ריכטיגע סיבה, פארוואס בריאן האט זיך געמוזט בעזייטיגען פון פאליטישע לעבען. די שלום־פאליטיק פון לאקארנא, וואס איז אויף שטענדיג געבליבען פערבונדען מיט דעם נאמען פון פראנצויזישען מיניסטער, פונקט ווי מיט'ן נאמען פון פערשטארבענעם דייטשען אויסערן־מיניסטער, שטרעזעמאן, פאדערט א פרייען ווילען ביים דורכפיהרען די דאזיגע פאליטיק. דער פאקט, וואס בריאן איז די גאנצע צייט געבליבען אויסערן־מיניסטער ביי אלע רעגירונגס־קאמבינאציעס, האט בעוויזען, אז פראנקרייך שטרעבט דאך זיך צו האלטען אין גייסט פון לאקארנא. דאס אוועקגעהען פון בריאנען בעדייט א ברוך אין דער דאזיגער פאליטיק.

ווי פיל אנדערע בעריהמטע פאליטיקער, האט בריאן אנגעהויבען זיין קאריערע אלס סאציאליסט, אפילו אלס עקסטרעמער סאציאליסט. ער האט אבער לאנג נישט פערבראכט אין די רייהען פון די סאציאליסטען און איז איבער אין לאגער פון די בירגערליכע. בריאן איז דאס גאנצע לעבען געבליבען א רעפובליקאנער, א ראדיקאל און פריידענקער און אויף וויפיל עס האט זיך געהאנדעלט וועגען פערטיידיגען די רעפובליקאניש־ראדיקאלע איינריכטונגען, האט ער געהאט פאר פראנקרייך גרויסע פערדינסטען. ס'איז גענוג צו דערמאהנען זיין הארטנעקיגען קאמף געגען קלער אין פראנקרייך און די קאמפען פאר אפטיילען די רעליגיע פון דער מלוכה.

נאך דעם קריג האט דער בירגערליכער ליבעראליזם, וועלכען בריאן האט רעפרעזענטירט, פערלוירען זיין אמאליגען גלאנץ. דאס בירגערטום האט אויפגעהערט צו שפילען א זעלבסשטענדיגע ראלע און איז איבער ענטשידען אין לאגער פון דער רעאקציע. בריאן אלס ליבעראל וואלט ביי אזא קאניונקטור גארנישט געהאט וואס צו טון. אבער ער האט פאר זיך געפונען א נייע פעלד פאר ארבייט: דאס איז געווען די ארבייט לטובת דעם שלום און פאר דער פערשטענדיגונג פון די פעלקער. דער הויפט־געביט פון דער דאזיגער ארבייט איז פאר בריאנען געווען דער פעלקער־בונד, וואו בריאן האט אלעמען בעצויבערט מיט זיין רעדנער־קונסט. וואו ער איז געווארען איינע פון די פאפולערסטע פיגורען און וואו מען וועט זיכער לאנג פיהלען זיין אוועקגעהן. איינע פון די וויכטיגסטע פונקטען פון דער דאזיגער ארבייט איז געווען די שטרעבונג צו ברענגען צו א פערשטענדיגונג צווישען פראנקרייך און דייטשלאנד און צו ליגדערן די רייבונגען צווישען די ביידע מלוכות.

בריאנס אנשטרענגונגען האבען דורכגעמאכט פערשידענע עוואלוציעס, עס זענען געווען מאמענטען פון גרויסע טריומפען און מאמענטען פון מפלות. עס זענען געווען צייטען, ווען בריאן פלעגט שטעהן בראש פון דער פראנצויזישער רעגירונג, אבער דאס איז געווען זעלטען, ווייל די אינערליכע שוועריגקייטען זענען געווען צו גרויס און בריאן פלעגט מוזען די פרעמיערשאפט אוועקלעגען. אבער אפילו אין קאבינעט פון פואנקארע, אפילו אין קאבינעט פון טארדיע האט בריאן בעהאלטען דעם פארטפעל פון אויסערן־מיניסטעריום, פיהרענדיג מיט א גרעסערען אדער קלענערען ערפאלג זיין ארבייט לטובת דעם שלום אין דער וועלט.

אין דער לעצטער צייט האבען זיך אויף בריאנען אנגעהויבען שיטען איין מפלה נאך דער אנדערער, זיין פראיעקט פון א פאנאייראפעאישער אוניע האט מען אויף א דעליקאטען אופן, אבער גרינדליך בעגראבען. די בעציהונגען צווישען דייטשלאנד און פראנקרייך האבען זיך פערערגערט, לגבי דעם קאנפליקט צווישען כינע און יאפאן האט דער פעלקער־בונד־ראט, וואו בריאן איז געווען פארזיצער, ארויסגעוויזען זיין פולשטענדיגע אונמעכטיגקייט. און דער דורכפאל פון פעלקער־בונד איז געווען אויך דער דורכפאל פון בריאנען.

אויפ'ן ארט פון די ליבעראלע פאליטיקער זענען אין פראנקרייך געקומען צו דער מאכט מענשען פון די ווירטשאפטליכע ספערען, וואס ווערען געשטיצט ווי אין אנדערע לענדער דורך די גענעראלשטאבען און דורך די פאשיסטישע ארגאניזאציעס. בריאן האט קרענקליך געפיהלט די דאזיגע ענדערונגען, ווייל מען קאן איהם נישט אפזאגען אין פולשטענדיגע פערזענליכער עהרליכקייט און אויך פערזענליכער אינטערעסירטקייט, און אין זיין פאציפיקאציע ארבייט האט ער זיך געלענקט דורכאויס מיט אידעאלישע מאטיווען.

בריאנס דורכפאל איז א סימן פון דער אויסריכטונג, וואס קומט פאר אין די רעגירונגס ספערען פון פראנקרייך. בריאן קאן נאך קומען צו דער מאכט, אבער בלויז אין דעם פאל, ווען דאס פראנצויזישע בירגערטום, וואס איז רעפרעזענטירט דורך דער ראדיקאלער פארטיי, זאל זיך אננעהמען מיט כוח ארויסצוטרעטען אין קאמף געגען דער רעאקציע אין פראנקרייך.

פ. ב.

סקיצען פון היינטיגען ענגלאנד
סיטי, באנק און בערזע

נעבען פארלאמענט איז די צווייטע נאציאנאלע אנשטאלט אין ענגלאנד די ענגלישע באנק. דאס איז אנ'אומגעלומפערטע און מיאוס'ע איינשטאקיגע געבייד, אהן פענסטער אויף דער גאס ארויס, עפעס ענהליכעס צו א געמויערטען פלויט אדער צו א רוימישען טעמפעל און איז געבויט כמעט אין דער זעלבער צייט, וואס דער ענגלישער פארלאמענט. בו, געה רעד וועגען געשמאק און וועגען סטיל פון אנ'עפאכע! די געביידע פון דער ענגלישער באנק פערנעהמט א גאנצע קווארטאל, אבער איצט האט זי זיך ארויסגעוויזען פאר צו קליין און עס ווערט צוגעבויט א צווייטער שטאק שוין מיט פענסטער צו דער גאס צו. אויף א קאנקורס פון ארכיטעקטור־אומגעלומפערטקייטען וואלט די ענגלישע באנק בעקומען א הויכען פרייז. אין דער געביידע איז די טרעפען געהען ארום דינערס אין רויטע בעגילדעטע קאסטיומען. דא הערשט דערזעלבער ריטואל, ווי אין פארלאמענט. לויט מיין מיינונג וואלט די באנק געקאנט בעגעהן אהן ריטואל.

פאר דער באנק געפינט זיך דער בעריהמטער סיטי פלאץ, פון אלע זייטען זעהט מען די ריזיגע געביידעס פון אנדערע בענק. דא דערנעבען געפינען זיך אויך ביידע בערזעס: „ראיאל עקסטשענדזש", און „סטאק עקסטשענדזש". די אלטע אנאטאמען האבען זיך בעמיהט צו געפינען דעם טייל פון מארך, וואו עס ליגט די מענשליכע נשמה. דאס דאזיגע ווינקעלע פון לאנדאן איז נאך גאר נישט לאנג בעטראכט געווארען אלס דאס ארט, וואו עס ליגט די נשמה פון דער ציוויליזירטער וועלט. דא האט זיך געפונען דער צענטער פון קאפיטאליסטישען קרעדיט, דאכט זיך, אז איצט געהט דער צענטער איבער קיין פאריז. אויף „ראיאל עקסטשענדזש" איז פערהאן אנ'אויפשריפט: „די ערד און אלץ וואס געפינט זיך אויף דער ערד, געהערט צו גאט", אזא אויפשריפט אויף דער געביידע פון א בערזע איז ווי אומשנע געמאכט דערצו, אז די קאמסאמאלצעס זאלען האבען פון וואס חוזק צו מאכען.

אין געגענזאץ צו דעם, וואס עס טוט זיך אפ אין די געשעפטס־שעהן אויף פלאס דע בורס, וואו עס ליגט די פאריזער בערזע, איז דא אלצדינג רוהיג און געלאסען. אומעטום זעהט מען דא מענשען אין ראק און צילינדער מיט שירעמס אין די הענד, א זאך, וואס אין פאריז וואלט עס אויסגעזעהען מאדנע. דאס איז די אלגעמיינע פארם פון דער סיטי, דאכט זיך, אז די דאזיגע ווערען דא אויך אפגעהיטען ווי אין א פאלק. עס זענען פערהאן באנקירען, בראקערס, דזשאבערס, רעמיזיערען און קלערקען. די קלערקען זענען איינגעטיילט אין אויטאריזירטע און נישט אויטאריזירטע, די נישט אויטאריזירטע קאנען נישט אומעטום אריינגעהען אין „סטאק עקסטשענדזש".

די שוועליכסטע צייט דא איז דריי א זייגער, ווען, לויט דעם אויסדרוק פון דער בערזע, עס קומט דא אן ניו־יארק. אין דער צייט פון פריהשטיק איז פערהעלטנישמעסיג רוהיג. די אבער־אפיצירען פון דער בערזע עסען פריהשטיק אין די קליינע רעסטאראנען פון מראגמארטאן סטריט. די שטאב־אפיצירען פאהרען אין אלטען רעסטאראן פון סימפסאנען. איך בין געווען אויך אין דער דאזיגער בעריהמטער אנשטאלט. דא פערטרינקט מען א „קאקטעיל פון אויסטערען" מיט ביטער'ען ענגלישען ביר, א זאך, וואס איז אויך לויט די מאגנאטען בעגרייפען זיך נישט פארצושטעלען. א לאקאי, וועלכער איז ענהליך צו א פעלדמארשאל, רוקט אונטער אויף א טישעל דאס עסען. דעם פעלדמארשאל דארף מען דא באלד אויפ'ן ארט, נישט ווארטענדיג ביז די מאהלצייט וועט זיך ענדיגען, געבען עטליכע פענס אין דער האנד אריין. צום פלייש דערלאנגט מען א זשעלע פון יאגדעס, און אויב איהר וועט אנשטאט דעם פערלאנגען מושטארדע, וועט איהר זיין א קאמפראמיטירטער מענש: אין ענגלאנד עסען פלייש מיט מושטארדע איז נישט קיין בעסערע זאך ווי קוילען די אייגענע מוטער. שווערע מאכלים, ריזיגע פארציעס, וואס אזעלכעס האט מען געקאנט זעהען נאר אמאל אין די מאסקווער רעסטאראנען. אלע טישלעך אין גרויסען זאל זענען בעזעצט. אלץ סאלידע מענשען, וואס זענען פול מיט אכטונג צו זיך אליין און מיט בעוואוסטזיין פון זייער ווירדע. צי קאן מען די נשמות פון די דאזיגע מענשען „אפפיהרען פון דער קאפיטאליסטישער ארדנונג?" איך האב נישט קיין זיכערקייט דערין.

זענען טאקע די מענשען פול מיט זעלבסטווירדע? מערקווירדיג דערציילט אנ'אנעקדאט, וועלכער איז זעהר פאפולער אין סיטי, צוויי שותפים באנקירען האבען בעמערקט, אז דאס יונגעל, וואס ארבייט ביי זיי אין קאנטאר, גנב'עט פאסט מארקעס. איינער פון די באנקירען וויל ווערען דעם מעלדען אין דער פאליציי. „זייט צו איהם מילד, רופט זיך אן דער צווייטער באנקיר, געדענקט, אז מיר האבען אויך קליין אנגעהויבען". איך דענק, אז דער דאזיגער אנעקדאט איז נישט כאראקטעריסטיש פאר סיטי.

אין טאלסטאיס „מאכט פון פינסטערניש" פרובט איינער פון די העלדען מיטריטש ערקלער'ן דעם אלטען, כמעט הייליגען אקים די מעכאניק פון באנק וועזען. אקים קאן נישט גלויבען, אז אט אין דעם בעשטעהט די באנק: „וואס זשע איז דאס, שרייט ער אויס, דאס איז דאך א מיאוסקייט, געלעגט דאס געלד אין באנק און שלאף און דאס געלד וועט דיך אזוי ליגנדיגערהייט קארמיע'ן... א מיאוסקייט איז דאס, נישט לויט'ן געזעץ איז דאס".

מען דארף אנערקענען, אז אין וואונדערבאר'ען דיאלאג צווישען מיטריטש און אקימען האט מיטריטש גאנץ ריכטיג אויפגעכאפט דעם עצם פון באנק־וועזען, הגם ער אורטיילט וועגען איהם אהן דער געהעריגער היסטארישער פערספעקטיוו: ער איז דאך נישט קיין היסטאריקער, איינער בעריהמטקייטען פון מערב געהען פיל ווייטער פאר מיטריטשן. אזוי א שטייגער איז אין בעריהמטען ראמאן פון טעאדאר דרייזער „דער פינאנסיסט" אפגעמאלט א בילדעל, פון וועלכען מען קאן מאכען דעם אויספיהר: אויב נישט יעדער באנקיר פאלט אריין אין טורמע (דער הויפט באנקיר ביי דרייזערן פאלט יא אריין אין טורמע) קאן מען דאס ערקלערען בלויז מיט א צופאל. באשיידליך איז דאס איבערגעטריבען. ווי ס'זאל נישט זיין די כאראקטעריסטיק פון מיטריטש'ן בעציהט זי זיך אויף דער צייט, ווען די בענק האבען געבליהט. מאכט נישט אויס, וואס דער הייליגער אקים איז אונצופרידען. ערגער איז ווען עס ווערט אונצופרידען אניסיא, וועלכע לייגט אריין אין מיטריטשעס ביישפיל דאס געלד אין באנק אריין. און איצט איז די אינטערנאציאנאלע אניסיא אונצופרידען, זעהר אונצופרידען. די מענשען, וועלכע זי האט אנגעפערטרויט איהר געלד, האבען זעהר שלעכט מיט דעם געלד פערוואלטעט: די קרעדיטען זענען פערפרוירען. די אקציעס זענען גארנישט ווערט.

דאס אונגליק ליגט נישט אין דעם, וואס די אינטערנאציאנאלע פינאנסיסטען האנדלען נישט לויט'ן געזעץ. מיט די פארפירונגען פון אקימען זענען מיר צו ווי קיינמאל נישט געקומען. אבער זייער קונץ האט זיך ארויסגעוויזען פיל קליגער, ווי זיי האבען אליין געמיינט, און ווי מיר אליין האבען געמיינט איבאיינעם מיט זיי. אויב זיי קאנען נישט זייער אייגענע ארבייט, דאן וואס קאנען זיי און צו וואס זענען זיי אייגענטליך נוטיג? אין סיטי זאגט מען, אז א באנקיר איז א מענש, וועלכער ליגט אייך פאר ביי א שעהנעם זונען־וועטער זיין שירעם און פאדערט איהם צוריק באלד ווי עס הויבט אן צו גיין א רעגען.

צווישען די פיל מנהגים, וואס הערשען אין דער לאנדאנער פאנדען־בערזע, איז פערהאן דער מנהג

(ווייטער זעה 14־טע זייט).

לאָדז, 22 יאַנואַר 1932

ניַיער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 22 יאַנואַר 1932

צופיל ברויט!

פון לעאָ העניג

עקאָנאָמיסטען זאָגען אונז אָן אַ גוטע בשורה: דאָס איצטיגע יאָהר זאָגט צו צו זיין אַ בעסער יאָהר, ווייל... די גרויסע וועלט־שפּייכלערס מיט תבואה וועלען שוין נישט זיין אַזוי איבערפולט, ווי אין די פריהעריגע זעהר שלעכטע יאָהרען, וועלען די פּרייזען ממילא זיך אַ הויב־טון און אַזוי אַרום מאַכען פריהליכער און לעבעדיגער דעם וועלט־האַנדעל און פּראָדוקציע.

מ׳ איין וואָרט: די הויפּט־סיבה פון דעם שווערען עקאָנאָמישען קריזיס, וואָס הערשט איצט איבעראַל, זאָגען זיי, איז וואָס ס׳איז דאָ צופיל ברויט אויף דער וועלט.

ד מאַמע־ערד איז אַ צו גוטע מאַמע: זי גיט צופיל ווייץ, קאָרן און קאַרטאָפעל. און וואָס איז „צו", איז ווייזט אויס טאַקע איבעריג. והא ראיה: מיליאָנען פּודען תבואה האָבען געפוילט אין די גרויסע תבואה־שפּייכלער און די אַרבייטסלאָזיגקייט איז געוואַקסען. און מיליאָנען מענשען אין פערשידענע לענדער האָבען פּראָסט נישט וואָס צו עסען.... און הונדערטער און טויזענדער געשעפטס־לייט האָבען באַנקראָטירט, און באַנקען האָבען זיך פערמאַכט, און אַלץ דערפאַר, ווייל ס׳איז געווען צופיל ברויט אויף דער וועלט, אַן איבערפּראָדוקציע פון די אַלע נויטיגסטע זאַכען, וועלכע קענען מאַכען די מענשהייט זאַט און גליקליך, ווייל אַן איבערפּראָדוקציע מאַכט פאַלען די פּרייזען אויף די נויטיגסטע לעבענס־מיטלען, בעריהרט עס שטאַרק אַלע אַנדערע מאַרקען און פּראָדוקציעס, ביז עס איז געקומען צו דעם לעצטען שווערען קריזיס, וועלכער האָט אויסגעזעהען ווי אַ באַנקראָט פון דער גאַנצער היינטיגער עקאָנאָמישער געזעלשאַפט.

און אַזוי ווי אין דעם קומענדען יאָהר וועט שוין נישט זיין אַזאַ געוואַלדיגע געטעריניש און איבערוואוקס אויף תבואה וועט שוין ממילא ווערען פריהליכער אויף דער וועלט.

אַזוי זאָגען די עקאָנאָמיסטען. און אויף עקאָנאָמיסטען האָבען מיר, געוועהנליכע מענשען לעצטענס אָנגעהויבען קוקען ווי אויף אמת׳ע כשוף־מאַכער.

און מיר מוזען זיי גלויבען. ווייל אין די מסתּרי עקאָנאָמיקס קענען מיר מיט פּשוטען שכל נישט אַריינדרינגען.

דער פּשוט׳ער מענשליכער שכל וועט קיינמאָל נישט פערשטעהן פאַרוואָס פויערים דאַרפען בעטען, ס׳זאָל נישט זיין אַ גערעטעניש אויף זייערע פעלדער: פאַר וואָס מיליאָנען מאַסען תבואה זאָל פוילען די שפּייכלער אָדער גאָר ספּעציעל פערברענט ווערען אין דער צייט ווען מיליאָנען מענשען און קינדער האָבען נישט צו עסען.

ווי אַזוי די איבערגעשפּיצטע עקאָנאָמיסטען זאָלען עס אונז נישט פרובען מסביר זיין, וועט „דער מענש אין גאַס" קיינמאָל נישט פערשטעהען פאַר וואָס די האָפענס און מאַגאַזינען זאָלען זיין איבערגעשטאָפּט מיט כל טוב, און הונדערטער מיליאָנען מענשען אין אַלע ווינקעלעך פון דער ערד זאָלען אַרומבלאָנקען נאַקעט (און באָרוועס) און הונגעריג.

פאַר וואָס עס מוז קומען צו אַ שרעקליכען קריזיס, ווען ס׳איז דאָ צופיל פון אַלעם און אַלעס ווערט צו ביליג? — אָט דאָס איז דער רעטעניש.

ס׳איז דאָ צופיל ברויט אויף דער וועלט, דערפאַר איז אַזוי שלעכט.

דער פּשוט׳ער מענשליכער שכל וועט עס קיינמאָל נישט פערשטעהן. און עס קען זיין, אַז דער פּשוט׳ער מענשליכער שכל וועט אַמאָל רעוואָלטירען און איין מאָל פאַר אַלע מאָל אַ פרעגע טון:

איז נישט אַמאָל שלעכט אויף דער וועלט נישט דערפאַר, ווייל ס׳איז דאָ צופיל ברויט, נאָר ווייל ס׳איז דאָ צופיל חכמה און איבערגעשפּיצטקייט אויף דער וועלט. אַז ס׳איז דאָ פון אַלעם צופיל, פאַר וואָס שיקט איהר דאָס נישט אין די ווייטע לענדער וואו מיליאָנען מענשען הונגערען?

אי איהר וועט מיליאָנען מענשען אָנזעטיגען און בעקליידען, אי איהר וועט האָבען אַרבייט און נישט דאַרפען מורא האָבען פאַר אַ גערעטעניש און פאַר די אַלע נייע ערפינדונגען, וועלכע מאַכען גרינגער דעם מענשענס אַרבייט.

נישט צופיל ברויט נאָר צופיל איבערגעשפּיצטקייט איז דאָ אויף דער וועלט.

צופיל איבערגעשפּיצטקייט און נאָך מעהר — גייציגקייט.

אוצרות מיט די נויטיגסטע לעבענס־מיטלען ווערען פערפוילט און פערניכטעט אין די גרויסע האָפענס און שפּייכלער פון דער וועלט, ווייל מענשען זענען קאַרג, גייציג און ווילען נאָר הויכע פּראָפיטען.

„זיך איין אויג אַרויסנעהמען, אַבי יענעם ביידע אויגען" — דאָס איז, ווייזט אויס, די מאָטאָ פון דער היינטיגער געשעפטס־וועלט.

האַלט מען לענדער, קאָנטינענטען גאַנצע, מיט געוואַלד אין אַ פּרימיטיווען צושטאַנד, ווייל דאָס וועט פערקלענערען די פּראָפיטען פון יחידים און די מענשליכע פּראָדוקטיוויטעט פלאַצט פון איבערפולקייט, און אוצרות ווערען פערפוילט, און אַרבייט געהט לאיבּוד...

און מען זאָגט אונז, אַז ס׳איז אַלץ דערפאַר, ווייל ס׳איז דאָ צופיל ברויט אויף דער וועלט.

אַזוי טראַכט יעדער פּשוט׳ער מענש, וואָס איז נישט בקי׳ בעה׳בנ׳ט אין די סודות פון עקאָנאָמיקס.

אַזוי טראַכט ער און שעהמט זיך אונטער פאַר זייגע פּשוט׳ע מחשבות און ער שטעהט, ווי אַ ליימענער גולם, און הערט פינטלענדיג מיט די אויגען די פערוויקעלטע און פערפּלאָנטערטע לעקציעס פון די עקאָנאָמיסטען, מלוכה־לייט און פּאָליטיקער.

דער פּשוט׳ער שכל רעוואָלטירט אין איהם; סטייטש, ווי אַזוי קען זיין שלעכט, ווען ס׳איז גוט. ווען די באַשעפער גיט מיט דער פולער האַנד פון איהר האָב און גוטס? סטייטש, פאַר וואָס זאָל זיין שלעכט אויף דער וועלט, ווען אונזערע שפּייכלער פלאַצען מיט רייכטימער, ווען די מענשליכע גאונות ערפינדעט אַלץ בעסערע מאַשינען און אַרבייטס־מעטאָדען?

אָבער ער האָט נאָך מורא צו פרעגען... מסתמא, איז עס נישט אַזוי פּשוט ווי עס דאַכט זיך.... לאָמיר זיך בעסער פרובען גוט צוהערען צו דעם, וואָס די עקאָנאָמיסטען זאָגען.... אָט זאָגען זיי דאָך, אַז עס געהט ווערען בעסער דאָס יאָהר, ווייל ס׳וועט זיין ווייניגער ברויט אויף דער וועלט, און אַז ס׳וועט זיין ווייניגער תבואה, וועלען ווערען העכער די פּרייזען און די העכערע תבואה־פּרייזען וועלען אויפלעבען די מאַרקען, דעם האַנדעל און אַז. וו., א. אַז. וו.

מסתמא ווייסען זיי דאָך, וואָס זיי רעדען...

אומגעלומפּערטע בלבולים אויף יודען

אין גאַר די אַלטע צייטען

מ׳האָט דערצעהלט און געגלויבט, אַז יודען בוקען זיך אין בית־המקדש צום קאָפּ פון אַנ׳אייזעל. — מ׳האָט אויך געגלויבט, אַז זיי דערהרג׳ענען א״י יאָהר אַ גריך און אָפּפערען איהם צו זייער גאָט. — ווער האָט פערשפּרייט די דאָזיגע בלבולים? — אַנטיוכוס׳עס ראָלע אין פערשפּרייטען האַס צו יודען.

(נאָטיצען)

פון ד״ר ז. האַריש

די בעציהונג פון דער גויאישער וועלט צו יודען איז אויך היינטיגע צייטען אַ פערשידענאַרטיגע. עס זענען דאָ זעהר פיל גאַנצע און האַלבע, אָפענע און פערשטעלטע אַנטיסעמיטען, און עס זענען דאָ אויך אַ סך גאַנצע און האַלבע פעררעהרער און פערטיידיגער פון יודען. אָבער קיינמאָל איז די שטעלונג פון די גוֹיים צו יודען נישט געווען אַזוי טשיקאַווע פערשידענאַרטיג, אַזוי פול מיט קאָנטראַסטען ווי אין די גריכיש־רוימישע צייטען, איידער דער קריסטענטום איז אויפגעקומען.

פון איין זייט זענען געווען דעמאָלט מיליאָנען גוֹיים וועלכע זענען געווען בעגייסטערט פאַר יודען און יודישקייט און האָבען איינגאַנצען אָדער טיילווייז אָנגענומען די יודישע אמונה. די וואָס האָבען נישט געקאָנט אָדער געוואָלט ווערען מיט איינמאָל גאַנצע יודען און זיך אָפּשיידען פון דייט׳ע אייגענע, זענען געוואָרען ווענינגסטענס שטיקלעך יודען און אָפּגעהיט געוויסע הויפּט־זאַכען פון יודישקייט. די וועלט איז דעמאָלט פּשוט פול געווען מיט גאַנצע, האַלבע און שטיקלעך גרים, פון גוֹיים, וועמען עס האָט געצויגען צו יודען.

פון דער אַנדערער זייט, אָבער, האָט מען פעראַכטעט יודען, געמאַכט פון זיי חוזק, זיי פיינד געהאַט און אויסגעטראַכט אויף זיי כל׳ערליי בלבולים און נאַרישע באָבע־מעשיות.

אינטערעסירט אין יודען זענען אָפּנים אַלע געווען, אַנישט וואָלט מען נישט אַזוי פיל געשריבען און נישט אַזוי פיל נאַרישע מעשיות, דערצעהלט וועגען זיי. אָבער פערשטאַנען האָט מען יודען זעהר ווייניג; וואָרים אַפילו די בעסטע און געבילדעטסטע שרייבער אין דער גריכיש־רוימישער וועלט האָבען געשריבען וועגען יודען אַזעלכע משונהדיגע און אומגעלומפּערטע בעריכטען און מעשיות אַז אונז היינט איז כמעט אוממעגליך, ווי אַזוי געבילדעטע און אויפגעקלערטע מענשען האָבען אין דעם געקאָנט גלויבען.

מ׳האָט געלאַכט פון יודען, וואָס זיי עסען קיין חזיר נישט, וואָס זיי לאָזען מל זיין זייערע קינדער און וואָס זיי רוהען שבת, אַז אין שבת־טאָג ליגט אַ הויכע סאָציאַלע מאָראַל, דאָס האָבען די גריכיש־רוימישע שרייבער נישט פערשטאַנען. זיי האָבען נישט געזעהען אין דעם יודישען שבת אַ טאָג פון רוה פאַר אַלע וואָס האָרעווען און שקלאַפען אַ גאַנצע וואָך, נאָר זיי האָבען עס געהאַלטען פאַר אַ פוילקייט פון די יודען, ווייל זיי טוען דעם גאַנצען שבת׳דיגען טאָג קיין שום אַרבייט נישט.

מ׳האָט אַפילו געלאַכט פון די יודען, וואָס זיי האָבען קיין בילד נישט פון זייער גאָט. דאָך אָבער זענען מאַנכע גריכיש־רוימישע שרייבער געווען איינפערשטאַנען מיט די יודען אין דעם פּרט פון נישט מאַכען פון גאָט קיין בילד.

* * *

די צוויי הויפּט־בלבולים אויף יודען אין יענע צייטען זענען געווען: אַז זיי דינען און בוקען זיך אין בית־המקדש צום קאָפּ פון אַנ׳אייזעל, און אַז די אָפּפער׳ן דאָרטען אַלע יאָהר אַ גוי אַ גריך צו זייער גאָט.

אָט די ביידע בלבולים זענען דערצעהלט געוואָרען אין פערבינדונג מיט אַנטיוכוס עפּיפאַנעס, ווען ער, אַנטיוכוס, האָט אויסגעראויבט דעם בית־המקדש אין ירושלים, האָבען די גריכיש־רוימישע שרייבער דערצעהלט, האָט ער דאָרטען געפונען אַ גאָלדענעם קאָפּ פון אַ אייזעל לויט אַנ׳אַנדער נוסח האָט אַנטיוכוס דאָרטען געפונען אַ סטאַטוע פון אַ מאַן מיט אַ באָרד, זיצענדיג אויף אַן אייזעל מיט אַ בוך אין האַנט. דער גרויסער רוימישער היסטאָריקער טאַסיטוס האָט נאָך צוגעלעגט אַ „קלוגע" ערקלערונג צו דעם דאָזיגען אומגעלומפּערטען בלבול: יודען שרייבט ער, האָבען דעריבער געדינט צו אַנ׳אייזעל ווייל וואַנדערענדיג אין מדבר פערשמאַכטעהייט פון דאָרשט, זענען זיי דורך אַ סטאַדע ווילדע אייזלען, געקומען אויפ׳ן שפור פון אַ קוואַל וואַסער.

אָבער נאָך ווילדער און אומגעלומפּערטער איז געווען די באָבע־מעשה אַז אַנטיוכוס האָט געפונען אין קדשי־הקדשים פון דעם בית־המקדש אין ירושלים אַ גריך, וועמען די יודען האָבען געקאָרמעט מיט די בעסטע מאכלים, כדי ער זאָל פעט ווערען און זיין אַ גוטער קרבן פאַר זייער גאָט, און אַז אַלע יאָהר בעגעהן יודען אַזאַ ריטואַל־מאָרד.

* * *

וואו און ווען האָבען זיך אָנגעהויבען פערשפּרייטען אָט די בלבולים אויף יודען? אָדער ריכטיגער, ווער איז געווען פעראינטערעסירט, אַז זיי זאָלען זיך פערשפּרייטען איבער דער וועלט?

עס איז איצט די מיינונג פון אַ סך געלעהרטע אַז די דאָזיגע בלבולים זענען פערשפּרייט געוואָרען פון אַנ׳אַנטיסעמיטישען צענטער און אַז דער צענטער איז געווען אין אַנטיוכיע, די הויפּט־שטאָט פון דער סיריש־גריכישער מלוכה, אין דער צייט פון אַנטיוכוס עפּיפאַנעס און זיינע נאָכפאָלגער, אָט טאַקע דערפאַר זענען די בלבולים פערבונדען מיט אַנטיוכוס׳ן.

וואָרום דער קאַמף פון די חשמונאים געגען דער אונטערדריקונג פון דער סירישער מלוכה איז נישט געווען קיין לאָקאַלע זאַך, נאָר דאָס האָט געהאַט אַ וויכטיגע בעדייטונג אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק פון יענער צייט, אין דער וועלט־דיפּלאָמאַטיע, די עפענטליכע מיינונג פון דער וועלט האָט דערפאַר געשפּילט דערביי אַ גרויסע ראָלע, און מען האָט זיך שטאַרק מיט איהר גערעכענט אין יענער צייט (אין צווייטען יאָהרהונדערט פאַר דער קריסטליכער צייט־רעכנונג). אויך דעמאָלט פּונקט ווי היינט, איז די עפענטליכע מיינונג פון דער וועלט געווען אַ וויכטיגער כוח אין פּאָליטישע צוזאַמענשטויסען און קאָנפליקטען.

אַפילו אַזאַ וועלט־מאַכט ווי רוים האָט דעמאָלט געשטרעבט צו האָבען אויף איהר זייט די עפענטליכע מיינונג, דעם וועלט־געוויסען, אַ פּשיטא נאָך קלענערע מלוכות, ווי אַ שטייגער די סירישע אָדער די עגיפּטישע.

אָבער מעהר ווי פאַר אַלעמען איז די עפענטליכע מיינונג און די סימפּאַטיע פון דער וועלט געווען דעמאָלט וויכטיג פאַר יודען, און ווי עס ווייזט אויס פון דעם צווייטען חשמונאים־בוך, וועלכער איז פערפאַסט געוואָרען אויף גריכיש פון אַ יודען אין עגיפּטען, האָבען די יודען אין די גלות־לענדער אָנגעפיהרט אַ ברייטע פּראָפּאַגאַנדע פאַר די חשמונאים און געגען די הערשער פון דער סירישער מלוכה. אַ סך יודען האָבען אין יענער צייט פון אַנטיוכוס׳עס פערפאָלגונגען אויסגעוואַנדערט פון ארץ־ישראל אין אַנדערע לענדער, בעזונדערס, קיין אַלעקסאַנדריע, און אָט די יודען האָבען זיכער געזוכט צו פערשוואַרצען אַנטיוכוס עפּיפאַנעס און זיינע נאָכפאָלגער אין די אויגען פון דער וועלט.

איינע פון די בעליבסטע וואָפען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פּראָפּאַגאַנדע אין יענער צייט איז געווען דער פאַרוואורף, אַז דער און יענער מלך, די און יענע רעגירונג האָט אויסגעראויבט און געשענדעט אַ טעמפּעל. יודען האָבען, קענטיג, אַ סך זיך בענוצט מיט אָט דעם פאַרוואורף אין דער פּראָפּאַגאַנדע, וואָס זיי האָבען געפיהרט געגען די סירישע הערשער, געגען אַנטיוכוס׳ן און זיינע נאָכפאָלגער.

* * *

איז אַנטיוכוס עפּיפאַנעס פון אָנהויב אָן געווען אַנ׳אַנטיסעמיט, אַ שונא פון דער יודישער רעליגיע, די יודישע זיטען און די יודישע אייגענאַרטיגע געזעצען?

קיין זיכערען ענטפער קען מען אויף דעם נישט געבען. עס קאָן זיין, אַז לכתחילה האָט אַנטיוכוס געהאַט בלויז פּאָליטישע מאָטיווען אין זיינע גזירות געגען יודען און יודישקייט. די מלוכה זיינע האָט געליטען פון דעם, וואָס זי איז געווען נישט קיין איינהייטליכע. זי איז בעשטאַנען פון פערשידענע לענדער און פעלקערשאַפטען, וועלכע האָבען שטענדיג געשטרעבט צו גרעסערער זעלבסט־שטענדיגקייט; און דער בעסטער מיטעל צו מאַכען די סירישע מלוכה פעסטער און איינהייטליכער איז געווען דורכ׳ן איבערשמעלצען די פערשידענע פעלקער אין דעם אַלגעמיינעם העלעניסטישען שמעלצטאָפּ.

עס איז, אַלזאָ, געלעגען אין די פּאָליטישע אינטערעסען פון דער סיריש־גריכישער מלוכה, אַז די יודען פון יהודה זאָלען זיך העלעניזירען, זאָלען אויפגעבען זייער שאַרפע רעליגיעז־נאַציאָנאַלע אייגענאַרטיגקייט און זאָלען ווערען אַנ׳אָריענטאַליש־העלעניסטיש פאָלק ווי אַלע אַנדערע פעלקער פון דעם נאָהענטען מזרח.

מ׳דאַרף אָבער אָננעהמען פאַר זיכער, אַז שפּעטער, ווען די חשמונאים האָבען זיך געשטעלט אַנטקעגען איהם און אויפגעהויבען אַנ׳אָפענעם אויפשטאַנד, איז אַנטיוכוס געוואָרען אַ פערביסענער שונא פון די יודען: און וואָס שטאַרקער און עקשנות׳דיגער עס איז געוואָרען דער ווידערשטאַנד און קאַמף פון די חשמונאים, אַלץ פערביטערטער איז געוואָרען דער האַס פון אַנטיוכוס׳ן צו זיינע יודישע אונטערטאַנען אין יהודה.

דער דאָזיגער האַס פון אַנטיוכוס דעם 4־טען (עפּיפאַנעס) איז מסתמא שפּעטער אויך איבערגעגאַנגען צו זיינע נאָכפאָלגער, וועלכע האָבען פאָרטגעזעצט דעם קאַמף געגען די אויפשטענדישע יודען און זייערע פיהרער, די חשמונאים.

אָבער די סירישע הערשער פון אַנטיוכיע האָבען געהאַט נישט בלויז צו קעמפען מיט׳ן שווערד, מיט געדונגענע סאָלדאַטען געגען די אויפשטענדישע יודען פון ארץ־ישראל. זיי האָבען אויך געמוזט קעמפען מיט דער פען, מיט דער הילף פון געדונגענע שרייבער, פון ליטעראַרישע מאַקעיען, געגען דער פּראָפּאַגאַנדע, וואָס די יודען האָבען אָנגעפיהרט געגען זיי און פאַר די חשמונאים.

אַנטיוכוס עפּיפאַנעס און זיינע נאָכפאָלגער, האַלטען היינט די געלעהרטע, האָבען געהאַט אַ פּראָפּאַגאַנדע־ביוראָ, וועלכע האָט געזוכט צו פערשוואַרצען די יודען אין דער עפענטליכער מיינונג און צו רעכטפערטיגען אַנטיוכוס׳ן.

אָט די אַנטיסעמיטישע שרייבער פון אַנטיוכיע האָבען געזוכט פּאָפּולאַריזירען אַנטיוכוס עפּיפאַנעס אַלס טרעגער פון דער גריכישער קולטור וועלכער האָט געפיהרט אַ קולטור־קאַמף געגען די באַרבאַרישע יודען. דער בעסטער מיטעל פאַר אָט דער פּראָפּאַגאַנדע זייערער איז געווען אויסצוטראַכטען שרעקליכע בלבולים אויף די יודען און צו מאַכען פערהאַסט און פעראַכטיג אין די אויגען פון דער וועלט זייער טעמפּעל אין ירושלים. וועלכען אַנטיוכוס עפּיפאַנעס האָט געשענדעט און אויסגעראויבט.

מען האָט דעריבער אַריבערגעטראָגען אויף יודען די און יענע באַרבאַרישע זיטען פון געוויסע אומציוויליזירטע פעלקער פון יענע צייטען און מ׳האָט פערשפּרייט איבער דער וועלט משונה׳דיגע מעשיות. אַז אַנטיוכוס האָט געפונען אין דעם בית־המקדש אַ קאָפּ פון אַנ׳אייזעל און, אַז יודען בעגעהען אַ ריטואַל־מאָרד יעדען יאָהר. אַנטיוכוס איז, הייסט עס, געווען אַ פיינער, זיידענער מענש. ער האָט געשענדעט און אויסגעראויבט אַ טעמפּעל פון אַ באַרבאַרישען פאָלק, וואו מ׳אָפּפערט מענשען צו גאָט.

אַנצופיהרען אַזאַ סאָרט פּראָפּאַגאַנדע איז געווען אַ געוועהנליכע זאַך אין יענע צייטען. אויך די רוימער האָבען עס געטון, און שפּעטער האָבען עס אויך געטון די קריסטען, ווען זיי האָבען חרוב געמאַכט די גריכיש־עגיפּטישע טעמפּלען אין אַלעקסאַנדריע. די קריסטען האָבען נעמליך דערצעהלט, אַז זיי האָבען געפונען אין יענע טעמפּלען אָפּגעשניטענע קעפּ פון קינדער, וועלכע די געצענדינער האָבען דאָרטען געאָפּפערט, דרך־אגב, האָט די פּראָפּאַגאַנדע־ביוראָ פון די אַליאירטע לענדער אין דער וועלט־מלחמה פערשפּרייט ענליכע אומפערטע ליגענס אויף די דייטשען, וועלכע זענען פאָרגעשטעלט געוואָרען אַלס גרויזאַמע באַרבאַרען, אַלס „הונען".

דער ווילנער שבתי צבי

אינטערעסאַנטע דאָקומענטען וועגען דעם „געזאַנדטען פון יודישען קעניג", וואָס האָט פערדרעהט אַ קאָפּ די גאַנצע וועלט מיט העכער הונדערט יאָהר צוריק. — ער איז געקומען קיין ווילנע און פערבראַכט מיט'ן גענעראַל־גובערנאַטאָר פריוואַט עטליכע שעה צייט — רב חיים וואָלאָזשינער האָט דעם „יודישען געזאַנדטען" געהאַלטען פאַר אַ ליגנער. — פּעטערבורג האָט זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט'ן „יודישען פּאָסאָל". — ווי מען האָט געזוכט אויסצוגעפינען ווער ער איז אין דער אמת'ן. — די מערקווירדיגע ליטעראַטור, וואָס איז אָנגעוואַקסען וועגען דעם.

פון ה. לעווין

קאַפּיטעל 1.

אין ערשטען פערטעל פון ניינצעהנטען יאָהר־הונדערט איז אין ווילנע פאַרגעקומען עפּעס אַזוינס, וואָס האָט פּלוצלונג אויפגעהודערט די גאַנצע שטאָט — פון דעם גרעסטען גביר ביז דעם קלענסטען אָרימאַן.

מ'דאַרף וויסען, אַז אין יענער צייט האָט מען ביי יודען פון דעם מין צייטונגען נישט געוואוסט, קיין באַהנען זענען נאָך דאַן אויך נישט געווען, און דער עולם האָט זיך געשפּייזט מייסטענס מיט מעשיות און קלאַנגען, וואָס פלעגען איבערגעגעבען ווערען פון מויל צו מויל.

ווער ס'האָט די מעשה דער ערשטער געבראַכט אין ווילנע, ווייסט מען נישט, אָבער גערעדט האָט מען וועגען דעם אומעטום. איינער האָט דערצעהלט, אַז אַ צווייטער האָט געהערט, ווי אַ דריטער האָט דערצעהלט, אַז אַ פערטער האָט געלייענט עפּעס אין אַ דייטשער צייטונג, אַז אין אַפריקע האָט זיך פּלוצים בעוויזען אַ יודישער קעניג מיט אַ גרויס חייל, וואָס איז געגאַנגען פון לאַנד צו לאַנד מיט געוועהר, און האָט איינגענומען איין אַפריקאַנישען שבט נאָכ'ן אַנדערען. זיין אַרמיי איז בעשטאַנען פון אַ מיליאָן סאָלדאַטען און קיינער האָט זיך איהם נישט געקאָנט ענטקעגענשטעלען. גאַנץ אַפריקע איז שוין געלעגען ביי איהם צו די פיס. מ'האָט אַפילו גענוי איבערגעגעבען די פּרטים פון זיינע נצחונות, די דאָזיגע ידיעות האָבען זיך פערשפּרייט מיט דער גרעסטער שנעלקייט — אַ שפּאַס, אַ יודישער קעניג! אפשר זענען דאָס די עשרת השבטים און אפשר איז דאָס גאָר משיח! — הכלל, אין די בתי־מדרשים, אין די הייזער און אין די גאַסען — אומעטום האָט מען נאָר געשמועסט וועגען דעם דאָזיגען וואונדער. די מעשיות האָבען זיך פון טאָג צו טאָג געמעהרט. מען האָט שוין אַפילו דערצעהלט, אַז דער יודישער קעניג שטעהט מיט זיין חייל הינטער די ווענד פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל, וועלכע וועט, נישט היינט — מאָרגען, אַריינפאַלען אין זיינע הענד, און אַז דערווייל האָט ער אַרויסגעשיקט זיין אַדיוטאַנט קיין פּעטערבורג צו אַלעקסאַנדער דעם ערשטען.

יעדען טאָג האָט מען איבערגעגעבען אַלץ נייע ידיעות: אַט איז ער אַרויסגעפאָהרען, אַט פאָהרט ער, אַט איז ער שוין אין פּעטערבורג, אַט האָט איהם שוין דער קייזער אַלעקסאַנדער דער ערשטער אויפגענומען אויף אַן'אוידיענץ און האָט מיט איהם אַ לאַנגע צייט געשמועסט וועגען הויכע מלוכה־ענינים און איבערהויפּט טאַקע וועגען דער לאַגע פון די יודען, וואָס וועט גאָר בקרוב איבערגעאַנדערשט ווערען צום בעסערען.

ס'איז לייכט פאָרצושטעלען זיך די שמחה, וואָס האָט אַרומגעכאַפּט דאָס גאַנצע יודישע ווילנע, בעת מען האָט זיך דערוואוסט, אַז ער פאָהרט שוין אין ירושלים־דליטא; מענשען האָבען זיך פאַר גרויס שמחה בעגאָסען מיט טרערען. מ'האָט איהם געמאַכט די גרעסטע פּאַראַדען און פייערונגען. און אַז די ווילנער יודען האָבען דערזעהען, אַז אויך די באַטשאַלסטווע רעכענט זיך מיט איהם און נעהמט איהם אויף ביי זיך אין די קאַבינעטען, האָט מען דאָס אָנגענומען אַלס צייכען, וואָס מען דערצעהלט וועגען יודישען קעניג, איז לויטער אמת, און זייער שמחה האָט גאָר קיין גרעניץ נישט געהאַט.

דער שליח פון יודישען קעניג האָט אויפ'ן צווייטען טאָג נאָך זיין קומען קיין ווילנע אָפּגעשטאַט אַ וויזיט דעם גענעראַל־גובערנאַטאָר, און האָט ביי איהם אין קאַבינעט פערבראַכט עטליכע שעה אויג אויף אויג. פערשטעהט זיך, אַז די גאַנצע צייט, וואָס דער יודישער „שליח" איז געווען ביים גענעראַל־גובערנאַטאָר, זענען גרויסע מחנות יודען געשטאַנען אויף דער גאַס און אָפּגעוואַרט מיט אַן'איינגעהאַלטענעם אָטעם, ווען ער וועט שוין אַרויסגעהן. אָבער ווען ער איז ענדליך אַרויס פון פּאַלאַץ, איז ער געווען אַרומגערינגעלט פון אַ סך פּאָליציי־לייט און פון די אָנגעזעהענסטע יודען פון שטאָט, אַז מ'האָט איהם גאָרנישט געקאָנט זעהען.

אין דעם זעלביגען טאָג זענען אויף דער אַכסניא, וואו דער יודישער פּאָסאָל האָט זיך אָפּגעשטעלט, געקומען מיט אַ בעזוך דער ווילנער פּאָליציימייסטער און אַנדערע הויכע שררות און האָבען פערבראַכט ביי איהם אַ לענגערע צייט.

די שפּאַנונג ביי די ווילנער יודען איז געוואַקסען מיט יעדער שעה. יעדערער האָט געשטרעבט צו דערגעהן: ווער ער איז, אַט דער דאָזיגער גרויסער יוד, וואָס דער גענעראַל־גובערנאַטאָר אַליין האָט מיט איהם אַזוי לאַנג פערבראַכט, וועמען די גרעסטע שררות פון שטאָט האָבען צוגעטיילט אַזא כבוד, און וואָסערע ישועות האָט ער געבראַכט פאַר די יודען?...

מ'האָט אָבער קיין זאַך נישט געקאָנט דערגעהן — נישט פון איהם אַליין, נישט פון זיינע מקורבים.

וועגען דער רעטזעלהאַפטער געשיכטע מיט'ן „פּאָסאָל" פון יודישען קעניג האָט זיך צווישען אַנדערע אויך דערוואוסט ר' חיים וואָלאָזשינער. דער גרינדער פון דער בעריהמטער וואָלאָזשינער ישיבה. די גאַנצע זאַך האָט זיך איהם עפּעס שוואַך געלייגט אויפ'ן שכל און ער האָט זיך מיט זיין שאַרפען קלוגען קאָפּ גענומען נאָכטראַכטען, צי שמעקט דאָ גאָרנישט עפּעס אַ שווינדעל, מיט וועלכען מ'וויל אָפּנאַרען אַ גאַנצע שטאָט יודען. האַלטענדיג פון דעם כלל: „כבדהו וחשדהו", האָט ער זיך געווענדט מיט אַ בריף צו די ווילנער יודישע פאַרשטעהער און האָט זיי געוואָרנט, דיי זאָלען זיך גוט צוקוקען צו דעם „פּאָסאָל", ווייל ער האָט אַ שטאַרקען חשד, אַז הינטער די אַלע מעשיות, מיט וועלכע זיין נאָמען איז בעקניפּט, שטעקט אַ גרויסער שווינדעל; ער האָט אַפילו געגעבען אָנצוהערעניש, אַז ער, ר' חיים וואָלאָזשינער, האַלט דעם דאָזיגען „פּאָסאָל" פאַר אַ גרויסען ליגנער און פאַר אַ געפעהרליכען מענש.

באַטיירליך, האָט אַזא מין בריף, געשריבען פון אַזא גדול בישראל, געווירקט ווי קאַלטע וואַסער אויף די צוהיצטע קעפּ פון די ווילנער לייכטגלויביגע יודען. די פריהערדיגע התפעלות איז אַ רעכט ביסעל אָפּגעקיהלט געוואָרען; אַ חוץ דעם האָבען זיך אויך די אויסערליכע אומשטענדען געענדערט נישט צום גינסטען פון יודישען „פּאָסאָל". די ברייטע מאַסען, וועלכע האָבען דאָ נישט לאַנג געהאָפט אויף ישועות און נחמות פון „פּאָסאָל", האָבען בעשיינפערליך דערזעהען, אַז ס'איז קיין זאַך נישט געשעהען, און אַז נישט נאָר קיין ניסים, נאָר אַפילו די אַלטע צרות זענען געבליבען ווי געוועזען, דיי האָבען דעריבער מיט זייער געזונדטען חוש דערפיהלט, אַז דאָ איז עפּעס נישט גלאַטיג. אָבער צוגלייך מיט דעם געפיהל פון אומצוטרוי, וואָס האָט זיך צובליהט אין זייערע הערצער, איז געוואַקסען אויך די פערביטערטקייט, דערויף, וואָס עס האָט געפּלאַצט זייער שעהנסטע האָפענונג, וואָס עס איז צורינען געוואָרען אַזאַ הערליכע לעגענדע....

די פערענדערטע שטימונג ביי די מאַסען האָט באַלד דער „פּאָסאָל" אַליין אויך דערפיהלט, ער האָט עס צוערשט בעמערקט פון דער קאַלטער בעציהונג צו איהם מצד זיינע מקורבים, דערצו האָט זיך אויך פערשפּרייט אַ קלאַנג אין שטאָט וועגען דעם, אַז דער „פּאָסאָל", פון יודישען קעניג פיהרט זיך אויף נישט גאָר אָרטיג בנוגע צו פרויען. די דאָזיגע קלאַנגען האָבען, פערשטעהט זיך, קיין כבוד איהם נישט צוגעגעבען, בפרט, אַז דער „פּאָסאָל" האָט זיך לכתחילה אַרויסגעגעבען פאַר אַ גרויסען פרומאַק, שיער נישט פאַר אַ צדיק... די קלאַנגען זענען וואָס ווייטער אַלץ מעהר געוואַקסען, ביז וואַנען מען האָט שוין גענומען אָפען רעדען, אַז ער איז אַ שפּיאָן, אַ פיסקאַל, אַ געפעהרליכער מענש, וואָס קאָן אומגליקליך מאַכען דאָס גאַנצע יודישע פאָלק....

די געשפּרעכען און קלאַנגען זענען געוואָרען וואָס אַמאָל שטאַרקער און איינגעשפּאַרטער און האָבען ענדליך דערגרייכט צום „פּאָסאָל" פון יודישען קעניג. דערזעהענדיג, אַז ער קאָן שוין לענגער נישט בלייבען פערבאָרגען, איז ער אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען נעלם געוואָרען פון ווילנע...

(ווייטער קומט).

הערש לייזער ווערט אַ באָקסער...

יודען, כ'האָב עס! יאָ, כ'האָב עס געפּאַקט! ענדליך דערטאַפּט אַ שטיקעל פרנסה! האַ, האַ, פרנסה — שוין איינמאָל אַ פרנסה — אויף אַלע יודישע קינדער געזאָגט געוואָרען אַזעלכע פרנסות! ווען ס'זאָל מיר נאָר געהען אין מיין נייער בראַנזשע, וועל איך נאָך אם ירצה השם, נתעשר ווערען....

אדער: אַ לאָדזער יוד מיט אַ נייע פרנסה

פון י. אָבערזשאַנעק

וואָס דאָס איז סאָרט פרנסה? פון וואָס קען מען עס היינטיגע צייטען אין לאָדז נתעשר ווערען? איהר מיינט, אַז איך בין געוואָרען אַ שאַצער אין אַ שאַצונגס־קאָמיסיע? אַז איך האָב געהאַט אַרומלויפען אַן'אויטאָבוס איבער דער צייט פון טראַמוואַי־שטרייק אין לאָדז? אַז איך האָב געהאַט אַ חלוקה אין דער צאָל־אַפּערע? אַז איך בין געוואָרען אַ רעזענט צו אַ קאָמאָרניק? חס וחלילה! — איך האָב דערטאַפּט אַ פונק נייע פרנסה. אַ בכבוד'ע פרנסה — כ'ווער אַ באָקסער!...

וואָס איך האָב שוין אַלץ די לעצטע צייט נישט געפּרובט, וואָס איך האָב נישט געטון, וואָס איך האָב נישט שפּעקולירט, און צו וואָס איך האָב מיך גענומען, איז מיר לאָ־עליכם געגאַנגען מיט דער פוטער אַראָפּ.

האָב איך געהאַנדעלט מיט קויהלען, איז געוואָרען אַ היץ. האָב איך פאַבריצירט זאָדע־וואַסער, איז געוואָרען אַ פראָסט, בין איך געוואָרען אַ שירם־מאַכער, האָט געשיינט די זון. האָב איך איינגעאָרדענט אַ „זאַבאַווע" אין „העלענאָוו", אויף אַ „וואָוילטעטיגען צוועק", איז געגאַנגען אַ מבול. האָב איך געהאַנדעלט מיט גאַווער־שערצלעך, האָבען ווייבער אויפגעהערט צו קינדלען. האָב איך גענומען האַנדלען מיט פּודער און מיט שמינקע, זענען די ווייבער געוואָרען קימפּעטאָרינס. בין איך געוואָרען אַ שדכן, איז אויפגעשטאַנען אַ פעראיין פון „קראַיאָזנאַוצעס"... בין איך געוואָרען אַ דאַמען־שניידער, איז געוואָרען אַ מאָדע — נאַקעט. האָב איך גענומען מאַכען דאַמען־שטרימפּ, איז ווידער געוואָרען אַ מאָדע לאַנגע קליידער, וואָס פערדעקען די שטרימפּ, קען מען שוין יוצא זיין אָהן שטרימפּ... בין איך געוואָרען אַ קאָלעקטאָר, איז אייביג אַרויס אַ נומער דערנעבען — דער שלימזל איז מיר אייביג געלאָפען פאָראויס.

וואָס דאַרפט איהר מעהר? אַפילו צו מיינע בעלי־חובות האָב איך אויך נישט געהאַט קיין מזל; טאָמער האָב איך אויסגעשטעלט אַ וועקסעלע, איז מען געקומען צו מיר, אַז איך זאָל בעצאָהלען... איהר הערט אַ חוצפּה — איך זאָל בעצאָהלען!

גזלנים! באַנדיטען! אונמענשען, וואָס איהר זענט, האָב איך געשריגען, וואָס הייסט, איך זאָל בעצאָהלען? פאַרוואָס זאָל איך בעצאָהלען?

— ווייל איהר האָט געשריבען — האָבען די אונמענשען געענטפערט.

— נו, איז וואָס? און אַז איך האָב געשריבען? דייטשלאַנד האָט אויך געשריבען, פונדעסטוועגען מאַכט זיך ברינינג גע'פּגר'ט. די ענגלישע בענק האָבען אויך געשריבען, פונדעסטוועגען קענט איהר זיי רעדען צום הענגעל־לייכטער... מאַלע, וואָס מ'שרייבט? ס'איז דאָ אַ געשריבענע קאָנסטיטוציע אין פּוילען, נו, לאָזט מען נישט פון איהר? און די אַלע געשריבענע טראַקטאַטען זענען נישט ווערט אַ שמעק טאַבאַק? — מאַלע, וואָס מ'שרייבט, און שפּעטער שרייבט מען אַנדערש? אַז איך האָב אויסגעשטעלט אַ וועקסעלע, דאַרף איך בעצאָהלען? אַי, איך האָב געשריבען? — מעקט אויס און פערטיג!...

האָבען זיי זיך אויף מיר אָנגעזעצט, נאָר איך זאָל בעצאָהלען — אַז ס'איז נישטאָ קיין מזל העלפט דאָך נישט. אַז דער שלימזל לויפט פאָראויס, קענט איהר קיין חכם נישט זיין.

האָב איך געזוכט און געזוכט, געטאַפּט און געשמעקט, ביז איך האָב דערשמעקט — באָקס...

איך האָב כסדר געלעזען אין די צייטונגען וועגען אַ ניי פאַך — באָקס־קאַמפּען, כ'האָב געהערט פון עפּעס אַ באָקסער לעווים, וואָס פערדינט פון איין באָקס אַ הונדערט טויזענד דאָלאַר, פון אַ שמעלינג, אַ קאַרנערא, פון אַ ראַן, וואָס פון איין באָקס פערדינען זיי מעהר ווי אַלע לאָדזער שדכנים אַ גאַנץ יאָהר.

— אַי, האָב איך מיר געטראַכט — ווען איך וואָלט געווען אַ באָקסער! „גאָלדענע הענד" האָבען זיי דאָך, די באָקסערס! ווען איך וואָלט זיין אַ באָקסער, ווי וואויל וואָלט מיר געווען!

אין מיטען דערינען פאַלט מיר איין אַ געדאַנק: שושה בן פּיקהאָלץ, ווי שטעהט עס געשריבען, אַז איך בין נישט קיין באָקסער? פאַרוואָס קיט לעווים יאָ, און איך נישט? דער עיקר איז דאָך נאָר דער רצון, און אַ רצון האָב איך דאָך, טאָ פאַרוואָס זאָל איך מיך נישט נעהמען צו דער דאָזיגער באָקסער־בראַנזשע, פאַר־וואָס?

געזאָגט און געטון: אויפ'ן ערשטען באָקסער־מעטש, האָב איך געקויפט אַ בילעט און זיך צוגעקוקט מיט וואָס מ'עסט דאָס. ווי אַזוי ס'געהט די מלאכה, וואָסערע „קוואַליפיקאַציעס" אַ באָקסער דאַרף האָבען.

וואָס האָב איך געזעהען? כ'האָב גאָר נישט געזעהען — ס'איז מיר פינסטער געוואָרען פאַר די אויגען. צוויי בחורים אין די בלויזע מכנסים, פערגעבען, אָנגעטון מיט „שוואַרצע באַמבעס" אויף די הענד, האָבען זיך געזעצט אין די ציין אַריין, ביי יעדען זעץ, האָט מיר אַ זעץ־געטון אין האַרץ... ביי יעדען טרעבענק אין די ציין אַריין, וואָס זיי האָבען זיך געגעבען, זענען מיר געפלויגען פונקען פאַר די אויגען... ביי יעדען פּונטש אונטער'ן האַרץ, האָט מיר אַ ריס־געטון אין די קישקעס...

געפלויגען זענען די איינער דעם אַנדערען אין די אויגען אַריין. ווי צוויי העגער מיט די שוואַרצע באַמבעס האָבען זיי זיך איינער דעם אַנדערען געזעצט אין די ציין אַריין. אין די אויגען אַריין, אין בויך אַריין, און דאָ זיצט אַ „סעגדושע" און צעהלט: ער צעהלט „פונקטען". יעדער טרעמאַסק אין די אויגען אַריין איז — אַ „פונקט", יעדער טרעבענק אין די ציין אַריין, איז אַ.... „פונקט". און ווער ס'טרעבענצעדעט מעהר דער איז דער „זיגער". טאָמער האָט איינער דעם אַנדערען בעוויזען צו מאַכען אַ קאָפּ ווי אַ באַליע, אָדער אַ פּאָר קישענעס אונטער די אויגען, און ווער שמועסט נאָך, אַז ער האָט איהם געגעבען אַ צוויי, דריי ציין אין דער האַנד אַריין, דער האָט בעוויזען.... „טעכניק", און אַז גאָט האָט נאָך געהאָלפען, אַז ער האָט איהם געגעבען אַ „נאָקאַוט" — אַ זעץ אין מאָגען אַריין, און יענער האָט זיך אַנידערגעלעגט מיט פערגלייזטע אויגען, דאָ האָט דער עולם געשטורעמט: בראַוואָ.... בראַוואָ.. דער „העלד" האָט בעקומען בלומען, און איז געקרוינט געוואָרען מיט'ן טיטול: „מייסטער"...

ביז איצט האָט מען געוואוסט פון: אַ שניידער־מייסטער, וועבער־מייסטער, פאַרבער־מייסטער, שלאָסער־מייסטער, טישלער־מייסטער. היינט איז אויפגעקומען אַ נייער מייסטער — באָקס־מייסטער, און טאָמער בעקומט איהר דעם דאָזיגען מייסטער־טיטול, דאַרפט איהר שוין נישט זאָרגען פון וואַנען מ'נעהמט אויף שבת. טאָמער קענט איהר איינעם געבען אַ טרעבענק אונטער'ן האַרץ, און מאַכען אַ פּאָר געשוואָלענע אויגען, קענט איהר ב"ה מאַכען אַ לעבען און חתונה מאַכען אַ טאָכטער בכבוד גדול....

אַז איך בין אַהיימגעקומען פון דעם מעטש, האָב איך מיך גלייך גענומען „טשוויטשען", האָב אויסגעזוכט אַ פּאָר אַלטע הענדשקעס. אָנגעפּיהלט זיי מיט וואַטע און זיך גענומען צו דער מלאכה.

— הערש לייזער, ביזט משוגע, צי חסר־דעה? וואָס זעצט דו עפּעס אין [illegible] אַריין?

— האָט מיין ווייב נישט פערשטאַנען, וואָס איך טו.

— דו זעהסט נישט — האָב איך איהר געזאָגט — כ'„טשוויטשע" מיך.

— ביזט געיהרט אויפ'ן איינקאַסטען — האָט מיין יודענע מיך אָנגעקוקט מיט אַ פּאָר אַרויסגעזעצטע אויגען — וואָס הייסט, דו „טשוויטשעסט" דיך? די טשוויטשעסט" דיך מיט'ן אויבען וואָסער טשוויטשעכץ אין מיטען דערינען?

— דו ווייסט נישט — האָב איך איהר ערקלערט — דאָס הייסט — „באָקס". איך נעהם מיך צו אַ נייער „בראַנזשע", אַז איך וועל אם ירצה השם קענען בוטשען אונטער די אויגען און מאַכען אַ געשוואָלענעם קאָפּ, וועלען מיר האָבען פרנסה בריווח — דו הערסט, פרנסה בריווח!..

— הערש לייזער, דערבאַרים דיך, גיב נאָר אַ קוק, די קאַפּלעס פאַלען דאָך אַרויס! דער אויוון וועט דאָך צופאַלען אויף שטיקלעך — האָט זיך מיין ווייב ביי מיר געבעטען רחמים.

— הא... הא... — האָב איך מיך צולאַכט, הלוואַי, רבונו של עולם, זאָל ער נאָר פאַלען! הלוואַי זאָל נאָר דער אויוון ליגען אויף דער ערד.

— נו, וואָס וועט זיין?

— אַז איך וועל אַוועקלייגען דעם אויוון, האָב איך געוואונען דעם מעטש, און איך וועל נאָך ווערען „מייסטער" אויך — הלוואַי, רבונו של עולם!....

איך האָב געזעצט אין אויוון אַריין, און ביי יעדער קאַפּלע, וואָס איז אַרויסגעפאַלען, האָב איך מיר צוגעשריבען אַ „פונקט"...

און אפשר מיינט איהר, אַז איך וואָלט דעם אויוון נישט אַוועקגעלייגט מיט אַ „נאָקאַוט"? — ווי אַ טאַטע וואָלט ער ביי מיר געלעגען, ווען נישט.... ווען נישט מיין ווייב.

ווי איך האַלט מיך אַזוי אין מיטען „טשוויטשען" מיט'ן אויוון, שפּיר איך צוויי געזונטע „לאַפּעס" אויף די פּלייצעס, און נאָך איידער וואָס, ווען, ליג איך שוין אויף דער קאַנאַפּע. איינער בינדט מיר די הענד, דער אַנדערער — די פיס, ביידע אין ווייסע העמדער, געבען זיי אַ דאָקטאָר. איך פרוב שרייען: באַנדיטען! גזלנים! וואָס ווילסט איהר פון מיר שטיקער, וואָס? וואָס שטעכט איהר מיך מיט נאָדלען? וואָס טויגען מיר אייערע „פּאָדסקורנע זאַשטשיגעס", וואָס? נעהמט מיר אַראָפּ די נאַסע הענדשיכער פון קאָפּ.

— איהר זענט דענערווירט — זאָגט צו מיר דער דאָקטאָר

— איהר זענט משוגע! — האָב איך געזאָגט דעם דאָקטאָר. איך בין ביים קלאָרען פערשטאַנד.

— איך האָב מיך נאָר „געטשוויטשעט" מיט'ן אויוון... איך וויל ווערען אַ באָקסער — אַ באָקסער וויל איך ווערען!....

אַי, ווען נישט מיין ווייב, ווען נישט מיין ווייב, וואָלט איך שוין איצט געווען אַ פערטיגער „מייסטער" פון אונטערהאַקען זייטען און אַ „ספּעציאַליסט" פון מאַכען געשוואָלענע אויגען.

יודען, ווילט איהר האָבען אַ „לייטישע", אַ „בכבוד'ע" פרנסה? ווילט איהר מאַכען אַ לעבען און חתונה מאַכען טעכטער בכבוד גדול — ווערט באָקסערס!...

לאָדזער פּליאַטקעס

מעשה'לעך וואָס ווערען דערציילט ביי א פּול טשאַרני...

אין אַ געזעלשאַפט האָט זיך דער עולם גע־ווילט. יעדער איינער האָט געדאַרפט ענטפערן אויף דער פראַגע: „וואו פיהלט זיך אַ מאַנסביל אַמבעסטען"? פאַר דעם טרעפליכסטען ענט־פער איז בעשטימט געוואָרען אַ „נאַגראַדע".

איינער פון די אנוועזענדע האָט געענטפערט: אַמבעסטען, פיהלט זיך דער מאַן אין די אָרימס פון זיין אייגענער פרוי — ער האָט בעקומען די נאַגראַדע.

קומענדיג אַהיים, האָט ער דער פרוי דער־צעהלט וועגען דער נאַגראַדע, כדי זי זאָל שפּע־טער נישט שטאָלצירען; האָט ער איהר דערצעהלט, אַז ער האָט געענטפערט: אַמבעסטען פיהלט זיך דער מאַן אין דער סינאַגאָגע.

מיט אַ צייט שפּעטער טרעפט די פרוי אַ בע־קאַנטען, וועלכער דערצעהלט איהר וועגען איהר מאַנס טרעפליכען ענטפער, דערויף האָט די פרוי געענטפערט:

מיין מאַנס ענטפער איז אָבער נישט קיין אמת'ער, ראשית איז ער אין זיין גאַנץ לעבען דאָרט געווען סך־הכל צוויי מאָל. איינמאָל באַלד נאָך דער חתונה, ס'צווייטע מאָל דאָ ערשט נישט לאַנג, און דערביי האָב איך איהם פשוט געצווינגען דערצו ביז ער האָט זיך קוים דעצידירט.

נקמה פון א היטלעריסט

איידער לערנען זיך שלאָגען יודען, לערן דיך בעסער שווימען

אין בערלין האָט זיך אַ יונגער היטלעריסט געגליטשט אויפ'ן אייז, פלוצלונג האָט זיך דאָס אייז איינגעבראָכען, און דער „נאַציאָנאַלער העלד" איז אַרונטער אונטער'ן וואַסער.

— הילפע! הילפע! — האָט דער היטלעריסט געשריגען.

אַ יוד, וואָס איז גראָד פערבייגעגאַנגען און געזעהען ווי דער היטלעריסט טרינקט זיך, האָט ער רוהיג געזאָגט:

הילפע, הילפע! אַ שיינע ריינע כפּרה. שטאָטס לערנען זיך שלאָגען יודען, האָסטו דיך בעסער געדאַרפט לערנען שווימען...

א בלויזער טאַטע איז וועניג...

וויכטיג פאַר טאַטעס, וואָס שיקען געלד אין דער לובלינער ישיבה

אַ לאָדזער חסידישער גביר, האָט לערנען אַ זוהן אין דער לובלינער ישיבה. די טעג האָט דער פאָטער דעם זוהן געשיקט געלד אויף אַ פאָסט־טשעק. דער זוהן קומענדיג אויף דער פאָסט אָפּנעהמען ס'געלד, ענטפערט מען איהם, מ'קען דאָס געלד נישט אויסצאָהלען.

— פאַרוואָס? האָט דער בחור געפרעגט.

— ווייל דער טשעק איז אונטערגעשריבען מיט די ווערטער:

דיין געליבטער טאַטעשי.

א כפּרה דער זלאָט...

אַנ'אמת'ער פּאַרפאַל אויף אַלט־אַנדער־גאָס

יוד (צום אַפּטייקער): פּאַניע לעוויטינע, האָט רחמנות, מיין קינד האָט אַראָפּגעשלונגען אַ זלאָטי.

אַפּטייקער: לויפט גיכער צו אַ פעלדשער.

יוד: וויפיל קאָסט אַ פעלדשער?

אַפּטייקער: 5 זלאָטיס.

יוד: 5 זל.? — אַ כפּרה די זלאָטי!

עפנטלי'כער דאַנק

דער דירעקציע פון דער טראַמוואַי־געזעלשאַפט ווי אויך דעם שטרייק קאָמיטעט צוליב דעם פער'עקשנ'טען

טראַוואַי־שטרייק

דריקען מיר אויס אונזער האַרציגסטען דאַנק — הלוואי ווייטער — פאַטע זיסער!

מיט כבוד

לאָדזער רוך קאָלאָווי.

פעראיין פון טאַקסי־בעזיצער.

פעראיין פון אויטאָבוסן־בעזיצער

פון לאָדזער וואָיעוואָדזטווע.

לאָדזער שוסטער־צעך.

זרח קראַדניק האָט נישט קיין מזל

אַז דער מאַן זיצט 4 יאָהר איז חד־גדיא

זרח קראַדניק איז געזעסען 4 יאָהר אין חד־גדיא פאַר אַ „מעסמאַטען". אַהיימקומענדיג נאָך די 4 יאָהר, זעהט ער זיין ווייב זייגט אַ קינד.

— וועמענס איז דאָס קינד? — האָט זרח גע־פרעגט דעם ווייב.

— דאָס איז מיין קינד — האָט דאָס ווייב געענטפערט, וואָלסטו געווען אַנ'אָרענטליכער מענש וואָלט עס געקענט זיין דיינס אויך.

א לאָדזער עדיסאָן

א זעהר נוצליכע ערפינדונג

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, האָט אַ לאָדזער יוד ערפונדען אַנ'ערפינדונג, וואָס שטייגט איבער עדיסאָנס ערפינדונגען. דער יוד האָט ער־פינדען אַ שטימע גראַמאַפאָן־פליטע, וואָס, אַז מ'־דרעהט אָן דעם גראַמאַפאָן, בלייבט די פליטע שטיין ווי די וואַנד. זי דרעהט זיך אויפ'ן גראַמאַפאָן און מ'הערט קיין פּיפּס נישט. די פליטע ווירקט זעהר גוט אויף די נערווען, די דאָזיגע שטימע־פליטען זענען זעהר נוצליך צו געבען שכנים, וואָס האָבען גראַמאַפאָנען — מתנות.

מיר פראָטעזשירען די פליטען פאַר גראַמאַ־פאָנען בעזיצער, וואָס ליידען פון קאָפּ־ווערטאָג.

גנבה

(פּאַראָדיע)

אומעטום, אויף יעדען אָרט.
צו ביי קונסט דאָ און דאָרט,
בענוצט מען נאָר, דאָס איינע וואָרט —
גנבה.

אין סטודיעס, צו אין קרייזען
סוחרים פון פּאַפּיר און אייזען,
ס'איז אַ קרידיט, מ'קען נישט לייזען
לאָזט מען אַראָפּ האַלבע פריידען,
נאָר מיט פּאַקטען קען איך אייך בעווייזען,
אַז ס'איז גנבה.

אין פּאַרטייען, צי פעראיינען,
הערט איהר דיכטער־לידער לייענען,
(סיי צום לאַכען, סיי צום וויינען).
זיי זענען בעסער נאָך פון „הייגען".
אַז ס'איז אייגען, קאָן מען מיינען, —
זאָג איך אייך, ס'איז גנבה.

גנב'עט וואָלאַרעק, גנב'עט באַנגער,
סיי אַ קורצער, סיי אַ לאַנגער,
און די טאַשען ווערען שוואַנגער
אין דער שטיל, און מיט אַ קוויטש,
לאָזט מען זיך אויף דער גליטש,
ס'איז פערפאַלען „משימי זשיטש" —
גנבה.

אין געשעפטען פון נייע מאַרינאַרקעס
אין טעאַטער ביי די 10־גראָשענדיגע מאַרקעס,
אויפ'ן בית־עולם ביי די קרקעות —
גנבה.

אין ענגלאַנד, פאַלט דער פונט.
די „ווילנער" שפּילען נישט קיין שונד,
סיי די גרינע, סיי די בלויע
(און איך זאָג: איהר זענט אייך טועה) —
ס'איז גנבה.

ס'גנב'עט ביינינג, ס'גנב'עט היטלער
אַליין און מיט פערמיטלער
אַלע מיינען דעם עולם־הזה,
אין דער ניהער און די הויך
אַלע בע'גנב'עט אין מוח
אין קונסט, אין פּאָליטיק,
איבעראַל די זעלבע שטיק.
ראובן, שמעון, יהודה, לוי,
סאַנאַציע איבערט ווי נח מיט דער תיבה,
פ.פ.ס. דעם „ווידען" וויל שטעלען אַ מצבה,
ס'איז גנבה, ס'איז גנבה ווי כ'בין אַ יוד.
די טאַשען אייך פסדר היט,
ווייל אומעטום דאָך ליד איז אַלץ —
גנבה.

ש. יאַבלאָנסקי.

ווער ווייסט?

ס'איז אָנגעקומען

די הילף־אַקציע

פאַר פרנסה'לאָזע יודען

ווער ס'ווייסט ווי זי איז אהינגעקומען, ווערט גע־בעטען מיטצוטיילען פל. וואָלטשאַנסקי 6 ביים פרויעס מינצבערג, אָדער צום סעקרעטאַר ה' גאָרדאָל.

דער
קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 19 — פרייטאג, דעם 22 יאַנואַר 1932

דער קאַמיטעט פאַר פרנסה'לאָזע יודען ביי דער לאָדזער קהלה

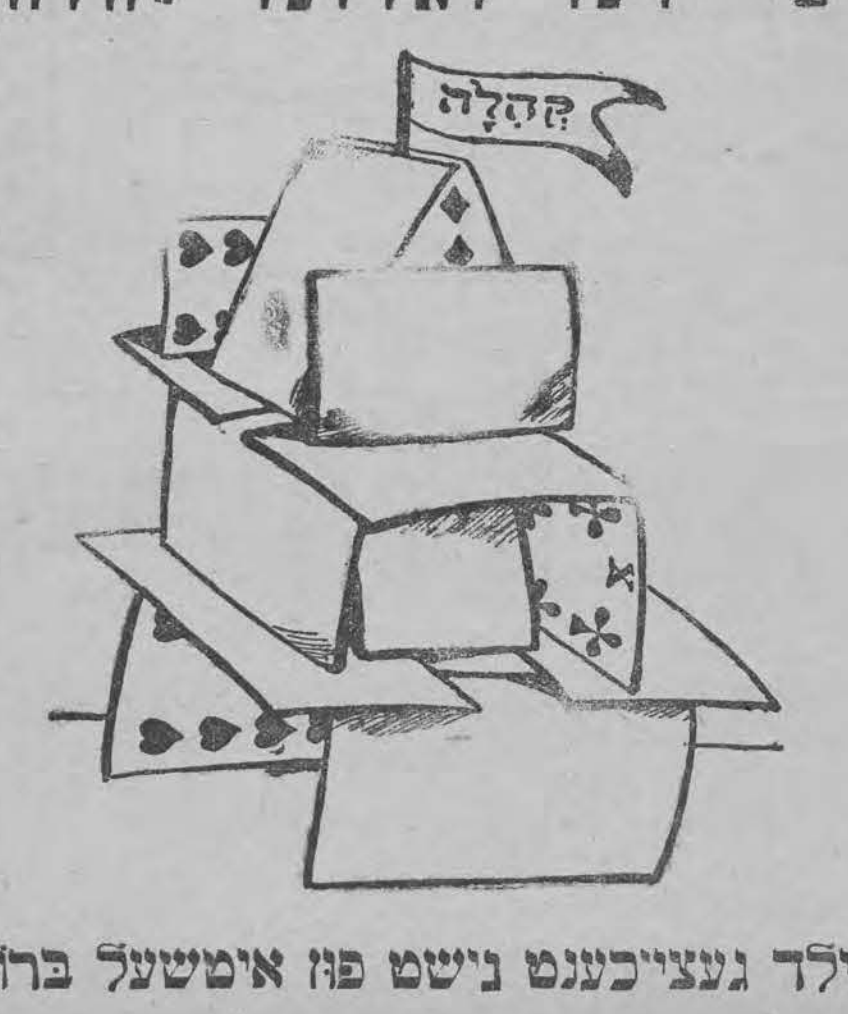

א בילד געצייכנט נישט פון אימשטעל ברוינער

אויבען רעכטס: דער קריג אין ווייטען מזרח. מאַרש פון אַ יאַפּאַנישער מיליטער־אָפּטיילונג אין מאַנדזשוריען.

אינדערמיט רעכטס: דער נייער אַמעריקאַנישער געזאַנדטער אין לאָנדאָן לאָרענט פיפּס.

אינדערמיט לינקס: די נייע געביידע פון קעלנער אוניווערזיטעט ווערט צוליב שפּאָרזאַ[illegible] נישט פאַרענדיגט.

אונטען רעכטס: נייע וויכטיגע היסטאָרישע אויסגראָבונגען זענען געמאַכט געוואָרען אין רוים

אויבען: דער ביסמאַרק ־ דענקמאַל אין בערלין.

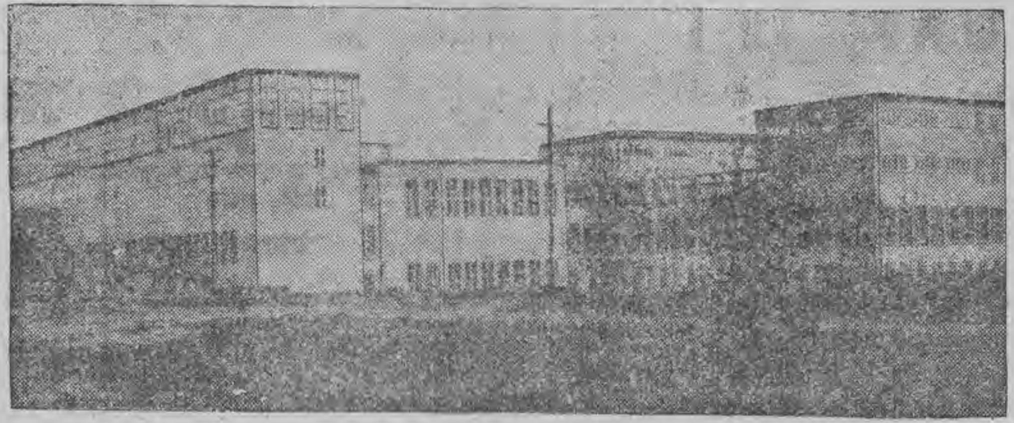

אויבען לינקס: דער ערשטער פּרעזידענט פון שפּאַניען אַלקאַלאַ זאַמאָראַ ווערט אויף דער רייזע שטורמיש בעגריסט פון דער בעפעלקערונג.

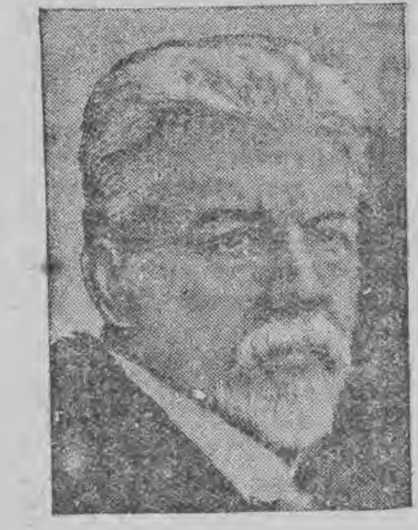

אינדערמיט לינקס: בעריהמטער דייטשער פּעדאַגאָג פּראָפ. געאָרג קערשענשטיינער איז געשטאָרבען אין עלטער פון 78 יאָהר.

אונטען לינקס: דער וויינער אינזש. גוסטאַוו טאַוּשעק (אין טונקעלען אַנצוג מיט זיינע מיטאַרבייטער) האָט ערפינדען אַ מאַשין, וואָס מיט איהר הילף קאָן אַ בלינדער לייענען יעדער נאָרמאַלער דרוק־שריפט.

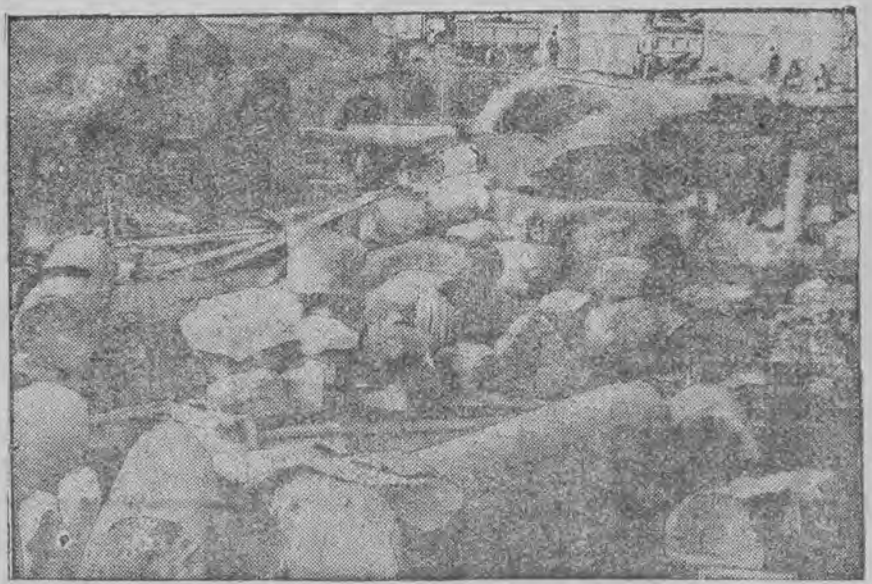

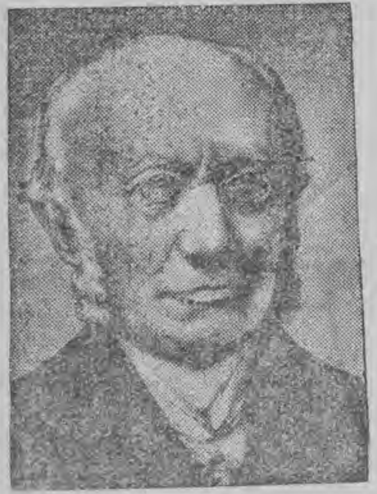

דער גרינדער פון קאַטוילישען צענטרום אין דייטשלאַנד לודוויג ווינדהורסט, צום 120־טען יאָהרטאָג פון זיין געבורט

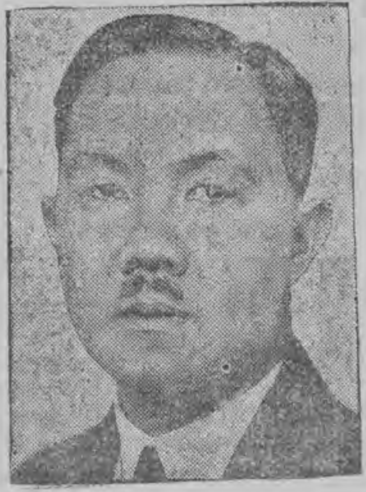

צוליבן פאַלן פון פונט איז סיאַם געצוואונגען צו ליקווידירען איהרע דיפּלאָמאַטישע פּלאַצובקעס. אויפן בילד פּרינץ פּרידי דעוואַקול, דער געזאַנדטער אין בערלין.

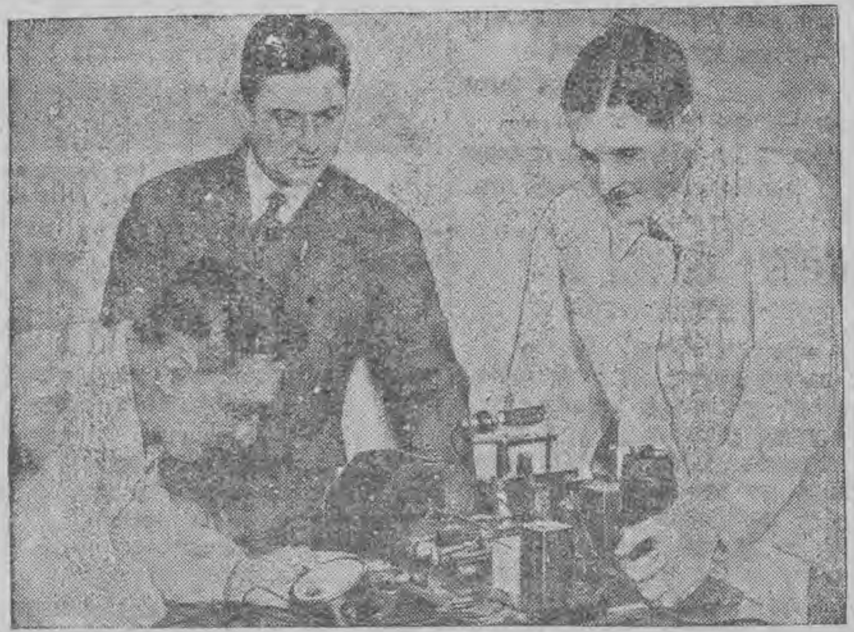

דער בעקאַנטער צעפּעלין־פיהרער ד״ר עקענער האָט בעקומען דעם גרויסען גאָלדענעם מעדאַל פון אינטערנאַציאָנאַלען לופט־פליהקאָנגרעס.

אויבען רעכטס: פאַרבערייטונגען צו דער ווינטער־אָלימפּיאַדע אין לעיק פּלאַסין (אַמעריקע). די ספּעציעל איינגעאָרדענטע גליטש־באַהן.

אינדערמיט רעכטס: די געוועזענע קעניגין פון גריכענלאַנד, אַ שוועסטער פון עקס־קייזער ווילהעלם, איז געשטאָרבען נאָך אַן אָפּעראַציע אין פראַנקפורט.

אונטען רעכטס: ריזיגע שרפה פון אַנטווערפּענער זאָאָלאָגישער טעאַטער. דאָס טעאַטער אין אילומינאַציע בעלייכטונג.

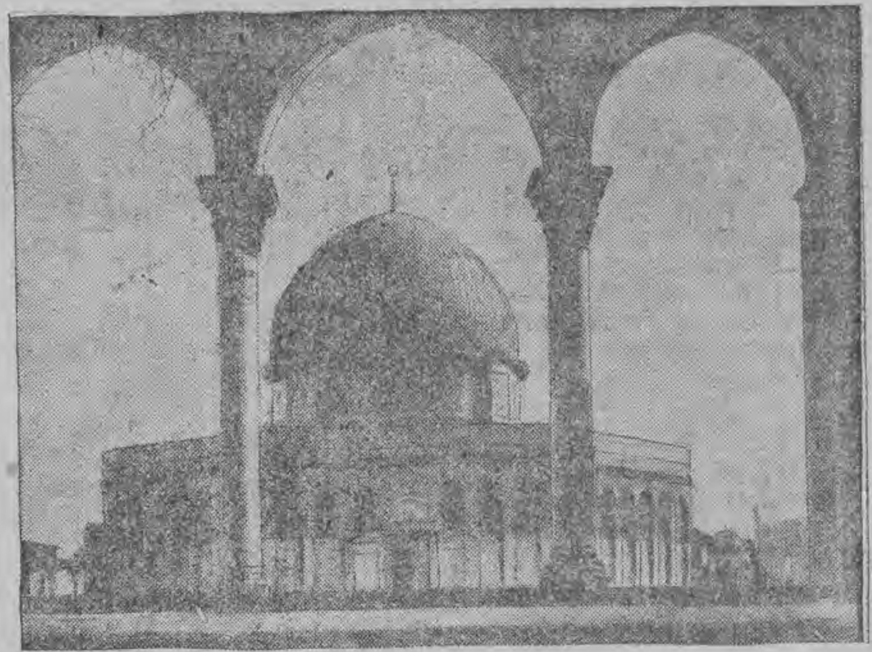

אויבען: דער בערימטער אָמאַר מעטשעט אין ירושלים, פון וואַנען עס איז פערשוואונדען אַ באַנד מיט די עלטסטע און טייערסטע קאָראַן־האַנדשריפטען

אונטען: הייזער פון שטאָהל. אַזעלכע הייזער ווערען אויפגעשטעלט נעבען בערלין פאַר אַרבייטסלאָזע. דער מאָנטאַזש דויערט סך הכל 10 טעג.

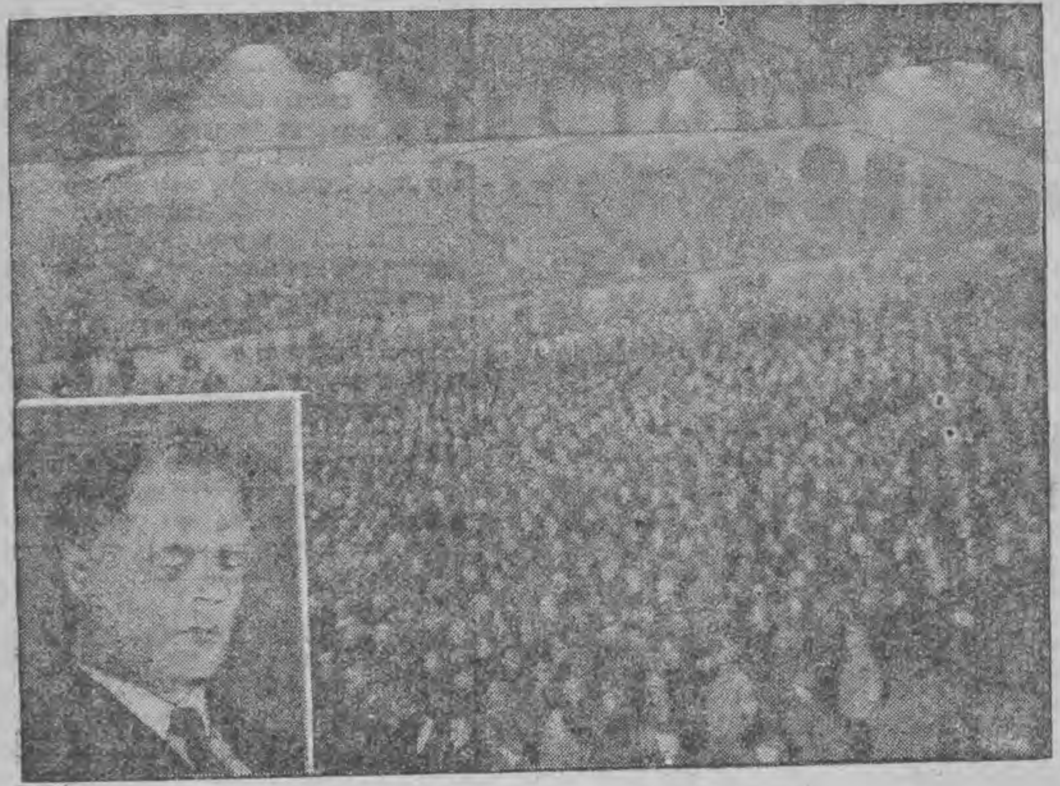

אויבען לינקס: ריזיגע פייערליכע פערזאַמלונג צום יאָהרטאָג פון דער גרינדונג פון דער דייטשער מלוכה. די פייערונג איז איינגעאָרדענט געוואָרען דורך די רעפּובליקאַנער. אין רעהמעל דיכטער פריץ פאָן אונרוה וועלכער האָט צו דער פייערונג ספּעציעל אָנגעשריבען אַ מאַניפעסט.

אינדערזייט לינקס: דער בערימטער פראַנצויזישער מאַלער עדואַרד מאַנעט צו זיין הונדערטסטען געבורטס־טאָג.

אונטען לינקס: דענעמאַרק בויט די גרעסטע באַהן־בריק אין איראָפּא. די בריק זאָל האָבען אין דער לענג 3300 מעטער.

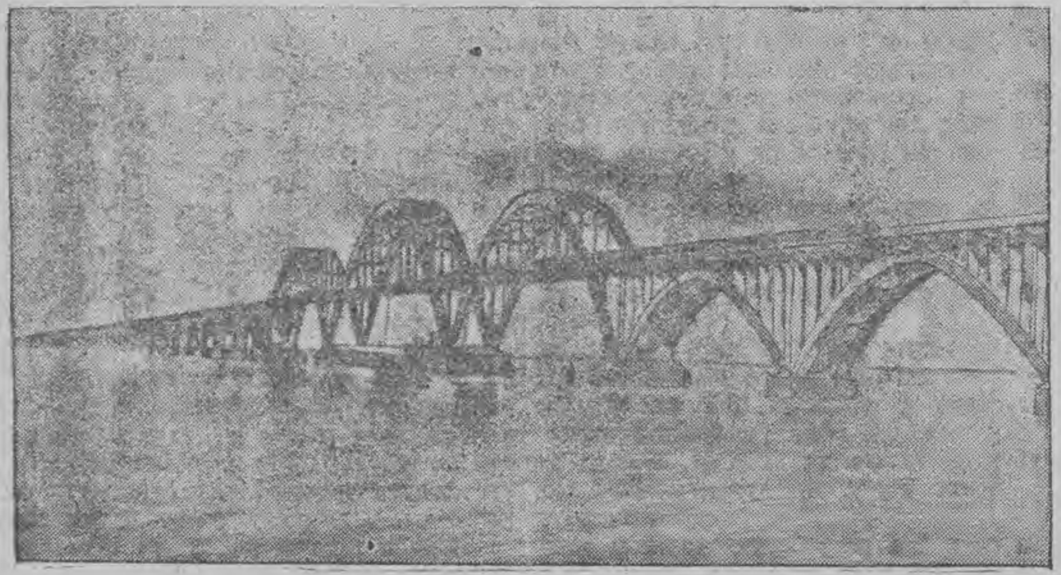

א לאָדזער שלמה יונה
פון די ראַבינאַט-מעשה'לעך

מאיר אַלטשטעטער האָט געהאַט אַ סכסוך מיט חיים ווילקער. האָבען זיי געהאַלטען אַ דין־תורה ביי אַ מורה־הוראה אויף באַוואָמיעסקא גאַס.

אויסהערענדיג מאיר אַלטשטעטערס טענה, ענט־פערט דער מורה־הוראה:

— מאיר דו ביזט גערעכט.

דער צווייטער האָט גע'טענה'ט חיים ווילקער, נאָך דער טענה ענטפערט דער מורה־הוראה:

— חיים דו ביזט גערעכט.

די רביצין, וואָס איז די גאַנצע צייט געשטאַ־נען אונטער דער טיר, און זיך צוגעהערט צו די טענות, איז אַריינגעלאָפען אין בית־דין־שטוב מיט אַ געוואַלד:

שלימזל, אַז דו גיסט ביידע גערעכט, טאָ ווער וועט דיר געבען פסק־דין־געלד?

— רחל, האָט דער מורה־הוראה געענטפערט דעם ווייב — דו ביזט אויך גערעכט.

אַלע לאָדזער סוחרים וואַקלען זיך

אַ שכור, וואָס רעדט ווי אַ ניכטערער

אויף פּולנאָצנא גאַס איז בעקאַנט אַ יוד, וואָס האָט ליב צו מאַכען אַ „לחיים“ אין אַ פּראָסטען שיטוואַך.

— גאָדעל, זאָגט צו איהם זיין ווייב, ווען ער איז די טעג אַהיימגעקומען „אָנ'אויפגערוימטער“ נאָך האַלבער נאַכט — דו וואַקעלסט דיך שוין ווי־דער אויף די פיס.

— דו ווייסט נישט — האָט גאָדעל געענט־פערט — ס'זענען היינט אַזעלכע ביטערע צייטען, אַז נישט נאָר איך אַליין, אַלע לאָדזער סוחרים וואַקלען זיך היינט....

אויפ'ן מאַסקענבאַל

מאַן: דו ווייסט, דיין ביי קלייד האָט גרויסע פּאָוואָדזעניע. די ווייבער בעקומען דעם פּלאַץ.

זי: און וואָס זאָגען די מענער?

ער: די מענער פרעגען מיך, ווען מ'וועט מיר פערעפענטליכען אַנ'אויפּאַדלאָשטש.

צוליב'ן טראַמוויי-שטרייק

די נייעסטע לאָדזשער קאָמוניקאַציע...

מ'טראָגט איבער פּאַסאַזשירען פון גייערס מאַרק ביז'ן פּל. קאָשטשעלני – אַ טראָג־קורס נאָר 30 גראָשען...

הערשעל כאַלעווע און זיינע בעלי-חובות

ספּעציאַליטעט פון אַ לאָדזער לעדער סוחר

צום לעדער־סוחר הערשעל כאַלעווע, וועלכער האָט אַנ'אויפּאַדלאָשטש, קומט אַריין אַנ'אָרימאַן בע־טען אַ נדבה, כאַלעווע זיצט אַ פערטראַכטער און ענטפערט נישט.

— פאַרוואָס ענטפערט איהר נישט? — בייזערט זיך דער אָרימאַן — מ'רעדט צו אייך און איהר ענטפערט נישט. ענטפערט אַ וואָרט, אַליינס, וואָס איהר וועט זאָגען, איהר קענט אַפילו זאָגען: „געהט צו אַלדע שוואַרצע יאָהר“ — אַבער רעדט אַ וואָרט!

— איהר פערשטעהט, האָט הערשעל כאַ־לעווע ערקלערט דעם אָרימאַן, דאָס — דאָס זאָג איך נאָר צו מיינע בעלי חובות....

פּאַריז זאָל לעבען!..

(שטיפעריי)

פון ב. קאָוונער

אַך, פּאַריז, פּאַריז!

נישטאָ נאָך אַזאַ פרעהליכע שטאָט אויף דער גאַנצער וועלט.

אַ קלייניגקייט, פּאַריז!

ערשטענס, רעדט מען דאָרט פראַנצויזיש; צווייטענס, זענען דאָרטען פאַראַן אַזעלכע טעאַטערס, נישט טעאַטערס, קאַבאַרעטס אַזעלכע, וואָס... וואָס.. איך שעהם זיך אייך אויסצוזאָגען, ווי איהר זעהט מיך אַ יודען.... ביי מיין וואָרט ווי איך שעהם זיך!... ליגט צו דאָס רעכטע אויער צו מיין מויל, וועל איך אייך זאָגען שטילערהייט, קיינער זאָל נישט הערען... יאָ, יאָ, מוטער־נאַקעט טאַנצט מען דאָרט... ווי די מאַמע האָט זיי געהאַט... יודישע און נישט יודישע... און די מאַנסבילען, זאָלט איהר דעהן, קוקען מיט ביידע אויגען און שלינגען די סליבע.... פאַראַן אַזעלכע, וואָס קוקען אויף די נאַקעטע מענ־צערינס מיט אָפּערא־גלעזער... איהר פערשטעהט?.. עס מאַכט גרעסער, עס דערנעהנטערט־..

פערשטעהט זיך, אַז קיין אָרימע לייט קענען דאָרט נישט אַריינקומען. דאָס הייסט, קענען — קענען זיי. פאַר־וואָס עפּעס זאָלען זיי נישט קענען? נאָר זיי האָבען נישט גענוג געלד צו בעצאָהלען. אין די מקומות קאָסט אַ סך אַריינצוקומען.... זיי־צען דאָרט רייכע מענשען, מיט ווייסע קעפּ, אַלטע, אָפּגעלעבטע, אָפּגעוועלקע און זיי קוקען און האָ־בען הנאה פון דעם קוקען...

אין פּאַריז זיצט מען אויף די גאַסען און מען עסט און מען טרינקט, און מען זינגט און מען קושט זיך מיט פרויען — הפקר־פּעטערישקע! איהר שפּילט זיך מיט פּאַריז, שפּילט איהר זיך?

עס טרעפען זיך אין פּאַריז אויך אַזעלכע זאַ־כען, וואָס אין ניו־יאָרק טרעפען זיך נישט.

אָט וועל איך אייך דערציילען אַ מעשה, וואָס ס'האָט געטראָפען אין פּאַריז מיט מיינע אַ שטיקעל בעקאַנטע. עס לוינט זיך אייך צו הערען און דאָס איבערדערציילען פאַר אייערע קינדער און קינדס־קינדער.

מיינע אַ שטיקעל בעקאַנטע פון מיין ווייבס צד, אַ וואַוילע פרויקע, נישט קיין באַרישע, מעג קען זאָגען אַנ'אינטעליגענטע, איז געוואָרען איהר מאַנס אַ שוויגער... אָדער בעסער געזאָגט: זי איז געוואָרען די באָבע פון איהר מאַנס קינד.

ווי איז דאָס מעגליך? — פרעגט איהר — אין פּאַריז איז אַלעס מעגליך! אויף דערויף איז עס דאָך פּאַריז!

אָט ווי ס'האָט געטראָפען: מיין בעקאַנטע האָט אויסגעגעבען איהר טאָכטער פאַר איהר אייגענעם מאַן. זי איז אַליין געווען די שדכנ'טע. אָט וואָס פּאַריז איז!

איהר פערשטעהט מיך נאָך אַלץ נישט, זעה איך; אויב אַזוי, וועל איך אייך די זאַך מאַכען קורץ און קלאָר, וועט איהר פערשטעהען:

מיין בעקאַנטע איז געווען אַנ'אַלמנה און זי האָט געהאַט אַ שעהנע טאָכטער, אַ קראַסאַוויצע; אַ מיידעל, וואָס האָט פערשיינט גאַנץ פּאַריז. אַ בלאָנדע, מיט טונקעל־גאָלדענע האָר, בלויע אויגען ווי דער הימעל אין מיטען זומער. אַפילו די בליקען איהרע זענען געווען בלוי; בלוי און ווייך ווי זייד... און אַ פיגור האָט זי געהאַט ווי אַ שעה־נע טענצערקע!

און ווייסט איהר ווי אַלט זי איז געווען?

19 יאָהר מיט 9 חדשים! ס'האָט איהר נאָך אויסגעפעהלט 3 חדשים צו ווערען 20 יאָהר אַלט. האָט זיך די מוטער פון דער טאָכטער פער־ליבט אין אַ יודישען אַרטיסט, אַ מאַהלער, וואָס מאָלט בילדער פון בעריהמטע מענשען, און זי האָט מיט איהם חתונה געהאַט.

איך אַליין בין געווען אויף דער חתונה און געטרונקען שאַמפּאַניער און זיך אָנגע'שיכור'ט ווי לוט....

מיר האָבען זיך דערמאָלט שטאַרק געוואונדערט; סטייטש, ווי קומט אַזאַ בעריהמטער מענש צו נעה־מען אַ פּשוט'ע אלמנה? ווי קומט זי צו איהם?

האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזען, אַז ער, דער מאָלער, האָט טאַקע חתונה געהאַט מיט דער מאַמען, דער אלמנה, אָבער געמיינט האָט ער נישט די מאַמען, נאָר די שעהנע טאָכטער.

נישט קיין באַרישער מענש געווען, דער מאָ־לער, דאָך, ווי זאָגט מען עס, אַנ'אַרטיסט, אַ קינסט־לער!

אַ חודש־צוויי נאָך דער חתונה זאָגט דער מאַן צו דער פרוי: „אסתר'ל, עס איז נישט שעהן אַוועק צושיקען אונזער טאָכטער אַרבייטען אין אַ געשעפט זיצען אַכט שעה איבער אַ מאַשינקע און שרייבען נאַרישע געשעפטס־בריף, דיקטירט פון אידיאָטי־שע ברויט־געבער! זאָל זי בעסער בלייבען אין הויז און דיר אַרויסהעלפען אין דער בעל־הבתיש־קייט. עס איז אַ פערברעכען אַזאַ שעהן מיידעל צו שיקען אַרבייטען. זי וועט ביי דער נודנער אַר־בייט פערלירען איהר זיסען שמייכעל, איהר חן און דעם גלאַנץ פון איהרע בלויע אויגען. זאָל זי בלייבען אין הויז. איך וועל זאָרגען פאַר איהר ווי פאַר דיר, ווי אַ ריכטיגער פאָטער, נישט ווי אַ שטיף־טאַטע...

מיין בעקאַנטע, די מאַמע פון דער טאָכטער, האָט זיך אַזש צעוויינט פאַר שמחה. אזא גוטער מאַן, אזא געטרייער, אזא האַרציגער מענש.

האָט זי אַזש געוויינט פאַר פרייד, די אָרימע מאַמע.

און אַלע דריי האָבען אָנגעהויבען לעבען אַ שטיל, רוהיג־לעבען, ווי עס פּאַסט פאַר אינ־טעליגענטע מענשען — פּראָגרעסיווע....

און דער מאַן, דער אַרטיסט, האָט זיך אַזוי לאַנג געזאָרגט פאַר דין שטיף־טאָכטער, ביז ער האָט זיך אין איהר פערליבט איבער די אויערען ווי נאָר אַזעלכע קינסטלער קענען זיך פערליבען!

דער סוף איז געווען, אַז ער האָט איינגעאַנצען פערלאָזען דער מיידעלס מוטער, אַוועק פון איהר און פּטור!

האָט די מוטער פון דער טאָכטער פערשטאַנען, וואָס דאָ קומט פאָר. מאַכען סקאַנדאַלען האָט זי נישט געוואָלט, דאָך אַנ'אינטעליגענטע פרוי, פון אַ בערימטען קינסטלער....

האָט זי אָפּגעטראָטען דעם וועג... אין איהר האַרץ האָט געקעמפּט די פרוי און די מוטער... זי האָט נישט געוואוסט, וואָס צו טון, צי קעמפּען פאַר דעם מאַן, אָדער אָפּטרעטען דער טאָכטער, ווייל די טאָכטער האָט אויך ליב געהאַט דעם שטיף־טאַטען....

געזיגט האָט דאָס מוטער־האַרץ און די יו־גענד. — דאָס ווייב איז געוואָרען די שוויגער פון איהר אייגענעם מאַן...

די מלחמה האָט אויפגעהערט. מען האָט גע־נומען לעבען אין פרידען...

אין צעהן חדשים אַרום האָט די טאָכטער געהאַט אַ קינד, אַ מיידעלע. אין שטוב איז געוואָ־רען אַ שמחה. די באָבע איז געווען גליקליך און האָט זיך געשפּילט מיט'ן אייניקעל, מיט איהר טאָכ־טערס קינד....

זי האָט דאָס קינד געקושט, געגלעט, עס גע־וויגט אויף די הענד און עס געדריקט צו איהר האַרץ...

וואָס האָט זי נעבעך געקענט טון, די אָרימע מאַמע און פרוי?

אָט־אָ דאָס איז די גאַנצע געשיכטע, די פּאַ־ריזער בלעטער האָבען די געשיכטע בעשריבען מיט אַלע פּיטשעווקעס.

אַך, פּאַריז, פּאַריז!

—=:O:=—

א נייער „באַדזור“

באַנקראָט פון דער פירמע „פעלקער-ליגע“ אין גענף

גענף. די פעלקער־ליגע האָט זיך איינ־געגעבען אויף אַ „באַדזור“. דער בילאַנס פון דער „געפּאַלענער פירמע“ איז גאַרנישט קיין פעלקער־ליגע. מ'רעדט זיך אויף אַ באַנקראָט. ס'איז דאָ אַ געוואַלדיגער דעפיציט. פון אַלע זייטען שיטען זיך פּראָטעסטען. אַמשטערקסטען האָט די געפּאַ־לענע פירמע געליטען פון די געפּאַלענע „מאַנדזשו־רישע אַקציעס“.

אין גענף טוט זיך חושך. די הויפּט־אַקציאָנע־רען פון דער גענפער אַקציען־געזעלשאַפט, ווי: בריאַן, זאַלעסקי א. אַנד. געהען אַרום אַהן קעפּ.

דער באַנקראָט פון דער פעלקער־ליגע האָט געמאַכט אַ געוואַלדיגען רושם אויף דער גאַנצער וועלט.

ווי מ'שמועסט, זאָל אַלס סינדיק בעשטימט ווערען דער פערטרעטער פון „קונדס“ ביי דער פעלקער־ליגע.

אויג אויף אויג

אינטימע שמועסען מיט'ן אונזערע געטרייע קונדס'יסטען

(לויט [illegible] פון א [illegible]ער גאַזעט)

די „פערראַטענעם לעאָן“ פון קאָנסטאַנטי־נער גאַס.

אין די צייט אַליין וואָלט נישט געשאַדט. וועגען אַ קאָפּ'ע צו, דאָס וואָלטען מיר אייך נישט געראַטען. מיר זענען אייביג אָנהענגער פון „לאַ־גאַדנער“ מעטאָדעס.

נאָך דעם, אַז די „לאַגאָדנע“ זאַכען וועלען נישט העלפען — וואַרפט אַראָפּ דעם פּאָסקודניאַק פון אַלע טרעפּען! ענטפערט, מיט וואָס ס'האָט זיך געענדיגט.

דער „אייפערזיכטיגער פרוי“ אויף גלובנאַ־גאַס.

איהר שרייבט: שטעלט אייך פאָר, העֶר רע־דאַקטאָר מיין איבערראַשונג, אזא פּאַוואַזשנע מענש זאָל זיך אַדוואַזשען צו מיר אַזעלכעס! און דערצו מיין מאַנס בעסטער ידיד? איך פרעג אייך: ווי האַנדעלט מען אין אַזאַ פאַל?

ביי אַ געלעגענהייט וויל איך אייך פרעגען, העֶר רעדאַקטאָר, וואָס זאָל איך טון מיט דער פאָטאָגראַפיע פון דער יונגער שעהנער דאַמע, וואָס איך האָב געפונען אין מיין מאַנס הויזען־קעשענע מיט איהר גענויען אַדרעס וואו זי וואוינט.

אונזער ענטפער:

וועגען אייער מאַנס ידיד, וועט איהר זיך, גלויבען מיר, אַליין אַנ'עצה געבען. נאָר די פאָטאָ־גראַפיע פון דער יונגער, שעהנער דאַמע מיט'ן גע־נויען אַדרעס, שיקט גלייך צו צום קונדס־רעדאַק־טאָר.

ווי בעמט מען א צווייטע עדיסאָן?

אויפ'ן צוזאַמענפאַהר פון די איזבא-סקאַרבאָווע-פּראָפעסען

רעפערענט: די איינציגע אויפגאַבע אונזערע ביים איצטיגען מאָמענט איז, צו בעשאַפען אַ נייעם עדיסאָן.

— צי וואָס דאַרפען מיר אַנ'עדיסאָן? — האָט דער פּאָרז'צער געפרעגט דעם רעדנער.

— אפשר וואָלט ער ערפינדען עפּעס אַזאַ מין מאַשין, וואָס זאָל ביים היינטיגען טאָג קענען אַרויסקוועטשען ביי די פּלאַטניקעס די פּאָדאַטקעס. אַהן אזא קוועטש־מאַשין, ווייס איך נישט, ווי אַזוי מיר וועלען זיך קענען אַנ'עצה געבען אין יאָהר 1932.

צוקונפט

אין הונדערט יאָהר אַרום,
מעגט איהר זיין זיכער,
וועלען געלעהרטע לייט
שרייבען ערנסטע ביכער.

וועגען דער גרויסער חכמה,
תורה, קונסט און מלאכה,
פון אונזער וואונ־דערבאַרער
ציוויליזירטער עפּאָכע.

און וועלען מסתמא, ראַטען,
די מענשען פון יענער צייט
צו נעהמען אַ מוסר השכל
פון אינז, און ווערען לייט.

און מיר'לן אין דער ערד
הערען די אַלע זאַכען,
און, מיט די לעצטע כוחות,
זיך איבערקוליען און —
ל־אַ־אַ־אַכען!

וויטאס צו מאהאטמא גאנדי

איבערגעכאַפּטע דעפּעשע פון „קונדס“

באָמביי, (אינדיען) מאַהאַטמי גאַנדהי.

ווי געהט עס אייך מיט דער קאָזע אין דער קאָזע? כ'גלויב, אַז ס'איז אייך בעסער ווי מיר אין בריסק.

וויצעק וויטאס.

קריסטען האָבען געוואָלט בויען ארץ־ישראל

דער פערזוך. וואס די צלם־טרעגער האבען געמאַכט צו גרינדען אַ קריסטליכע מלוכה אין ירושלים. — פארוואס דאס האט זיך זיי נישט איינגעגעבען. — „קירכענשטאַט“ און „יודענשטאַט“.

פון **ש. ראזענפעלד**

יודען ווייסען פון דער גרויסער אייראָפּעאישער בעוועגונג פון אַנ׳ערך אַכט הונדערט יאָהר צו־ריק, וואָס טראָגט דעם נאָמען „צלם־טרעגער“. די דאָזיגע בעוועגונג האָט אָנגעהאַלטען קנאַפּע צוויי הונדערט יאָהר (פון 1096 ביז 1270) איהר ציל און איהר שטרעבען איז געווען: בעפרייען די שטאָט ירושלים וואו דער קבר פון יעזוס געפינט זיך. פון מיטעלמעדאַ־בישער הערשאַפט, און גריינדען אין ארץ־ישראל א קריסטליכע מלוכה, אָדער אַ קירכען־שטאַט, מיט ירושלים אַלס רעזידענץ־שטאָט. אין דער בעוועגונג האָבען זיך, אונטער דער צייט בעטייליגט פּשוטי עם המון, און פריצים, פירשטען און קעניגען, אַוואַנטורי׳סטען און עהרליכע אויפריכטיגע רעליגיע־זע מענשען, הונדערטער טויזענדער מענשען זענען מחנות׳ווייז אויפגעגאַנגען קיין ירושלים, צו בע־פרייען דעם קבר פון ישו, מיט גרויס עקסטאַז, היסטעריע און שטאַרקען רעליגיעזען פאַנאַטיזם, און טערוועגס זענען די דאָזיגע מחנות בעגאַנגען שרעק־ליכע מערדערייען, רויב און כל׳ערליי אַנדערע פער־ברעכענס; אָבער מעהר ווי אויף אַנדערע האָבען די „צלם־טרעגער“ (דער נאָמען זייערער האָט זיך גע־נומען דערפון, וואָס אַלע, וועלכע האָבען זיך בעטיי־ליגט אין די צוגען, האָבען געהאַט אָנגענעהט אַ צלם אויף זייערע קליידער), אויסגעגאָסען זייער גאַנצן כעס אויף יודען — „די דירעקטע שונאים פון קריס־טוס“, ווי עס האָט אין יענע צייטען געהייסען.

און אָט האָט זיך בעוויזען אַ יודיש ווערק וועגען דער געשיכטע פון די „צלם־טרעגער“; גע־נויער וועגען דעם „קירכען־שטאַט“ אָדער דער „קריסטליכער מלוכה“ אין ירושלים מיט׳ן נאָמען: „דער מערב און מזרח“. *)

און געשריבען האָט דער אויטאָר די דאָזיגע גע־שיכטע דערפאַר, ווייל „דאָס פּראָבלעם וואָס איז גע־שטאַנען פאַר די צלם־טרעגער איז כמעט דאָזעלבע, וואָס שטעהט איצט פאַר די יודען, וועלכע ווילען זיך אומקעהרען אין זייער לאַנד. דאָס הויפּטפּראָבלעם, וואָס די צלם־טרעגער האָבען געהאַט פאַר זיך, איז בעשטאַנען אין דעם: ווי מ׳זאָל איינמיטען די מזרח־דיג־מוסולמענישע מדינות אויפבויען אַ קריסטלי־כען צענטער, וואָס זאָל זיך אונטערשיידען פון די אַ רומיגע שכנישע מדינות, סיי מיט זיין רעליגיע און שטאַם, סיי מיט זיין שפּראַך און קולטור — אַ צענטער וואָס קומט פון מערב און ווערט געגנערט פון איהם? אין די זעלביגע פּראַגע שטעהט אויף פאַר

*) ש. אוסישקין: מערב במזרח — תולדות הצלבנים בארץ־ישראל, הוצאת מצפה, תל־אביב, תרצ״א.

די ציוניסטען: ווי צו שאַפען, איינמיטען פון מו־סולמענישע לענדער אַ יודישען צענטער, וואָס וועט זיך אונטערשיידען פון די שכנישע מדינות, סיי מיט רעליגיע און קולטור, סיי מיט זיין אָפּשטאַם און שפּראַך — אַ צענטער, וואָס וועט געשאַפען ווערען דורך אויסערע כוחות, וואָס קומען פון מערב?“(ז.4.)

אין דעם בוך בעגעגענט איך אַ איבערראַשונג וואָס ברענגט אייך צו פערטראַכטען זיך. איינע פון די סבות וואָס האָבען געבראַכט צום אונטער־גאַנג פון דער קריסטליכער מלוכה“ אין ירושלים איז אויך געווען דאָס, וואָס זיי האָבען געלאָזט גיל טען דאָס אַזוי־גערופענע „לאַנדסמאַנשאַפטס־סיסטעם אין דער גאַנצער צייט, וואָס דער „קירכען־שטאַט“, אָדער „קריסטליכער מלוכה“, האָט עקזיסטירט, איז נישט אויסגעקומען און עס האָט זיך נישט אויס־געבילדעט קיין איינהייטליך־פּאָליטיש פאָלק אין לאַנד. די פּרובען, וואָס זענען אין דעם פּרט גע־מאַכט געוואָרען, זענען געבליבען בלויז פּרובען צו קיין פערענדיגטע רעזולטאַטען האָבען זי נישט געבראַכט. ווי פון אַנהויב אַן אַזוי אויך אין משך פון די צוויי יאָהרהונדערטען נאָכדעם, האָבען עק זיסטירט בעזונדערע „קאָלאָניעס“: דייטשע, פראַנ צויזישע איטאַליענישע, יעדע גאַר זיך, באַזונדער־ס׳אין זיך יעדע בעזונדער און אָפּגעשיידט פון די אַנ דערע, און אַמאָל אפילו בעקעמפט איינע פון די אַנדערע, און דער „ריטער־אָרדען“ אַנ׳אָרגאַניזאַ־ציע פאַר זיך און דער „טעמפעל־אָרדען“ אַנ׳אָר־גאַניזאַציע פאַר זיך. און נישטאָ קיין צוזאַמענווי־קען. (ז. 85,84, 177 176) ווי זאָל זיך דען אַזאַ „מלוכה“ האַלטען אין אַ ים פון שונאים אַרום און אַרום;

און נאָך איינס:

„... די אָסען פון מערב זענען געקומען קיין ארץ־ישראל עדי צו פערקערפּערן אַ בעשטעטיגטע מיסיע: בעפרייען די ערטער, וואָס זענען הייליג פאַר קריסטען, און זיי אָפּהיטען פון מוסולמענישע הענט. אָט די מיסיע איז געווען דער לעבעדיגער בונד צווישען די צלם־טרעגער אין מזרח און ברי־דער אין מערב. וואָס זענען דאָך געווען די הויפּט מאַכט פון דער נייער מדינה. אָבער די קינדער און די אייניקלעך פון די ערשטע, בעגייסטערטע און ענ־טוזיאַסטישע צלם־טרעגער, האָבען פערגעסען זייער מיסיע, צוליב וועלכער זייערע עלטערען זענען אַ־הערגעקומען, און וואָס האָט בערעכטיגט זייער זיין דאָ אַלס אַ בעזונדערע מלוכה. דערפאַר איז דער בונד צווישען דער „מדינה“ אין ארץ־ישראל און צווישען אייראָפּא געוואָרען איבערגעריסען“. נאָך מעהר, אָט ווי מיר זעהען איצט, אַז די אַלטגעזעס־סענע ירושלימער, וואָס שפּייזען זיך, דוכט זיך, איינגאַנצען פון יודישען חלוקה־געלט אויך איינזייען, פונדעסטוועגען זענען זיי די ביטערסטע שונאים פון די אייראָפּעאישע יודען, וואָס קומען זיך בעזעצען אין לאַנד, ווייל זיי רעכענען אַז דאָס וועט שטערען זייערע גוטע בעציהונגען מיט די אַראַבער, אַזוי האָבען די אייניקלעך פון די ערשטע צלם־טרעגער אָפּט גע־שטערט די נייע־געקומענע פון אייראָפּא און אויס־פיהרען זייער מיסיע, טאָמער וועט עס שאַדען דעם גוט־לעבען צווישען זיי און די מוסולמענער. (ז. 173, 175).

„און קוים איז דער צלם־טרעגער גייסט אויס־געוועפּט געוואָרען פון די הערצער פון די ביי דו־רות, האָבען זיי אויך מעהר קיין רעכט נישט גע־האַט צו עקזיסטירען אַלס מלוכה אין אַ פרעמד לאַנד; און בפרט אַז דאָס איז געווען אַנאַ עקזיס־טענץ, וואָס האָט געפאָדערט שטענדיגע קרבנות. דער קריסטליכער אייראָפּעאישער ריטער האָט געהאַט דעם גוטען ווילען זיך מקריב צו זיין, כדי צו בע־פרייען ירושלים פון די הענט פון די אומגלויביגע און דאָרט אויפבויען אַ קריסטליכען צענטער, וואָס פערדינט דעם נאָמען, וואָס פאַר אַ זין האָט עס אָבער פאַר איהם מקריב צו זיין זיינע בעסטע יאָהרען דערפאַר, אַז די אַריסטאָקראַטיע פון דעם קירכען־שטאַט זאָל קענען פיהרען אַ גוט, לעבען, אָהן יעדען שטרעבען פון זייער זייט אויף מקריב זיין וואָס עס איז צוליב דעם אַלגעמיינעם אידעאַל?“ (ז. 173—174).

דערפאַר איז בעת דער קירכען־שטאַט איז חרוב געוואָרען, איז ער שוין געווען נישט מעהר קיין שטאַט פון ריטער, וואָס זענען דורכגעדרונגען מיט׳ן בעוואוסטזיין, אַז זיי זענען די פּיאָנערען פון דער ווייטער און ברייטער קריסטליכער וועלט פון יענער זייט ים, וואָס האָבען אַ גרויסע און הייליגע מיסיע: אויפצושלאָגען די פאָהן פון דער קריסט־ליכער רעליגיע און קולטור אין איהר געבורטס־לאַנד, און זי שיצען, און זייער גאַנצע טעטיגקייט איז בע־שטימט געווען דורך דעם בעוואוסטזיין זייערען. איצט איז דאָס געווען אַ קליינער שטאַט, מיט אַ הויפען מענשען און אָפּגעשיידט פון דער וועלט, דאָס ריטערליכע בעוואוסטזיין איז געווען אויסגע־וועפּט פון זייערע הערצער, און די מיסיע פון די ער־שטע צלם־טרעגער איז געווען פערגעסען. די פיהר־רער פון דער מדינה, אין דער לעצטער צייט פאַר איהר חורבן האָבען שוין מעהר נישט געקוקט אויף זיך ווי אויף פּיאָנערען פון די אייראָפּעאישע קריס־טען, נאָר ווי אויף קינדער פון דער בעזונדערער קריסטליכער אומה אין מזרח. עס איז אויפגעקניפּט געוואָרען דער בונד צווישען זיי מיט׳ן ערשטען לענדער, וועלכע זענען געווען דער קוואַל פון זייער שטאַרקייט אויף די אייראָפּעאישע ריטער, וועלכע זענען גע־קומען קיין ארץ־ישראל זיך צו בעטייליגען, איינ־איינעם מיט זיי, אין שוץ און מלחמה; האָבען זיי געקוקט נישט ווי אויף ברידער און גענאָסען, וואָס שטרעבען צו איין ציל, נאָר ווי אויף פרעמדע; און אַז פרעמדע, האָט מען געזוכט זיי אויסצונוצען נישט צוליב׳ן אַלגעמיינעם ציל, וואָס האָט מעהר שוין נישט עקזיסטירט, נאָר צום אייגענעם נוצען“. (ז. 116).

און ווייטער, ווידער:

5 „דער קירכען־שטאַט איז געגריינדעט געוואָ־רען דורך אויסערע קרעפטען, און האָט עקזיס־טירט מיט דערהילף פון די קרעפטען. גיכער — ווייל אויסערע קרעפטען, איז עס געווען די אויפגאַ־בע פון דעם שטאַט, אויסצונוצען די צייט, וואָס די אויסערע קרעפטען זענען איהם בייגעשטאַנען, און זיך אַזוי בעפעסטיגען, אַז נאָך דעם, ווי די אויסערע הילף וועט אויפהערען, זאָל ער קענען אַליין עק־זיסטירען“. (ז. 172) האָט עס אָבער דער „קירכען־שטאַט“ נישט פערשטאַנען און נישט געטון.

אָבער מיט אַ גלייכעניש מעהר אָדער ווייניגער, — די פּאַראַלעלען צווישען דער מיטעלאַלטערליכער בעוועגונג צו אַ „קירכען־שטאַט“ און דער היינט־צייטיגער בעוועגונג צום „יודענשטאַט“, וואָס ה׳ אוסישקין ווינקט אָן אויף זיי, אין זיין ווערק, פערדינען אַנ׳ערנסטע אויפמערקזאַמקייט. (טאָג).

ווען א פרוי ווערט קראנק

(מעדיצינישע שמועסען)

— פון —
ד״ר י. טען

עס זענען דאָ פערשידענע פרויען־קראַנק־הייטען, אַ פּאָר פון זיי איז כדאַי צו דערמאָהנען.

די רעגעל: אַ יונג מיידעל פון 13 ביז 14 יאָהר קריגט די רעגעל. אַמאָל קאָן דאָס פאָרקומען פריהער אָדער שפּעטער. דאָס איז אָפּהענגיג נישט נאָר פון די יאָהרען, נאָר אויך פון דעם קלימאַט, פון דער ראַסע און פון דער דערנעהרונג. אָבער וויכטיגער פון דעם „ווען“ איז דער „ווי אַזוי“, די רעגעל איז אַ נאַטירליכע ערשיינונג און דאַרף נישט וועה טון. אויב די רעגעל טוט וועה און דויערט לענגער ווי אַ פּאָר טעג, איז דאָס נישט קיין נאָרמאַלער צושטאַנד. אַמאָל קומט דאָס צוליב מאַנגעל פון אַ גוטער ענטוויקלונג פון די גע־שלעכטליכע אָרגאַנען און אַנ׳אַנדערש מאָל פון אַ שלעכטער לאַגע פון דער געבוירמוטער. אויך אַ שטערונג פון די פערשידענע דריזען, וואָס רע־גולירען די מענשליכע מאַשין. דער שטאָף־וועקסעל (מעטאַבאָליזם). דער וואַקסען און דער טעמ־פעראַמענט האָט אַנ׳איינפלוס אויף דער „צייט“, און פון דעם איז געדרונגען, אַז ווער עס האָט אומרעגעל מעסיג די „רעגעל“, אָדער נישט צו דער צייט, אָדער די רעגעל איז פערבונדען מיט יסורים, איז דאָס אַ צייכען פון קראַנקהייט. מען דאַרף נישט ליידען קיין יסורים, אויב מען וויל נישט. מען קאָן זיך פון די שמערצען בעפרייען, אויב מען ווייסט פון וואַנען זיי נעהמען זיך.

די שוואַנגערשאַפט: אויף די שוואַנגער־שאַפט איז אַ נאַטירליכער, אַ פיזיאָלאָגישער צו־שטאַנד. ליידער, אָבער האָט די ענטוויקלונג פון קולטור די שוואַנגערשאַפט שטאַרק קאָמפּליצירט און ווייל ביי די „ווילדע“ פעלקער איז די געבורט פערבונדען מיט זעהר ווייניג שמערצען, איז ביי די קולטור־מענשען די געבורט פול מיט יסורים. און אויב אַ גרויסע אויטאָריטעט אויף דעם גע־ביט דערקלערט די שוואַנגערשאַפט פאַר אַ קראַנק הייט, איז דאָס צוליב די גרויסע קאָמפּליקאַציעס, וואָס די שוואַנגערשאַפט ברענגט מיט זיך אונ־טער די איצטיגע פערהעלטעניסען. אונזער מאָדע, וואָס קרעמפּעוועט דעם קערפּער און גיט די מוס־קולען מעהר „ספּאָרט“ ווי עס איז זיי ליב; אונ־זער אופן פון לעבען, אונזער דיעט און דער גאַנ־צער סיסטעם פון פערוויילכליכונג און פערשוועכונג פונ׳ם קערפּער, האָבען אַ גרויסע שולד אין דעם, וואָס די שוואַנגערשאַפט איז אַזאַ שווע־רער צושטאַנד, און די געבורט איז פול מיט גע־פאַהרען. די צוקונפטיגע מוטער מוז פאָרבערייטעט ווערען פאַר איהר אויפגאַבע שוין פון קינדווייז אָן. דער ספּאָרט, וואָס איז היינט פּאָפּולער אויך ביי פרוי־ען, איז אַ גוטער טרעניניג פאַר די מוסקולען; אָ־בער אויך דער ספּאָרט מוז צוגעפּאַסט ווערען צום ספּעציעלען בוי פון דעם פרויען־קערפּער, ווייל אויב נישט קאָן ער ברענגען מעהר שאָדען ווי נוצען. אַ מעוברת׳ע פרוי טאָר נישט אויפהערען אַרבייטען. להיפך, זי זאָל לעבען פּונקט אַזוי ווי פריהער. וואָס מעהר די מוסקולען ווער׳ן גע־שטאַרקט, אַלץ בעסער. אויך די ספּעציעלע דיעטען זענען נישט נויטווענדיג און [illegible] שעדליך. זי מעג עסען, וואָס זי וויל — אַ צוגעפּאַסטען, גע־מישטען נאָרמאַלען דיעט. פונדעסטוועגען, זאָל זי אָבער זיין אונטער אַ דאָקטאָרס אויפזיכט, מחמת אַ מעוברת׳ע פרוי, וואָס טראָגט אַ גרעסערע לאַסט קאָן די לאַסט נאָר בעוועלטיגען, ווען זי האָט נאָר־מאַלע אָרגאַנען. אַ שטילע, פערשלייערטע ניר־ען־קראַנקהייט, קאָן גראָד אונטער די אומשטענדען ווערען אַקטיוו און ברענגען מיט זיך גרויסע געפאַה־רען.

דאָס האַרץ און די נירען זענען די וויכטיגסטע אָרגאַנען. אויף וועלכע די גרויסע לאַסט רופט זיך אָפּ, און מען מוז אויף די אַכטונג געבען, ווי אויף אַנ׳אויג אין קאָפּ, אָבער אויך שפּעטער, בשעת און נאָך דער געבורט, טאָר מען נישט פערנאַכ־לעסיגען די מאַמע. אַ גרויסע צאָהל מאַמעס בליי־בען קאַליקעס, צוליב אָט דער פערנאַכלעסיגונג. מיט איין וואָרט, די שוואַנגערשאַפט און די גע־בורט זענען נאַטירליך, אויב מען פערהיט, אַז זיי זאָלען נישט ווערען פּאַטאָלאָגיש.

אַ פרוי האָט די רעגעל פון 13—14 ביז די וועדט אַרום 48 יאָהר אַלט. די רעגעל הערען אויף צו זיין רעגעלמעסיג און באַלד פערשווינדען זיי גאָר איינגאַנצען. עס הויבט זיך אָן אַ קאַפּיטעל, וואָס איז אָפט אַ גרויסער און שווערער קריזיס פאַר דער פרוי. איינער פון די וויכטיגסטע דריזען פון דעם קערפּערליכען אָרקעסטער הערט אויף מיטצושפּילען און די גאַנצע מוזיק ווערט אַ „קאַצען־יאָמער“. דער געשלעכטליכער אימפּולס (האָרמאָן)) ווערט אומטעטיג און איידער די אָרגאַ־נען פּאַסען זיך צו צו דעם נייעם רעזשים, הערשט דערווייל אַ טאַראַראַם און צעריסענקייט. דאָס ברענגט מיט זיך פערשידענע נערוועזע שטערונגען, ווי שרעק, האַרץ־קלאַפּעניש. דאָס דויערט פון אַ פּאָר חדשים ביז אַ פּאָר יאָהר, לויט ווי ביי איינעם, און איז אַ שווערע צייט פאַר אַלעמען, אַנ׳אָפּקומעניש פאַר דער פרוי, פאַר דעם מאַן און פאַר׳ן גאַנ־צען הויז־געזונד.

אָבער דאָס איז נישט די גרעסטע צרה. אָט די שווערע צייט, ווי געזאָגט, דויערט נישט לאַנג. ערגער איז עס, וואָס גראָד אין דער צייט, ענט־וויקלען זיך אַמאָל גאָר שווערע, לעבענס־געפעהר־ליכע קאָמפּליקאַציעס, עס איז אַ געזעץ אין דער נאַטור, אַז די אָרגאַנען, וואָס אַרבייטען נישט זע־[illegible] צייט זענען די געשלעכטליכע אָרגאַנען הפקר־ניקעס, אָהן אַ ספּעציעלער פונקציע, און דערפאַר ווייניגער ווידערשטאַנדס־פעהיג ווי פריהער. דאָס איז די צייט, ווען מעהר ווי תמיד קאָנען זיך ענטוויקלען אַלערליי געוויקסען און אויך דער גע־פעהרליכער ראַק בושעוועט מעהר ווי תמיד. און כדי דאָס צו פערהיטען, איז עס נויטווענדיג פון צייט צו צייט אונטערצוזוכען די אָרגאַנען און זעהן, צי עס הויבט זיך נישט אָן אַנ׳אַקט, וואָס קאָן ווערען אַ טראַגעדיע. אַ פרוי אין די יאָהרען זאָל זיך לאָזען אונטערזוכען איין מאָל אין זעקס חדשים, אַפילו ווען זי פיהלט זיך פולקאָם געזונד. נאָך וויכטיגער אָבער איז אויב עס בעווייזען זיך בלוט־פלעקען, שמערצען אָדער עהנליכע אַנ־שיקעניש.

די ברוסט: די ברוסט איז אויך אַ גע־שלעכטליכער אָרגאַן אָנגערופען מיט׳ן נאָמען „סע־קונדערער געשלעכטס־אָרגאַן“. די ברוסט איז אַ דריזע אָדער אַ קאָמפּלעקס פון דריזען. זי איז אויך איינע פון די גרעסטע ראַק־מקומות. אַ קליין גור־ליקעלע אָדער פערהאַרטונג, וואָס מען פיהלט אין דער ברוסט, קאָן זיין דער אָנהויב פון אַ ראַק־ענטוויקלונג. דאָס טוט אָפט נישט וועה און מען קאָן עס לייכט פערקוקען. אָבער גראָד, ווייל די ברוסט איז אַנ׳אָרגאַן מיט אַ סך לימפ־געפעסען און אַ שטאַרקע בלוט־צירקולאַציע בלייבט דער ראַק נישט לאַנג בעגרעניצט אויף דער ברוסט. ער צעוואַרפט זיך לייכט אויף אַנדערע מקומות און ווען דאָס געשעהט, איז דאָ זעהר ווייניג הילף. מען מוז דעם ראַק בעזייטיגען, ווען ער איז נאָך קליין און ווינציג, גראַד דערמאָלט, ווען עס איז איהם נישט לייכט צו דערקענען. די מאָדערנע מעדיצין איז דערפאַר, אַז אַפילו דער קלענטסטער געוואוקס זאָל ענטפערענט ווערען. בשעת דער אָפּעראַציע ווערט דער געוואוקס אונטערזוכט אונ־טער׳ן מיקראָסקאָפּ, און אויב עס געפינט זיך דער קלענסטער שפּור פון ראַק, אַזוי ווערט די ברוסט בעזייטיגט און אַלע נעבען־דריזען און ווייטערדי־גע הייזען אויך אויסגעשניטען. ווערטען ביז דער ראַק דערוואַקסט זיך אַזוי, אַז יעדער קאָן איהם זעהן, איז נאַריש און לעבענס־געפעהרליך, אָט פאַר וואָס מען מוז די בריסט אָפט אונטערזוכען נישט נאָר אויף די עלטערע יאָהרען, נאָר אויך אין די יונגע יאָהרען.

אָט אַ פאַר וויכטיגע בעמערקונגען וועגען פרויען־קראַנקהייטען. עס זענען דאָ אַ סך מעהר געפאַהרען ווי די פאַר דאָ דערמאָהנטע. אָבער דאָס זענען אַ פאַר מייל־שטיינער, וועלכע דער מענשליכער וואַנדערער טאָר נישט פערגעסען, כדי נישט צו פערלירען דעם דרך הישר, און ווער עס פערגעסט בלאָנדזשעט נישט.

אַנ׳אויטאָבוס אויף שינעס

אויטאָבוס אי׳ז אלס פּרובע איינגעפיהרט געוואָרן דורך די פראַנצויזישע באַהנען.

נאטיצען פון א נסיעה

פון מ. קיטאי

רוים

„אַלע וועגען פיהרען קיין רוים" — אַט דער היי־סטאָרישער ווערטעל איז שוין אַלט און אָפּגעבליאַ־קעוועט, פּונקט ווי אַ סך אַנדערע היסטאָרישע ווערטלעך און... ווערטען.

די וועגען, וואָס האָבען אַמאָל געפיהרט קיין רוים, פיהרען היינט ערגעץ אַנדערש. עס זענען אַנ־דערע צייטען און אַנדערע וועגען. די וועגען, למשל, פון טוריסטען רייזענדער, קינסטלער און געלערנטע פיהרען מעהר קיין פּאַריז אַיידער קיין רוים.

פעה־האַן אַ סך פּאַראַלעלען, וואָס מען קאָן מאַ־כען צווישען די דאָזיגע צוויי שטעט, ביידע זענען בעריהמט מיט זייער היסטאָרישקייט: רוים מיט איהר געשיכטע פון טויזענטער יאָהרען, פּאַריז — מיט הונדערטער. רוים איז געווען דער צענטר פון דער וועלט מיט יאָהרטויזענטער צוריק, פּאַריז פאַר די לעצטע יאָהרהונדערטער. רוים איז פול מיט אור־אַלטע אַנטיקען, פּאַריז — מיט נייערע. רוים איז געווען אַ צענטר פאַר קונסט און קינסטלער מיט הונדערטער יאָהרען צוריק, פּאַריז — מיט צעהנדליגער. רוים איז די אַלטע געשיכטע, פּאַריז — די נייע. ביי פּאַריז האָט מען זיך דורות לאַנג געלערנט מאַכען רעוואָלוציעס, ביי רוים לערנט מען ווי אַזוי נישט צו מאַכען קיין רעוואָלוציעס. רוים איז אַנ־אור־אַלטע שטאָט און צעהלט איהר בעפעלקערונג אין הונדערט־טויזענטער, פּאַריז איז אַ סך יונגער און צעהלט איהרע איינוואוינער אין מיליאָנען.

פּאַריז, קען מען זאָגען, איז דער יורש פון רוים אין אַ סך פּונקטען. למשל, די מוזייען פון פּאַריז האָבען איבערגענומען אַ סך ירושה פון עכט־איטאַ־ליענישע קינסטלער, אַ סך בעריהמטע קונסט־ווערק פון די גרעסטע איטאַליענישע מאָלער געפינט מען דווקא אינ'ם פּאַריזער „לובר".

לאַנג־לאַנג האָט שוין רוים אויפגעהערט צו זיין דער צענטר פון דער וועלט. די וועגען פון דער וועלט האָבען זיך שוין לאַנג פארטיילט צווישען אַ סך הויפּטשטעט, אַ רייהע צענטרען — עס איז נאָר אַ פראַגע ווי אַזוי מען אָריענטירט זיך — אָבער צו רוים פיהרען איצט פיל ווייניגער וועגען, ווי צו אַנדערע צענטראַל־פּונקטען.

נישט דער קאָפּ און נישט די האַרץ פון דער וועלט איז איצט רוים, עס איז נאָר די הויפּטשטאָט פון מלכות איטאַליען. און דערצו — דער מוזייאום פון אַנטיקע מערקווירדיגקייטען. אַנ'אָרט פאַר לוסט־רייזעס און אַנ'אַכסניה פאַר אורחים. די עקזאָטישע פּרעכטיקקייט פון דער נאַטור אין איטאַליען, דער טיף־בלאָער הימעל און די ברענענדיגע זון האָבען ביי איהר אָפּגענומען אַ סך אוצרות, וואָס זענען נויטיג פאַר'ן פּשוטן לעבען, פאַר דער ווירטשאַפט און טעכ־ניק, פאַר דער ענטוויקלונג און אויפשטייגערונג פון דער פּראָדוקציע. איטאַליען איז רייך פאַר'ן אויג אָבער אָרים פאַר דער קעשענע. איטאַליען פער־מאָגט אַ סך מאַרמאָר און האָט נישט קיין אייזען, שטאָל און צעמענט, אויף וואָס די וועלט באַזירט זיך איצט. איטאַליען פערמאָגט וויינגערטנער, אָבער זי האָט נישט קיין תבואות איז אָרים אין פּיה־צוכט. איז טאַקע ס'לאַנד אינדוסטריעל אָפּגעשטאַנען. אין איטאַליען האָט תמיד געהערשט אַ גרויסע אַרבייטס־לאָזיגקייט און זי האָט פון תמיד אָן אַרויסגעגעבען דעם גרעסטען צאָהל עמיגראַנטען. עס איז אַ שיין סערווירטער טיש, אָבער מיט די מאכלים איז נישט גאָר געהויבען. דער דורכשניטליכער איטאַליענער, ווי בעוואוסט, דערנערט זיך דער עיקר מיט מאַקאַ־ראָנעס, אָבער אַ סברה, אַז אַפּילו מיט אַט דער נאַ־ציאָנאַלער אכילה איז איטאַליען נישט פערזאָרגט פון דער נאַטור אין דער געהעריגער מאָס.

דעם טוריסט, וואָס קומט אָבער אָנזעהען די לאַנד און ער טוט זיך אויס, פון אַלע דאגות, גייט דאָס אַלץ נישט אָן. ער זוכט זיינע פערגעניגענס אין די אַנטיקע מערקווירדיגקייטען, אין די מאָנו־מענטאַלע אַלטע געביידעס, קירכען, מוזייען. דאָס האָט ער אין דער פולער מאָס. מען קאָן אָפּזיין אין רוים חדשים לאַנג און תמיד אויסגעפינען עפּעס בייעס. פאַר ערנסטע שטודיומס קאָן מען דאָרטען פערברענגען יאָהרען.

פאַר אויסלענדישע הוליאַקעס האָט רוים גאָר ווייניג אָנגעגרייט. דוכט זיך, אַז טענץ אין עפענט־ליכע ערטער זענען בכלל פערבאָטען. אין דעם זינען איז רוים דער פולער היפוך פון פּאַריז, וואו מען איז פריהלעך און זאָרגלאָז. אין רוים הערשט אַנ־ערנסטקייט און שווערקייט. זאָל דאָס זיין מחמת דעם פאַשיסטישען רעזשים, אָדער דאָ זענען פער־האַן אַנדערע סיבות? אַ פאַקט איז אָבער, אַז די גרויסע קאַפייען און רעסטאָראַנען — מיט קליינע אויסנאַמעס — זענען ליידיג.

אין רוים אָדער בכלל אין איטאַליען, זעהט מען ווייניג פרויען אין עפענטליכע ערטער. שלאַנקע איטאַליענישע שיינקייטען מיט גרויסע ברענענדיגע אויגען זעהט מען נאָר דורכשוועבען איבער די גאַ־סען. די איטאַליענערינס זענען פיל שעהנער פאַר די פּאַריזער פרויען, אָבער נישטאָ יענע לייכטקייט, גראַציע. קאָקעטישקייט און פריקייט. דאָס רוב פרויען אין פּאַריז טוען זיך אָן אַ סך אָרימער איי־דער די רוימישע, אָבער מיט וואָס פאַר אַ שיק און חן, מיט וויפיל געשמאַק! די פּאַריזער פרויען זיצען אָפּ טעג און אווענטען אין די קאַפייען. אין רוים טרעפט מען נאָר אויסלענדישע פרויען אין עפענטליכע ערטער. די רוימישע פרוי וועט אַרויס־גיין ערגעץ פערברענגען נאָר מיט איהר מאַן, ברו־דער, אָדער עלטערען. זי איז דערביי בעגרענצט און נישט צוגעפּאַסט פאַר אונטערהאַלטונג און גע־שפּרעכען.

מיר זענען געזעסען אין איינעם פון די ... נאַכט־לאָקאַלען. דער לאָקאַל פאַר זיך איז איינגע־אָרדענט מיט אַנ'איינגאַרטיגען געשמאַק און יעדער ווינקעלע האָט דערמאָהנט פון ווייַן און לוקסוס. דער עולם איז געווען אַ שיטערער. מען איז גע־זעסען גרופּענווייז און פּאָרלעך ביי די טישען. א גרויסער מוזיק אָרקעסטער האָט געשפּילט אויף די העכסטע טענער. דער עולם האָט געטרונקען ווייַן און געלאַנגווייליגט. דער גרעסטער טייל איז בעשטאַ־נען פון אויסלענדער. לאַנג איז מען נישט געזעסען, איין טייל איז אוועק און אַנ'אַנדער טייל אָדער גרופּע אָדער פּאָרעל איז אַריינגעקומען. קיין בע־זונדערע אויפגעהייטערקייט האָט זיך נישט געפיהלט. עס איז נישט געווען די טומלדיגקייט, ... דיגע לעבענסלוסטיגקייט און בעקוועמליכקייט פון עהנליכע ווינהייזער אין פּאַריז.

„וואו זענען די איטאַליענישע פרויען? — האָב איך געפרעגט ביי מיין בעקאַנטע.

די איטאַליענישע פרויען זענען צו ווייניג זעלבסטשטענדיג: די פרוי איז דאָרטען מער ווי אַלץ אַ שטוב־מענש. דער מאַן איז דער פער־דינער און דער בעלעבאָס. מען זעהט טאַקע זעהר ווייניג פרויען אָנגעשטעלטע. עס איז אַ מין פחיתות הכבוד פאַר אַ פרוי צו אַרבייטען אָדער זיין אָנגע־שטעלט. אין איטאַליע בעגעגענט מען אין ערגעץ נישט קיין פרויען־קאָנדוקטאָרען אויף די טראַמ־ווייען אָדער אויטאָבוסען, ווי אינ'ם רוב שטעט פון די איראָפּעאישע לענדער.

אין איטאַליע מוז יעדער האָבען אַ טיטול, אָדער איינהאַלטען זיין שטאַם־יחוס. אויב נישט — שפּילט ער קיין שום ראָלע נישט אין דער געזעלשאַפט. איטאַליע איז איבערפולט מיט „יחסנים" און „אַריס־טאָקראַטען". אַפּילו דער אָרימסטער בעטלער וועט פון ערגעץ־וואו אויסזוכען פאַר זיך אַ שטיקעל יחוס. אַנדערש איז דאָ אומעגליך"...

פאַר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאַגע פון „נייעם פאָלקסבלאַט"

ליבע קינדערלעך

היינטיגע וואָך האָב איך געהאַט גרויס נחת פון אייך: איך האָב בעקומען פון אייך צוגעשיקט באמת שיינע לידעלעך און גאָר פיינע בריוועלעך. עס איז געווען אַ חיות צו לייענען.

איי־איי־איי, ווי שיין איהר שרייבט!

עטליכע פון אייערע זאַכעלעך דרוקען מיר אַפּילו, און זאָלען אייערע חברים'לעך און חבר'טאָ־רינס אויך הנאה האָבען. זאָלען די זעהען, ווי יודישע קינדערלעך קאָנען שיין שרייבען, און זאָ־לען זיי זיך אויך אויסלערנען.

זאָלען די אָבער אַלע אויך וויסען אַז שרייבען דאַרף מען, קודם כל, ריכטיג און ציכטיג, און מיט גרויסע אותיות, און בעזונדערס פאַר דער רעדאַק־ציע דאַרף מען שרייבען מיט טינט, אויף איין זייט פונ'ם פּאַפּיר, כדי די פעטערס פון דער רעדאַקציע, וואָס קוקען אַדורך אייערע לידעלעך און מעשה'לעך, און בריוועלעך, און אויך די פעטערס, די זעצערס, וואָס שטעלען זיי אַריין אין דער צייטונג, זאָלען זיך ביי דער דאָזיגער ליבער, אָבער שווערער אַר־בייט נישט דאַרפען בלענדען די אויגען.

טייערע קינדערלעך, אייך געפעלט עפּעס אַ פעטער אַ „שלעפּאַק" מיט בלינדע אויגען? מיר — נישט.

אַ גוטען שבת אייך, קינדערלעך.

דער פעטער פון רעדאַקציע.

א בעגריסונג

טייערער ליבער פעטער,
וואָס דו שרייבסט אין די בלעטער,
פאַר אונזערע קינדער.
איך בעגריס דיך אַצינדער
צו דיין נייעם דערשייגען,
דו זאָלסט אונז לאַנג בעקרייבען...

אַבראַם מאָטיל (11 יאָהר אַלט).

חמשה עשר

האָט איהר קינדערלעך פרוכטען געהאַט?
היינט איז דאָך חמשה עשר בשבט,
עס איז דאָך אַ יום־טוב'ל גאָר שיין,
נאָר עס איז אַ ביסעלע צו קליין,
איך קען איהם שוין אַ פּאָר יאָהר
ר'איז נאָך נישט צוגעוואַקסען אויף אַ האָר,
ער זאָגט אונז אָן: קינדערלעך פרוכטען קויפט,
ציינט אונז אַ פייג און ענטלויפט...

פעלאַ פרידמאַן (12 יאָהר אַלט)

שפּריכווערטער

— אַז מען רייבט זיך אויס, ווערט מען ווי אַ שמאַטע.

— וואָס אַלט — איז נישט יונג.

— ווען יענער איז מיט אַ ביטערען מאָגען — גיי זיך צו איהם נישט בעקלאָגען.

— זיי נישט קיין נאַר, וועט מען פון דיר נישט לאַכען.

— פאַר זיך איז קיינער נישט קלוג, פאַר יע־נעם זענען אַלע קלוג.

רייכטום

אַמאָל איז געווען אַ מילנער. האָט ער געהאַט אַ יונגעלע יאָסעלע.

דעם מילנערס מיהל איז געשטאַנען אויף אַ הויכען באַרג. צופיסענס פון באַרג איז געווען אַ טייכעל. דאָס טייכעל איז געווען אַרומגערינגעלט פון קליינע בוימעלעך. און שיינע בלימעלעך. און אין טייכעל זענען געווען אַלערליי פישעלעך.

יאָסעלע פלעגט יעדען טאָג אָנקלייבען ברעקלעך ברויט און האַלב־צעריבענע קערנער און אַוועק טראָגען צו די פישלעך אין טייכעל.

אַז יאָסעלע איז צוגעקומען צום טייכעל פלעגט ער אַ פייף טון און אַ גאַנצע קאָמפּאַניע יונגע און לוסטיגע פישעלעך זענען צוגעקומען צום ברעג. יאָ־סעלע פלעגט דאַן אַ שאָט טון זיינע ברעקלעך און קערנדלעך און פישלעך פלעגען זיי אויפכאַפּען מיט גרויס פרייד, מאַכען פונצען און אַוועקשווימען טיף, טיף אין זייער וואַסער־פּאַלאַץ.

יאָסעלע פלעגט בלייבען שטיין, אַ ווילע בע־טראַכטען דאָס קלאָרע וואַסער פון טייכעל, אַ טראַכט טון וועגען זיינע זאָרגלאָזע איינוואוינער די פישע־לעך און זיך אומקעהרען אַהיים.

אַ לאַנגע צייט האָט יאָסעלע אַזוי טאָג־טעגליך געשפּייזט די פישעלעך. ביז איינמאָל ווען ער איז געקומען צום טייכעל מיט זיינע ברעקלעך און קערנדלעך האָט ער דערזעהן ווי דאָס גאַנצע טייכעל איז בעשטראַלט מיט אַ גאָלדענעם שיין. און באַלד האָט זיך בעוויזען אַ גאָלדענער פיש מיט אַ קרוינדעל אויף זיין קאָפּ. דער פיש איז צוגעשוואומען צו יאָסעלען און געזאָגט:

— דו האָסט אונז אַ לאַנגע צייט געשפּייזט און דערפאַר גיבען מיר דיר אַלס מתנה אָט דאָס קרוינ־דעלע. ווען דו וועסט עפּעס וועלען זאָלסטו דריי מאָל אַ קלאַפּ טון מיט'ן קרוינדעלע אָן טיש און דו וועסט בעקומען דיין בעגעהר. זאָלסט אָבער קיינ־מאָל נישט פערגעסען אָן אונז, און אָן דיינע אָרימע חברים.

געקומען אַהיים מיט'ן קרוינדעלע האָט זיך יאָסעלע אַוועקגעזעצט ביים טיש. דריי מאָל אַ קלאַפּ געטון און געזאָגט: איך וויל אַ שיין הויז מיט רייכע מעבעל. און עס איז באַלד געוואָרען, האָט ער גע־בעטען גאָלד און זילבער און אַ שיינעם גאָרטען, און ער האָט אַלעס בעקומען.

אַז יאָסעלע איז רייך געוואָרען האָט ער פער־געסען אָן די פישעלעך אין טייכעל און זיינע אָרימע חברים אַרום דער מיהל.

איינמאָל, ווען יאָסעלע האָט געמאַכט אַ גרויסע סעודה פאַר זיינע רייכע חברים, האָט זיך גע־עפענט די טיר און עס זענען אַריינגעקומען דריי אָרימע יונגלעך מיט צעריסענע מלבושים און גרויסע טאָרבעס אויף די פּלייצעס.

מיט ציטערדיגע הענט און מיט שרעקעדיגע, בלייכע פּנימער האָבען זיי זיך געבעטען ביי יאָ־סעלען ער זאָל די לאָזען ביי דער סעודה. אָבער יאָסעלע האָט בעפוילען די דינער זיי אַרויסצוטרייבען האָט דע ר לעצטער פון די אָרימעלייט אַרויסגענומען אַ שוואַרץ העמערעל, אַ קלאַפּ געטון דריי מאָל אין טיר און דאָס הויז, דער פּאַלאַץ, דער גאָרטען זענען נעלם געוואָרען. און יאָסעלע האָט זיך ווידער געפינען לעבען דער אַלטער ווינט־מיהל.

ער איז אַוועק צום טייכעל. אָבער עס איז גע־ווען אין גאַנצען פערוואַקסען מיט ווילדע גראָזען און קיין פישלעך האָבען זיך שוין דאָרט מעהר קיינמאָל נישט געזעהן.

נסתר.

ווי אַזוי דער הירש האָט בעקומען זיינע הערנער

(אַ אינדיאַנער לעגענדע)

אַמאָל איז צווישען דעם הירש און דעם האָז פאָרגעקומען אַ קריגעריי. די קריגעריי איז, אַזוי ווי די מערסטע קריגערייען אויך געווען אַ נאַריי־שע. געקריגט האָבען זיי זיך איבער דעם, וואָס דער האָז האָט געזאָגט, אַז ער קאָן לויפען שנעלער פון אַלע חיות אין וואַלד. און דער הירש האָט גע'טענה'ט, אַז ער אַליין איז דער שנעלסטער לויפער.

צו יענער צייט האָט דער הירש נאָך נישט פערמאָגט קיין הערנער, נאָר בלויז לאַנגע אויערען, גלאַט ווי זייַד, אַזוי ווי דער האָז. נו, האָ־בען זיך ביידע אַזוי לאַנג געקריגט, ביז זיי זע־נען געוואָרען אין כעס איינער אויפ'ן צווייטען און אויפגעהערט רעדען צווישען זיך.

זענען זיך צונויפגעקומען אַלע איבעריגע חיות פונ'ם וואַלד און בעשלאָסען, אַז אַזוי טויג נישט. ווייסט איהר וואָס, — האָט דער בער גע־זאָגט, — לאָמיר די זאַך איינמאָל פאַר אַלע מאָל אויסגלייכען. זאָלען ביידע, דער הירש און דער האָז, האָבען אַ וועט־לויף צווישען זיך און ווער עס וועט געווינען, וועט יענער זיין דער שנעלס־טער לויפער.

— זעהר גוט! — האָבען אַלע צוגעשטימט.

— און זאָל שוין נעהמען אַ סוף צו דער קריגעריי.

דער בער האָט אויך געבראַכט צוטראָגען אַ צווייגעל פונ'ם געהעהטען סומאַך־ביימעל און דער קלערט, אַז דער געווינער וועט בעקומען דאָס צוויי־געל אַלס אַ מתנה צום טראָגען אויפ'ן קאָפּ. דער באָך האָט מען בעשטימט די שטרעקע צום לויפען און ס'איז אָנגעקומען די צייט, דער וועט־לויף זאָל זיך אָנפאַנגען, נאָר דער האָז האָט געבעטען, מ'זאָל איהם דערלויבען צוערשט אַליין דורכלויפען די שטרעקע, איידער דער וועט־לויף הויבט זיך אָן, און זעהען, וואָס פאַר אַ וועג דאָס איז. דער הירש האָט צוגעשטימט דערצו און דער האָז איז גלייך אַוועקגעלאָפען. אַלע איבעריגע האָבען געוואַרט, דער האָז זאָל באַלד צוריקקומען.

זיי האָבען געוואַרט און געוואַרט, נאָר דער האָז איז נישט צוריקגעקומען.

— געה דו און גיב אַ קוק, וואו ער איז ער־געץ אונזער העלד, — האָט דער בער זיך אָנגע־רופען צום הירש, — עס ווערט שפּעט.

איז דער הירש אַוועק און געפונען דעם האָז אינמיטען וועג פערטון אין אַנ'אַרבייט. וואָס מיינט איהר האָט דער האָז געטון? ער איז די גאַנצע צייט געווען פערנומען מיט אַרומגריזשען און אָפּ־רוימען די קוסטעס, זיי זאָלען איהם נישט זיין אין וועג. ער האָט געוואוסט, אַז דער הירש קאָן אַריבערשפּרינגען איבער זיי, און ער — נישט.

נו, פערשטעהט זיך, אַז ווען די אַלע חיות פון וואַלד האָבען זיך דערוואוסט וועגען דעם, ווי אַזוי דער האָז האָט געוואָלט בעגעהן די אומער־ליכקייט, האָבען זיי בעשלאָסען, אַז קיין וועט־לויף זאָל שוין גאָר אינגאַנצען נישט פאָרקומען. זיי האָבען בעשטימט צו געבען דעם פּרייז דעם הירש, און אַזוי אַרום איז דער צווייג אָנגע־טון געוואָרען אויף זיין קאָפּ.

און אַזוי ביז היינט צו טאָג טראָגט דער הירש דעם צווייג אויף זיין קאָפּ, צו ווייזען, אַז ער איז דער שנעלסטער לויפער אין וואַלד.

שלמה שניידער.

אַ גאָלדענע פּאָדקאָווע

דעם פערד האָט זיך געוואָלט נישט ... ווי אַ גאָלדענע פּאָדקאָווע, איז ער געגאַנגען צום גאָלדשמיד אַראָפּגעריסען די ... ערנע פּאַדקאָווע און געלייגט אַ גאָלדענע. ווען ער האָט איהם גע־זאָגט: בעצאָהל מיר פאַר דער פּאָדקאָווע! האָט דער פערד געענטפערט: וואו זאָל איך נעהמען צו ...צאָלען? האָט דער גאָלדשמיד איהם איינגע־שפּאַנט, אָנגעלייגט שווערע משאות און אַ גאַנצען טאָג האָט דער פערד געמוזט נעבען האָרעװען, כדי צו בעצאָהלען זיין חוב. אָבער אַזוי ווי דער פערד האָט נישט געקענט רעכענען האָט איהם דער גאָלדשמיד אַלץ געזאָגט, אַז ער מוז ווייטער אַר־בייטען.

אַז דער פערד האָט דערזעהען, אַז ער וועט זיך קיינמאָל נישט קענען אויסצאָהלען, האָט ער אויסגעשטרעקט די גאָלדענע פּאָדקאָווע און געזאָגט:

— נאַ, נעהם עס צוריק! כ'וויל בעסער האָ־בען די אייזערנע פּאָדקאָווע ביז איך וועל זיך אויסלערנען רעכענען...

מרדכי'לע יאַפּער

ישראל'קע קאַטוף

א קאַפּיטל פון א גרעסערע ערצעהלונג: „דער מילכיגער בית-מדרש"

פון לעאָן קאָבריץ

דער בית-המדרש איז געווען איבערגעפּאַקט מיט מענשען אַ קאָפּ אויף אַ קאָפּ. אויף טיש און בענק איז מען געשטאַנען.

פון דער אויבערשטער שיילקע, פון דער ווייבערשער שוהל, האָבען די ווייבער — אַנדערע אין ציפּיקס און אַנדערע אין פּאַרוקען מיט טיכלעך פון אויבען — אַרויסגעשטעקט זייערע קעפּ דורך די אָפענע פענסטערלעך און האָבען אַרונטערגעקוקט אין בית-המדרש.

דער טאָג איז געווען אַ שעהנער. די גרויסע, ברייטע פענסטער פונ'ם בית-המדרש זענען געווען אָפען און אין זיי האָבען אַריינגעקוקט בוימער פון אַ היבשען סאַד, וואָס האָבען זיך געוויגט מיט זייערע גרינע צווייגען, געראַשט און געוואָרפען אַרום זיך אַ טונקעלען שאָטען.

דער מגיד איז נאָך נישט געקומען און דער עולם האָט דערווייל געזוכט צו פערכאַפּען פּלעצער נעהענטער צו דער בימה.

פון די „פּני" פונ'ם מילכיגען בית-המדרש איז דערווייל דאָ געווען איין ישראל'קע קאַטוף.

ער איז זיך געזעסען אויף זיין אָרט אין מזרח, מיט'ן רוקען אָנגעשפּאַרט אָן וואַנד, מיט אַ פערריסענעם קאָפּ, פערגלאָצטע אויגען און מיט אַ האַלב-אָפענעם מויל, און האָט געדרעמעלט...

דער שטילער גערויש פון די בוימער היטער איהם אין סאַד; דאָס לופטיגע ווינטעלע, וואָס האָט מחיה'דיג געבלאָזען דורך די אָפענע פענסטער. אויף זיין שטאַרקען נאַקען; דאָס געמורמעל פון דעם עולם אַרום איהם אינ'ם בית-המדרש, און טאַקע דער אָנגעשטאָפּטער מאָגען מיט'ן שבת'דיגען טשאָלענט אויך, האָבען אויף איהם אַרויפגעטריבען אַ פוילקייט און עס האָט איהם שטאַרק געצויגען צום ווייכען געלעגער אינדערהיים...

אינ'ם האַרצען האָט איהם איצט באַנג-געטון אויף דעם גאַנצען עסק, פאַרוואָס מען האָט בעשטעלט דעם מגיד. וואָס-זשען? אַ מגיד גאָר! אויף וואָס? צו-וואָס פאַר אַ שוואַרץ-יאָהר? צדיקים וועלען זיי ווערען נאָך זיין דרשה, וואָס? ער וואָלט געקאָנט איצט שלאָפען אין זיין בעט...

„בעגאַזשט זיך", האָט ער געטראַכט, און אין דער איינציגער צייט האָט ער זיך געוועהרט געגען דעם שלאָף, מחמת, עס איז נישט שעהן געווען פאַר דעם פרעמדען עולם, פאַר די יודען — יאַטעס, אַז זיי זאָלען איהם דאָ זעהן אַ שלאָפענדיגען.

ער האָט אָנגעטון אויף זיך אַ כּוח און געעפענט זיינע גרויסע, אויסגעקאַטשעטע אויגען און געקוקט פאַר זיך אַ ווילע, ווי אַ פערכמורעטער אָקס. נאָכדעם האָט ער זיך אַ קראַץ געטון אונטער דער באָרד און אָפּגעניעסט זיך אויפ'ן קול.

ער האָט דערפיהלט אינ'ם מויל דעם טעם פון אַ פּאַסקודנער פעטקייט, וואָס האָט זיך דאָרט אָפּגעשטעלט פונ'ם טשאָלענט-עסען. האָט ער אַ מאַך געטון מיט'ן מויל, מעשה-בהמה, בעת זי קלייבט זיך צו מעלה-גירה זיין; נאָכדעם האָט ער אַריינגעבורטשעט אין זיין שוואַרצער באָרד אַריין:

עך, אַ גלעזעלע טיי, אין דר'ערד מיט דעם מגיד!

און ער האָט געטראַכט ווייטער:

ער וועט רופען זיין ווייב אַ היים. ער וועט שפּעטער, נאָך דער טיי, צוריקקומען הערען דעם מגיד. דער גאַנצער עסק איז ווערט אַ שפּיי! איז זיין ווייב אין דער ווייבערשער שוהל?...

פויל האָט ער זיך אויפגעהויבען אויף זיינע גראָבע, קורצע פיסלעך און פערריסען דעם קאָפּ איבער די רוקענס, פּלייצעס און קעפּ פון די אַנדערע, וואָס זענען געשטאַנען פאַר איהם, און ער האָט געזוכט מיט זיינע אָקסען-אויגען אין די פענסטערלעך פון דער ווייבערשער שוהל זיין יודענע.

ער האָט זי דערזעהן, זי האָט געהאַלטען אַרויסגערוקט איהר קאָפּ מיט'ן בלייכען, צוקנייטשטען פּנים פון אַ פענסטערל'ער און זיך דורכגעשמועסט מיט אַ צווייט ווייבעל, וואָס האָט געהאַלטען דעם קאָפּ אַרויסגערוקט פון דעם שכנ'ישען פענסטערל.

זיינע אויגען זענען געבליבען הענגען אויפ'ן פרעמדען ווייבעל. אַ געזונד און יונג ווייבעלע איז דאָס געווען, מיט פרישע, רונדע באַקען און מיט גרויסע, שוואַרצע אויגען, וואָס האָבען ממש געשרפ'עט.

אויפ'ן קאָפּ האָט זי געטראָגען אַ ווייס זיידען טיכעל, וואָס איז פערליגט געווען ביי איהר היינטער די אויערען, אין וועלכע עס האָבען געבינקעלט בריליאַנטענע אויערינגלעך.

ישראל'קע קאַטוף האָט געקענט דאָס ווייבעלע. שיינדעלע האָט זי געהייסען. דיין שכן מאָטעלע כוואַטס צווייט ווייב.

מאָטעלע איז געווען עלטער פון איהר אויף אַ יאָהר צעהן. ער איז אויך געווען אַ הענדלער פון גישט קיין כשר'ע פערד און זייבער אַ קרוב פונ'ם טאַטענס צד.

ער האָט שיינדעלען אַראָפּגעבראַכט פון פּאָלאַצק. מען האָט גערעדט, אַז ער האָט זי דאָרט פּאָטשאַפּעט אין אַ פרעהליך הייזעל. אָבער אַ שעהן ווייבעל איז זי דאָך געווען, און דאָס איז געווען דער הויפּט-עיקר, וואָס ישראל'קע קאַטוף האָט מאָטעלען נישט פערגינען....

ער האָט נישט געקאָנט אָפּרייסען זיינע אויסגעקאַטשעטע אָקסען-אויגען פון איהר.

„אַ ווייבעלע, אַ רוח אין איהר האַרצען אַריין" — האָט ער געטראַכט — „אַ געבראָטען קוילישעל, אַ ווייכענקע פּרעפּעטשקע, פאַרוואָס קומט איהם אַזאַ? דער-וואַרגען זאָל ער ווערען"!...

און דאָ האָט זיך איהם אין די אויגען געוואָרפען דאָס בלייכע, צוקנייטשטע פּנים פון זיין אַלטער פרוי, וואָס האָט זיך דאָרט אַרויסגעבויגען נעהנטער צו שיינדעלען, און ער האָט פערקרימט זיין פּנים.

— קרענקט און קרענקט, און דער שוואַרץ יאָהר נעהמט זי נישט, די אַלטע פּאַדלע! — האָט ער אַריינגעבורטשעט אין זיין באָרד אַריין במעט מיט רציחה.

פאַר עטליכע וואָכען האָט ער שוין געמיינט, אַז אַ סוף — די טראָגט זיך אָפּ. דעמאָלט האָט ער געטראַכט, אַז ער וועט חתונה האָבען מיט ביילקען, זיין דינסט. אויך אַ מויד אַ צימעס. מיטאַמאָל — זיין בראָך וויל נישט שטאַרבען, האָטש געהם און ווער צופּלאַצט! אויפגעשטאַנען און שלעפּט זיך ווידער אויף די געשוואָלענע פיס!...

אָט אָן דעם האָט ישראל'קע קאַטוף זיך איצט דערמאָהנט מיט אמת'ן האַרץ-ווערטאָג און ער האָט געטראַכט ווייטער און אויך מיט האַרץ-ווערטאָג:

„און ביילקע איז אַ מויד, אַז אַ רוח זאָל אַריין אין איהר נשמה! האָט האָלט אַפילו אַ שטיף צו טון, אָבער נישט מעהר!

און ווי ער האָט געטראַכט אַזוי וועגען ביילקען, איז איהם מיטאַמאָל איינגעפאַלען: ער וועט גאָר געהן אַהיים אַליין טרינקען טיי. זיין יודענע וועט זיין דאָ. די קינדער זענען אַוועק שפּאַצירען, און ביילקע איז דאָרט אַליין, וועט זי איהם דער-

לאַנגען טיי, וועט ער קאָנען מיט איהר דאָרט אַ שטיף טון און.... אפשר!?...

ישראל'קע קאַטוף האָט שוין בדעה געהאַט צו געהן אַהיים, ערשט צווישען עולם האָט זיך, מעשה שטן, גראָד דעמאָלט בעוויזען דאָס לאַנגע געשטאַלט פון אָרע בוטשאַן, וועלכער האָט געאַרבייט מיט זיינע בײדע לאַנגע אָרעמס צווישען דעם עולם און פאַר זיך געמאַכט אַ וועג צו מזרח.

אָרע איז איצט געווען שיכור'לעך און איז צוגעלאָפען צו ישראל'קע קאַטוף'ן, איהם אָנגעכאַפּט פאַר אַ לאַץ און אויסגעשריגען:

— ער געהט!... מען פיהרט איהם!... שלמה בוטץ און זיין איידעם יעקטשע פרע און דער שמש... האַלט זיך ווי מענשען! — האָט ער זיך פּלוצים אַ קעהר-געטון צום עולם אַרום און אַרויסגעשטעלט אַ פּאָר שטעכענדיגע אויגעלעך. — איך בין דאָ!

און ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף זיין אָרט און מיטגעשלעפּט ישראל'קע קאַטוכען פאַר'ן לאַץ.

ישראל'קע האָט געלאָזען בעפרייט דעם לאַץ פון אָרעס האַנד און האָט רוהיג איהם געזאָגט אַז עס איז נישט שעהן צו כאַפּען פאַר אַ לאַץ עמיצען; אַז היינט זענען דאָ פרעמדע מענשען פון אַנדערע בתי-מדרשים און מען מוז זיך האַלטען ליטיש....

— איך לאַך פון זייער אַלעמענס היטעלע!— האָט אָרע געענטפערט, — איך בין דא באַלעבאָס, איך בין דאָ מורה-דרך! אַז איך וויל, קאָן איך זיי אַלעמען שיקען אין לך-לך אַריין, ביז איין יאַט! זאָלען זיי באַר זאָגען איין וואָרט — אָהא, איך בין אָרע, אָרע בין איך — און טו מיר עפּעס!

— שריי נישט אַזוי, — האָט איהם ישראל'קע איבערגעשלאָגען און געטראַכט וועגען ביילקען, — ווייסטו גאָר וואָס. איך שעהם זיך נעבען דיר צו זיצען. איך וועל געהן אַהיים!

און ער איז אויפגעשטאַנען.

אָבער אָרע האָט איהם אַ פּאַק געטון פאַר אַנ'אָרעם.

— זיץ, — האָט ער געשריגען און געשלעפּט ישראל'קען צו זיך, — זיץ! וואָס? דו שעהמסט זיך!? נישקשה, מען קען דיך, מען ווייסט, אַז דו ביסט ישראל'קע קאַטוף, אַנ'אַלטער פערד-גנב, אַ רוח אין דיין האַרצען אַריין!

און בשעת מעשה האָט ער געהאַלטען ישראל'קען פאַר'ן אָרעם און איהם נישט אָפּגעלאָזט.

ישראל'קע איז צומישט געוואָרען, האָט זיך אומגעקוקט, אויב עמיצער האָט עס נישט געהערט. נאָכדעם האָט ער אָנגעשטעלט אויף אָרען אַ פּאָר בייזע אויגען און אַרויסגעשיפּעט דורך פערשטשעמעטע ציין:

— טיה-עמניק דו, צו וועמען רעדסטו דאָס אַ זוי? דו ווילסט זיך זעגענען מיט דיין לעבען, האַ? לאָז אָפּ מיין אַרבעל!

אָרע האָט איהם אָפּגעלאָזט, האָט זיך שיכור צולאַכט, אָנגעשפּאַרט זיך מיט בײדע הענד אָן זיינע דאַרע, לאַנגע קניע, געוויגט זיך מיט זיין גאַנצען לאַנגען גוף אַהין און צוריק אויף זיין זיץ און געלאַכט.

— פערשטעהסט נישט קיין שפּאַס, דער פערד, אַ רוח אין זיין האַרצען אַריין! — האָט ער געפּרעדט און געלאַכט, — און מען האַלט איהם נאָך פאַר אַ חכם, אזא בהמה! ישראל'קע-טאַטינקע, רוח אין דיין באַטינקע! — האָט ער איהם פּלוצים ווידער אַ כאַפּ געטון פאַר'ן אָרעם. — ביזט טאַקע בהוגז?... כאַ-כאַ-כאַ!...

ישראל'קע האָט איהם געוואָלט עפּעס ענטפערען, נאָר דאָ האָבען זיך צוגערוקט צו די אומבעקאַנטע יודען, צוגעשוויגען פון אָרעס געלעכטער, און געקוקט אויף זיי מיט נייגעריגקייט.

ישראל'קע קאַטוף האָט זיך אומגעדרעהט צו זיי מיט'ן רוקען, אַוועקגעשטעלט זיך מיט'ן פּנים צום פענסטער, גענומען זיך גלעטען די באָרד און אָנגעהויבען צו זאָגען אויפ'ן קול, אַז די יודען זאָלען הערען, מיט אַ ניגון, תהילים.

און אָרע, אַז ער האָט זיי דערזעהען, האָט ער אויפגעהערט צו לאַכען, אָנגעקוקט זיי מיט זיבעטע שטעכעדיגע אויגען, אָנגעהויבען צו מאַכען צו זיי מיט זיינע לאַנגע הענד און זיך צובייזערט אויף זיי:

— וואָס דרעהט איהר זיך דאָ אַרום? וואָס מיינט איהר, אַז איהר זענט ביי יאַטען אין שוהל? ביי אונז זאָגט מען תהילים אָדער מ'שטעהט אויף אַנ'אָרט. אַ רוח אין אייער האַרצען אַריין!

און דערביי האָט ער געקוקט אויף די יודען-יאַטען מיט אַזעלכע אויגען, אַז פאַר שרעק האָבען זיי זיך צוזויפגעקאַטשעט און זיי האָבען טאַקע נישט געמאַכט קיין לאַנגע שהיות און גענומען זיך רוקען פון איהם ווייטער און ווייטער. אַלץ הינטערווייליגער און נישט אַראָפּנעהמענדיג די אויגען, ביז זיי האָבען זיך אָנגעשטויסען מיט זייערע רוקענס אָן אַ קופּע יונגעלייט, קענטיג ריכטיגע באַלעבאַטים פונ'ם מילכיגען בית-המדרש, מיט די רעקלעך אויף די פּלייצעס און אין לאַנגע כאַליעוועס.

די חברה-לייט האָבען באַמערקט אַלצדינג, וואָס עס איז פאָרגעקומען צווישען זייער מורה-דרך און די „יאַטעס", און אַז יענע האָבען זיך אָנגעשטויסען אָן זיי הינטערווייליגער, האָבען זיי גענומען געבומען קלאַפּען פון אַלע זייטען די יאַטעס איבער די היטלען....

די יודען זענען צוטומעלט געוואָרען. האָבען זיי זיך אומגעקוקט אין מערב-זייט, איז געפלויגען אַ פּאַטש פון מזרח-זייט, האָבען זיי זיך אומגעקוקט אין מזרח-זייט, איז געפלויגען אַ כמאַליע איבערן היטעל פון דרום- און פון צפון-זייט...

זיי האָבען זיך אָנגעכאַפּט פאַר זייערע היטלען און גענומען זיך רוקען צוריק, און אַנ'אַנדער מאַרשרוט און אין אַנ'אַנדער וועג, פּאַזע וואַנד, נאָר דאָרט האָבען זייערע היטלעך ערשט געכאַפּט די ריכטיגע כמאַליעס!...

דעמאָלט.... וואָס האָבען אָט די יודען געזאָלט טון? אויסטון די היטלען האָט מען דאָך נישט געטאָרט: ראשית, אין אַ מקום קדוש, און השנית, וואָלטען זיי דאָך דעמאָלט גלאַט איינגעשטעלט זייערע קעפּ אין סכנה (אַ היטעל איז דאָך פאָרט אַ שטיקעל פאַנצער פאַר'ן קאָפּ!). אָבער אַ יוד געפינט זיך שוין אויס אַ מיטעל אין אַנ'עת-צרה. זיי, די יודען, האָבען פערקאַטשעט די פּאָלעס פון זייערע קאַפּאָטעס איבער די קעפּ, און אַזוי, מיט די פּאָלעס איבער די קעפּ, האָבען זיי זיך ראַפּטאַם גענומען שטופּען צו דער טיר, צום אַרויסגאַנג, כאָטש לעבעדיגערהייט זיך אַרויסצוראַטעווען פון דאָרט!

ערשט, אַז זיי האָבען פערקאַטשעט די קאַפּאָטעס איבער די קעפּ, האָט זיך אויפגעהויבען אַרום זיי אַ שטורעמדיג געלעכטער, און חברה האָט זיך איצט ערשט אַ נעהם-געטון צו דער אַרבייט; מען האָט פערקאַטשעט די אַרבעל און מ'האָט געכמאַליעט די יודען איבער די תחתונים — אי מיט די געזונדטע הענד, אי מיט די קניע, מיט „פוטער-פלעצלעך". הייסט עס, האָט חברה מכבד געווען די יאַטעס....

די יודען האָבען זיך שוין מעהר נישט אומגעקוקט, האָבען צוגענומען געדולדיג די מרישע, שווערע „פוטער-פלעצלעך" און אָט, אַ דאַנק דעם אויבערשטען, זיינען זיי שוין געווען נעבען דער טיר, זיי האָבען שוין געוואָלט אַנטלויפען, אָבער געצעלע איז זיי אַנגעלאָפען אַנטקעגען פון דער גאַס מיט אַ געשריי:

— שאַ, דער מגיד קומט, מאַכט אַ וואָרע!...

די יודען זענען דאָן שטעהן געבליבען נעבען דער טיר, האָבען אַרונטערגעוואָרפען די פּאָלעס פון די קעפּ און האָבען זיך פערדרוקט הינטער דער איבעריגען עולם.

—-=:§:=——

ר. איזראעל.

קאַפּערעלע

א סענסאַציאָנעל-ערשטער ראָמאַן פון דער לאָדזער ווירקליכקייט

77:

זי שטעהט ווי איינגעגראָבען, קען קיין וואָרט נישט אַרויסרעדען. בערנאַרד דערנעהנטערט זיך צו איהר, נעהמט זי אַרום און זאָגט:

— נישט נאָר דאָס געריכט האָט דיך פרייגעשפּראָכען, נאָר אויך די גאַנצע געזעלשאַפט און איך אַליין, דו ביזט צוריק מיינע, קום מיט מיר, פאַר גרויס פרייד צווויינט זי זיך...

און זייענדיג אַזוי פערטראַכט האָט פרידאַ גאָר נישט בעמערקט ווי זי האָט זיך אויף אַנ'אמת'ען צווויינט אויף אַ היסטערישען אופן.

— וואָס איז דאָס ווידער פאַר אַ שוואַרץ-יאָהר, האָט זשאַרזש אויסגעשריגען, אַזוי ווי אַ משוגענע, צוערשט זיצט דאָס ווי אַ מומיע, ווי אַ שטיינערנע פיגור און דאַן ווידער וויינען און איך מוז דאָס אויסהאַלטען די דאָזיגע ווייבערישע קאַפּרידען, געוויינ היינט בייגעבראַכט דאַרף דאָ זיין פרעהליך, פרעהליכער און לוסטיגער ווי שטענדיג, דו מוזט שעהן אויפנעהמען דיין מאַן, אַז ער זאָל זעהען, אַז דו ביזט אַ פּאַכמאַן, האָט זיך זשאַרזש ציניש צולאַכט.

פרידאַ האָט זיך אַפילו אָפּגעטרייסעלט פון איהרע געדאַנקען, זי האָט זיך דערשראָקען פאַר איהר וויינען, האָט אָפּגעווישט די טרעהרען, אָבער אין איהר מוח זענען נאָך אַלץ פערבליבען די ווערטער.

— „פרידאַ, נישט נאָר דאָס געריכט האָט דיך פרייגעשפּראָכען, נאָר אויך די גאַנצע געזעלשאַפט און איך אַליין", זיבער אַזוי, ווי קען דאָס אַנדערש זיין, געווי'ס וועט מען מיך פערשטעהען. געוויס, איך וועל נאָך זיין צוזאַמען מיט בערנאַרדען, איך וועל מיך בעפרייען פון די „שלאַנגען-אויגען" און ווידער-אַמאָל לעבען רוהיג און ווידעראַמאָל ווערען שטאַרק געליבט.

אין צימער איז שוין געווען האַלב-פינסטער. די זון איז אונטערגעגאַנגען איינציגווייז און אַלס אָבענדבלוי פון היינטיגען טאָג איבער געלאָזן אַ פייערדיג-רויטע ליניע, וועלכע האָט זיך געראַנגעלט מיט דער אָנקומענדער פינסטערניש און געמוזט ווייטער-געהען, זשאַרזש און פרידאַ האָבען געשוויגען ביז אין צימער איז שוין געוואָרען אַזוי פינסטער, אַז איינער דעם אַנדערען האָט נישט דערזעהען.

— וואָס איז דאָ אַזוי פינסטער, איז זשאַרזש פּלוצלונג אויפגעשפּרונגען פון דער קאַנאַפּע.

פרידאַ האָט זיך רוהיג אויפגעשטעלט פון אָרט, איבערגעדרעהט דעם קאָנטאַקט און ס'איז געוואָרען ליכטיג אַזוי, אַז זשאַרזש האָט זיך געמוזט פערשטעלען זיינע פינקעלדיגע אויגען.

פרידאַ האָט געזאָגט:

— אַלזאָ הייסט עס, אַז מען דאַרף זיך גרייטען צום היינטיגען „גרויסען" און „פרעהליכען" אָוונד.

זשאָרזש האָט נישט געענטפערט, ער האָט בלויז אויסגעשפּיגען און איז אַריין אין שכנותדיגען צימער — — —

נאָך דעם שרעקליכען אָוונד, נאָכ'ן איבערפאַל אין זיין וואוינונג איז קאַלינסקי אַ מידער און איבער ראַשטער פון אַלץ וואָס איז פאָרגעקומען, שנעל איינגעשלאָפען, דאָס איז אָבער נישט געווען קיין רוהיגער און נאַרמאַלער שלאָף, נאָר אַ שווערער קאָשמאַר, די שרעקליכסטע חלומות האָט ער געזעהען, אַזעלכע מענשען, וועלכע ער האָט שוין נישט געזעהען צעהנדליגער יאָהרען, פּאַסירונגען פון לאַנגע, לאַנגע יאָהרען האָט ער געזעהען, אַזוי ווי זיי וואָלטען ערשט מיט אַ יאָהר צוריק געשעהען, אָבער אַמייסטען האָט זיך איהם פאַר די אויגען געשטעלט פרידאַ. אין פערשידענע צייטען, ביי פערשידענע געלעגענהייטען האָט ער זי געזעהען, צוערשט אַ יונגע, אַ בליהענדע, אַ פרעהליכע און אַ לוסטיגע, דאַן אַ פערווייינטע, פערצווייפעלטע, טרויעריגע און צובראָכענע, ער האָט געוואָוסט, אַז דאָס איז אַ חלום, זיך געוואָלט איבערוועקען, אָבער נישט געקענט. דער קאָפּ איז געווען שווער און מיד. בערנאַרד האָט זיך איבערגעוועקט, ווען די זון איז שוין געשטאַנען הויך אין הימעל, ער האָט אַפילו נישט געקוקט ווי שפּעט ס'איז, ער האָט זיך נישט געהאַט צו איילען, ער האָט אויף היינטיגען טאָג אוועקגעוואָרפען אַלע געשעפטער.

— אָבער מיינע נערוען זענען אויך איבערגעשטרענגט האָט בערנאַרד זיך געטראַכט, ווענען דעם האָב איך קיינמאָל נישט געוואוסט. היינטיגען טאָג וועל איך גאָרנישט טון, נאָר אין אָוונט אַנטעלעפאָנירען צום באַנקיר ראָזענטאַל און בעשטעלען מיט איהם אַ ראַנדעוואו, אַ שווערע געשיכטע האָב איך זיך אונטערגענומען צו ערלעדיגען.

בערנאַרד איז אויפגעשטאַנען פון בעט און גלייך צוגעגאַנגען צום טעלעפאָן

— האַלאָ, דאָס ביזט דו, ליבער דאָקטאָר גאָלד, ווי פיהלסט דו זיך נאָך דער נעכטיגער איינשפּריצונג וואָס מ'האָט אונז געמאַכט

— שרעקליך, קאַלינסקי, האָט דער דאָקטאָר געענטפערט, איך קען נאָך נישט קומען צו זיך, ווען איך וואָלט כאָטש עפּעס פערשטאַנען פון דעם אַלעם וואָס דאָ קומט פאָר, איך פערשטעה דאָך גאָרנישט.

— איך פערשטעה עפּעס מעהר ווי גאָרנישט, אָבער נישט קיין סך מעהר, האָט בערנאַרד זיך געוויצעלט, איבערייגענס וועט אַלץ אויפגעקלערט ווערען, ענטשולדיגט וואָס ביי מיר אין שטוב האָט זיך געטראָפען אַזאַ קליינע אומאַנגענעהמליכקייט און נעהם זיך דערמיט נישט איבער.

בערנאַרד האָט זיך אוועקגעזעצט און געפרובט צונויפשטעלען אַ לאָגישען פּלאַן פון די געשעהענישען, כדי אַרויסצוציהען די געהעריגע קאָנסעקווענצען, אָבער יעדער בנין וואָס איז דורך איהם אויפגעשטעלט געוואָרען, איז באַלד זיך צופאַלען ווי אַ קאָרטען-הייזעל.

— איך וועל ערשט וויסען עפּעס גענויערס דעמאָלט, ווען ס'וועט זיך מיר איינגעבען צו בעגעגענען מיט'ן באַנקיר ראָזענטאַל. איך בין זיכער, אַז דער דאָזיגער באַנקיר איז דער מיטעלפּונקט, אַרום וועלכען ס'קומען פאָר אַלע פערברעכענס און נידערטרעכטיגקייטען, דערווייל דאַרף מען זיין פאָרזיכטיג, יעדער מיין שריט ווערט זיכער אָפּגעהיטען און נאָך געפאָלגט, נאָכ'ן פרישטיק האָט דאָס דינסטמיידעל, וואָס איז נאָך געווען דערשראָקען פון נעכטיגען אָוונד, אַריינגעבראַכט בערנאַרדען אַ בריף וואָס אַ „פּאָסלאַניעץ" האָט נאָר וואָס געבראַכט.

— שוין ווידער עפּעס נייעס, איז בערנאַרדן אַדורכגעפלויגען דורך די געדאַנקען, פאָרזיכטיג, נאָר פאָרזיכטיג, נישט פערגעסען זיין, בערנאַרד האָט אויפגעריסען דעם פערקלעפּטען קאָנווערט.

(פאָרטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
י"ד
22
שבט תרצ"ב

יאנואר
זון-אויפגאנג 7.33
זון-אונטערגאנג 4.03
ליכט-צינדען: 3,49

דער דויערנדער טראמוואי-שטרייק

וואס זאגען דער וויצע-דירעקטאר רינג און אינזש. ווראבלעווסקי

(2) אין שייכות מיט דער געשאפענער לאגע אינ׳ם טראמוואי-שטרייק, האט דער וויצע-דירעקטאר רינג און דער נאטשעלניק פון טראמוואי-בעוועגונג אינזש. ווראבלעווסקי, ערקלערט פאלגענדעס: (די טראמוואי-דירעקציע האט פלאקאטירט פאר די רעמיזעס און די פראפ. פעראיינען, אז דער ביז-איצטיגער אפמאך איז בטל, און אז זי נעמט אן נייע אנגעשטעלטע.

צוליב דער רעארגאניזאציע פון דער ארבייט זענען אנגענומען געווארען נייע 42 ארבייטסלאזע אנגעשטעלטע, וועלכע ווערן איצט געאיבט.

די דירעקציע וועט די ניי-אנגאזשירטע אנגעשטעלטע נישט בענוצען אלס שטרייק ברעכער, נאר זיי וועלען צוטרעטען צו דער ארבייט ווען עס וועלען ארויספארן די טראמוואיען, בעדינט דורך די אלטע אנגעשטעלטע.

וואס אנבעלאנגט דעם לאזען אין גאנג די טראמוואיען, וועט די דירעקציע דעצידירען נאכדעם, ווי ס׳וועלען זיך מעלדען א 20 אלטע אנגעשטעלטע וועלכע וועלען אנגענומען ווערן אויף נייע בעדינגונגען, דאמאלס וועלען ווערן ארויסגעלאזט א 10 וואגאנען אויף בעזונדערע ליניעס.

די טראמוואי-דירעקציע איז איבערצייגט, אז די אלטע אנגעשטעלטע וועלען אריינגעהען אין דער שווערער לאגע פון דער דירעקציע וועלכע איז געבונדען דורך די ארויסגעגעבענע פארשריפטען פון באהן-מיניסטעריום, און פון ארבייטס-אינספעקטאריאט, וועלכע דראהען אין פאל פון נישט צופאסען זיך, מיט גרויסע שטראפען און זיי וועלען דערמעגליכען צו לאזען אין גאנג די טראמוואיען.

פון האנדעלס-געריכט

געריכט בעשטעטיגט 3 נייע „נאדזורען"

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון האנדעלס-געריכט איז בעטראכט געווארען די ביטע פון דער פירמע „קייליך און גאלדא", כעמישע וועשעריי און פארבעריי (וואולטשאנסקא 257) וועגען א „נאדזור". לויט דעם קאנטראלירטען בילאנס שטייגען די אקטיווען איבער די פאסיווען מיט דער סומע פון 83.051 זל. דאס געריכט האט דער פירמע געגעבען א „נאדזור" אויף 3 חדשים.

* * *

אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך בעטראכט געווארען די ביטע פון דער פירמע „א. קאנטאר, יורשים", יובילער-געשעפט (פעטריק. 72) וועגען א „נאדזור", די פירמע האט בעקומען א „נאדזור" אויף 3 חדשים.

* * *

די דריטע לויט די ריה איז בע[...] געווארען די ביטע פון דער אקצ. געז. „סטאלאנא", פאבריק פון זייד-אויסארבייטונג (אל. קאשטשושקי 9) וועגען א „נאדזור". די ביטע איז שוין צום צווייטען מאל בעטראכט געווארען. דעם ערשטען מאל. ד. 31-טען דעצעמבער פ. י. איז די דעציזיע צוליב פרינציפיעלע טעמים אפגעלעגט געווארען.

דער ערשטער בילאנס פון דער פירמע האט זיך געשלאסען מיט דער סומע פון 2,651,558 זל. דער צווייטער קאנטראלירטער בילאנס שליסט זיך מיט א סומע 2,343,866 זל. דער אקציען-קאפיטאל פון דער פירמע בעטרעפט א סומע 600,000 זל. די ערשטע איבערשטייגונגען פון די אקטיוען איבער די פאסיווען, איז געווען א סומע 152,176 זל

דאס געריכט האט דער פירמע געגעבען א „נאדזור" אויף 3 חדשים.

פון דער „וויד-זעווער מאנופאקטור"

ארבייטער-פערזאמלונג. — דעלעגאציע ביים ארבייטס-אינספעקטאר

(2) זונטאג, דעם 24. יאנואר, 10 אינדערפריה וועט אין לאקאל פון די קלאסען-פעראיינען (פעטריקאווער 64) פארקומען א פערזאמלונג פון די ארבייטער פון דער „וידזעווער מאנופאקטור". עס וועט בעהאנדעלט ווערען די פראגע פון פערקלענערען די לויבען, און וועגען די רעדוצירטע ארבייטער.

(2) נעכטען איז אין קארטעל ז.ז.פ. (גדאנסקא 40) פארגעקומען א פערזאמלונג פון די רעדוצירטע ארבייטער. אויך נאך א לענגערער דיסקוסיע איז בעשלאסען געווארען צו ווענדען זיך מיט א מעמאריאל צו דער „ווידזעווער מאנופאקטור" און צום קרייז-ארבייטס-אינספעקטאר, אין וועלכען ס׳זאל געפאדערט ווערען, אז עס זאלען תיכף אפגעזאגט ווערען פון דער ארבייט אלע אינהאבער פון אומבעוועגליכע גיטער און באלעבאטים פון שפייז-געוועלבער, און אז אויף זייער ארט זאלען אנגענומען ווערען ארבייטער, וואס זענען בשעתו רעדוצירט געווארען.

די גראנדיעזע ספארט-רעווי

קומט פאר מארגען 10 פארמיטאג אין פילהארמאניע

ווער וועט אויסמיידען צו בעזוכען די אימפאזאנטע רעווי

די גרויסע ספארט-רעווי פון אלע יודישע ספארט- און טורן-פעראיינען אין לאדז קומט פאר מארגען, שבת 10 א זייגער פארמיטאג אין זאל פון „פילהארמאניע".

די ספאטליכע און טעכנישע אדורכפירונג פון דער גרעסטער ספארט-אימפרעזע האבען איבערגענומען פאכשטעהער פון די פעראיינען וועלכע נעמען אנטייל אין דער אונטערנעהמונג. דער פראגראם איז פעסטגעשטעלט געווארען אויף פאלגענדען אופן:

צוערשט וועלען קומען די איבונגען אויף׳ן רעק, דאן קינדער-איבונגען און פיראמידען, דאן קומען די פארטורנער פון „בר כוכבא" אויפ׳ן באר׳ן, וואו זיי זענען קאנקורענצלאז. נאך א זעהר קורצע הפסקה קומען די שווער-אטלעטען, וועלכע נעהמען יעדעס יאהר די מייסטערשאפטען פון פוילען, זיי וועלען זיך בעווייזען דאס ערשטע מאל אין 5-קאמף, דאן קומען די אלימפישע איבונגען פון די הערליכע און אויסגעצייכענטע פרויען און מענער-גרופען ביי „מארגענשטערן", דאן ווייטער פיראמידען פון „מארגענשטערן", א גרויסע אטראקציע וועט זיין די אויפטריטען אויף ציקליסטען, האמאטערגענס, ס׳וועלען אויפטרעטען קאפלאן און מיהלשטיין פון הכח און וויטעלזאן מיט צוקערמאנען פון בר-כוכבא, דאן נאך דעם פינג-פאנג-מעטש מיט׳ן אנטייל פון די לאדזשער מייסטער אין טיש טעניס.

ס׳איז דעריבער בישט קיין וואונדער וואס די גרויסע ספארט-רעווי האט ארויסגערופען אזא אומגעהויערען אינטערעס אין די רייהען פון אלע אנהענגער פון יעדען פעראיין בעזונדער, פון דעם שבת׳דיגען אויפטריט וועט מען קענען פעסטשטעלען וואס פארא דערגרייכונגען די פעראיינען האבען געמאכט אין פערלויף פון זייער לאנג-יעהריגע ארבייט אויפ׳ן געביט פון פיזישער ערציהונג.

„בר-כוכבא", וועלכע ארבייט שוין זייט צוואנציג יאהר אין די רייהען פון די יודישע יוגענד און וועלכע האט זיך אזוי בּרייט און שעהן ענטוויקעלט שיקט ארויס איהרע פארטורנער וועלכע וועלען זיך בעווייזען אויפ׳ן שווערסטען טורן-מכשיר אויפ׳ן בארן, אזא אויפטריט איז שטענדיג געווען אן אנגענעהמע אטראקציע ביי יעדען ספארט-פעסט וואס „בר-כוכבא" האט ארגאנזירט, די באקסער-סעקציע אין בר-כוכבא איז די בעסטע ביי די יודישע פעראיינען.

הכח שיקט ארויס צוויי פון די בעסטע יודישע ציקליסטען אין לאדז קאפלאן און מילשטיין, וועלכע וועלען זיך בעווייזען אין וועט-לויפען אויף „האמאטערגנערס". דאס איז דאס ערשטע מאל ווען דער דאזיגען ווינטער-ספארט אויף ראווערען ווערט געוויזען פאר דער עפענטליכקייט.

„מארגענשטערן" האט זיך בעקאנט געמאכט מיט איהר שטרעבונג צו מאסען-ספארט, דאס איז איהר ליניע אין דער ארבייט, די אלימפיאדע אין ווין האט בעוויזען, אז אויפ׳ן געביט פון גימנאסטיק איז כמעט נישט געווען קיין פערגלייך מיט מארגענשטערן" די שווערע ארבייט פון „מארגענשטערן" וועט הייניטיגען שבת קומען צום פארשיין דורך איהרע פרויען און מענער גרופען וועלכע וועלען ווייזען אלימפישע איבונגען און איבונגען אויפ׳ן רייף און פיראמידען.

„מכבי" איז זעהר פאפולער אין לאדז, איהר פרויען-סעקציע אין ספארט-שפילען איז די בעסטע אין די יודישע פעראיינען. אויך איהר פינג-פאנג-סעקציע בעזיצט די מייסטער פון לאדז, זיי וועלען זיך דעריבער בעווייזען מיט די מייסטער. אלע, וועלכע האפען אויף דעם נוצען פון דער יודישער ספארט בעוועגונג, וועלכע ווילען זעהען די עפעקטפולע דערגרייכונגען פון די בעוועגונג, דארפען מארגען 10 פריה זיין אין „פילהארמאניע" צוליב דעם רייכען פראגראם וועט זיך די אימפרעזע אנהויבען פונקטליך 10 א זייגער.

Dr. med. Eychner Jakób

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדערקראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען

שרודמיעסקא 12, טעל. 24-111

עמפפאנגט טעגליך פון 6–7 אווענד

א בשורה טובה פאר די ליבהאבער פון שעהנער נגינה!

מיטוואך, ד. 27. יאנ., 9 אוו. קומט פאר אין זאל פילהארמאניע

איינאייציגער גרויסער קאנצערט

פון וועלט-בעריהמטען קעניג פון די חזנים, גלענצענדער זינגער און אונפערגלייכליכער צויבערער פון עמוד

גרשון סיראטא

מיט דער בעטייליגונג פון דער בעקאנטער לירישער זינגערין

פרל. העלענא סיראטא.

וועלכע וועלען אויספיהרען די שענסטע פערל פון די יודישע פאלקס-לידער, חזנישע נגינות און אפערן-אריעס.

אין פראגראם צוו. אנד.: כי הוא לבדו, אבינו מלכנו, שמע ישראל, אב הרחמים, בת ציון, רצה, אתה יצרת, רבונו של עולם (ספירה), אלהי נשמה, שלאף מיין קינד, קדיש, דאס בעטוכעל, אלי אלי, שיר השירים און פיל אנדערע.

ביים פארטעפיאן: ה׳ נפתלי סיראטא.

בילעטען פון 1—3 זל. קען מען שוין בעקומען ביי דער קאסע פון פילהארמאניע

רעגיסטראציע פון ארבייטסלאזע

(—) דער אינטערשטיצונגס-אמט ביים מאגיסטראט איז מודיע, אז די רעגיסטראציע אויף שטיצע פאר ארבייטסלאזע פאר׳ן חודש יאנואר וועט פארקומען לויט פאלגענדען סדר:

פרייטאג, ד. 22 אותיות:

K L Ł M N O P

שבת, ד. 23 יאנואר אותיות:

R S T U W Z Ż

צוזאמענפאהר פון פרעזעסען

פון אלע אפטיילונגען פון טעקסטיל-פערבאנד ז. ז. פ.

(2) קומענדיגען זונטאג, ד. ה. דעם 24. יאנואר, 10 אינדערפריה וועט אין לאקאל פון די פראפ. פעראיינען פראקטס (פיעטריקאווער 64) פאר קומען א צוזאמענפאהר פון אלע פרעזעסען פון דעם פערבאנד פון גאנץ פוילען.

אויף דעם דאזיגען צוזאמענפאהר וועלען בעריהרט ווערען פראגען, וואס זענען נוגע ארבייט און לוין אין דער פוילישער טעקסטיל-אינדוסטריע.

דערביי וועט אנגענומען ווערען א רעזאלוציע, וואס וועט איבערגעגעבען ווערען די מאסגעבענדע פאקטארען.

וויפיל אויסלענדער וואוינען אין לאדז?

(2) דעם 15. מאי 1931 איז, כידוע, דורכגעפיהרט געווארען א מעלדונגס-אנקעטע, אין וועלכער בעזונדערע איינוואוינער פון פוילען האבען איינגעשריבען זייער מלוכה-אנגעהעריגקייט, געבורטס-ארט וכדומה.

נאך די גרינדליכע אויסרעכענונגען, וואס דער מעלדונגס-אמט ביים לאדזשער מאגיסטראט האט געמאכט, דערוויסען מיר זיך, אז אין לאדז וואוינען שטענדיג 2537 אויסלענדער, און צייטווייליג—371.

פון לאדזשער קרייז-געריכט

דאס שטאטישע געריכט פון סטריקאוו איז ליקווידירט געווארען ד. 20-טען יאנואר פ. י. דער געוועזענער לייטער פון ליקווידירטען געריכט, ריכטער פראנקאווסקי איז בעשטימט געווארען אויף אנ׳עהנליכען אמט קיין זגערזש, אויפ׳ן ארט פון ריכטער מירקולעוויטש, וועלכער איז בעשטימט געווארען אין דער ציווילער אפעלאציע-אפטיילונג ביים לאדזשער קרייז-געריכט.

אויך איז דעם „מסחר" הערשט א שטילשטאנד

בעקעמפט דעם האנדעל מיט לעבעדיגע סחורה אין לאדזער קרייז

פון די בעריכטען פון דער לאדזער געריכט-מאכט איז צו זעהען, אז שוין זייט א לענגערע צייט איז אין לאדזער קרייז-געריכט, וועלכער נעמט ארום די קרייזען: בזשעזשין, לאסק און לענטשיץ, נישט פארגעקומען קיין איין פראצעס נעגען האנדעל מיט לעבעדיגע סחורה. דאס ווערט צוגעשריבען די שטרענגע אויפזיכט פון דער מאכט און פון פרויען שוץ-פעראיין.

אפטייקען

די היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירן: י. קאראווסקי (נאוואמייסקא 15), ס. טראווקאווסקי (בזשעזשינער 56), מ. ראזענבלום (שרודמייסקא 21), מ. בארטאשעווסקי (פעטריקאווער 95), י. קליפטא (קאנטנע 54), ל. טשינסקי (ראקיטשינער 53).

לאמפען

אין א גרויסען אויסוואהל מאדערנסטע סטיל - ארמען צו רעדוצירטע פרייזען

עמפפעהלט די בעקאנטע

לאמפען-פאבריק

SZ. P. SZMALEWICZ

Południowa 8, telefon 164-39

פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אנגעגעבענע צייכנונגען.

דער „יעאס" אין לאדז ווערט צוריק געעפענט

אויף דער לעצטער פערוואלטונגס-זיצונג פון דער היגער אפטיילונג פון „יעאס" איז בעשלאסען געווארען צו מאכען די נויטיגע שריט צוריק צו עפענען דאס ביורא פון „יעאס".

צו דעם צוועק האט די פערוואלטונג אויס-געארבייט אנ'אויספיהרליכען פלאן ווי-אזוי צו דע-קען דעם דעפיציט, וועלכער האט גורם געוועז, אז די טעטיגקייט פון ביורא איז אויף אייניגע חדשים אפגעשטעלט געווארען. נאטירליך איז דאס צוריק בעגייען די טעטיגקייט פון „יעאס" אפהענגיג אין א גרויסער מאס און גוטען ווילען פון דער הי-געד יודישער געזעלשאפט, און בעזונדערס אין דער מיטהילף פון די מיטגלידער פון דער גע-זעלשאפט.

ס'איז צו האפען, אז דאס יודישע לאדז וואס האט זיך ערשט איצט איבערצייגט אין דער נוצליכקייט און נויטווענדיגקייט פון דער דאזיגער אינסטיטוציע, וועט מיט אלע מעגליכקייטען צוהעל-פען צו ערמעגליכען וואס גיכער די בענייאונג פון דער עמיגראציע טעטיגקייט פון „יעאס".

די גרויסע צאהל עמיגראנטען און קרובים זוכער וועלען זיכער אויפנעהמען מיט גרויס צופרי-דענהייט די ידיעה וועגען דער ווידער בענייאונג פון דער טעטיגקייט פון „יעאס".

דער טערמין ווען דאס ביורא וועט צוריק געעפענט ווערען, וועט בעזונדערס מיטגעטיילט ווערען.

פערשוואונדען געווארען א יו-דיש מיידעל

מיטוואך, 5 נאכמיטאג איז ארויס פון דער-היים (אלטע שטאט 1) די 30-יעהריגע הענע ניי-מאן וועגען ערלעדיגען א פריוואטע ענין.

ביז איצט איז זי נישט צוריקגעקומען, און די עלטערן איהרע בעטען די אלע, וואס ווייסען עפיס וועגען איהר, אז זיי זאלען זיי וועגען דעם מיטטיילען.

בעפרייט דעם רעדאקטאר פון „פרייע פרעסע"

(2) נעכטען איז פארגעקומען אין שטאטישען געריכט דער פראצעס פון רעדאקטאר אדאלף קאר-געל (פון דער „פרייע פרעסע") מאר דערמאנען אין בעריכט וועגען בריסקער פראצעס דעם. ליבער-מאנס א פראזע.

דאס געריכט האט געפסקענט, אז לויט דער קאנסטיטוציע איז דערלויבט צו פערעפענטליכען געריכטס-בעריכטען, און דעריבער איז דער רע-דאקטאר בעפרייט פון יעדע שטראף

פארשטעלונגען פון רעגינא צוקער

היינט, פרייטאג וועט אין לאדזער פילהאר-מאניע געגעבען א גרויסע פיעמיערע מיט דעם לאדזער ליבלינג רעגינע צוקער.

ס'ווערט געשפילט די נייעסטע אויפפיהרונג פון צימבאליסט „די יודישע שיקסע" (קאמישע אפערעטע אין 3 אקטען), אין וועלכער די טיטול-ראלע פירט אויס די בעליבטע רעגינע צוקער.

אין דער פארשטעלונג בעטייליגט זיך דאס גאנצע פערסאנאל פון פילהארמאניע און קאמעראל-טעאטער.

אין פרובען צימבאליסט'ס גרויסע אויפפיה-רונג „דאס זיסע מיידעל" מיט רעגינע צוקער.

באל לטובת דער געז. „פראצא"

כדי צו פערשטארקען דעם פאנד ביי דער דערמאהנטער געזעלשאפט, קומט פאר מארגען שבת, דער טראדיציאנעלער באל אין די זאלען פון גע-זאנג-פעראיין פיעטריקאווער 243.

דער באל פון „פראצא" האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג מצד איהרע פויזענ-מער סימפאטיקער און ס'איז נישט קיין ספק, אז די דאזיגע אימפרעזע וועט האבען דעם גרעסטע ערפאלג.

OGŁOSZENIE.

Wobec niestawienia się do pracy w terminie, oznaczonym w wezwaniu naszem z dnia 19 stycznia 1932 r., wszyscy pracownicy ruchu tem samem zerwali z nami stosunek najmu z dnien zaprzestania pracy.

Wobec tego wzywamy ich do natychmiastowego zwrotu otrzymanego umundurowania i ekwipunku służbowego pod skutkami, prawem przew'dzianemi.

Przystępując do angażowania nowych pracowników ruchu, zawiadamiamy, że byli pracownicy, o ile zgłoszą się do dnia 5 lutego 1932 r. i podpiszą odpowiednią deklarację, również mogą być przyjmowani do pracy, lecz podług naszego wyboru i na zasadach ogólnych warunków. na jakich pracowali do dnia porzucenia pracy, z następującemi jednak zmianami:

1) Rozkład i godziny pracy będą unormowane na zasadach, wskazanych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z ministrem Przemysłu i Handlu z dnia 18-go sierpnia 1930 r. w sprawie czasu pracy pracowników ruchu tramwajowego (Dz. U. R. P. No. 65, poz. 516)
2) Będą zniesione gratyfikacje 10-dniowe na święta Wielkiejnocy i Bożego Narodzenia, oraz na urlopy.
3) Urlopy będą doprowadzone do norm, przewidzianych prawem.
4) Tramwaje będą w ruchu i w pierwszy dzień świąt Wielkiejnocy i Bożego Narodzenia od godziny 10-ej rano,
5) Termin wypowiedzenia motorowym i konduktorom pracy, wzgl. warunków pracy będzie dwutygodniowy, jak to stanowi rozporządzenie P. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz.U.R.P. No. 35, poz. 324).
6) Przy przenoszeniu konduktorów niestałych do kategorii pracowników stałych Dyrekcja nie będzie skrępowana żadnym terminem.

Z byłych pracowników ruchu będą uważani za przyjętych tylko ci, którzy otrzymają na piśmie wezwanie do pracy.

Po dniu 5 lutego 1932 r. byli pracownicy ruchu, o ile będą potrzebni, będą mogli być przyjmowani do pracy w drodze wyjątku, jednakże będą traktowani jako nowowstępujący i niestali z wszelkiemi wynikającemi z tego skutkami

DYREKCJA
Kolei Elektrycznej Łódzkiej
Spółki Akcyjnej

Łódź, dnia 22 stycznia 1932 r.

P. S. Odpis powyższego ogłoszenia przesłano P. Inspektorowi Pracy III Okręgu w Łodzi. 478

דער דריטער טאג פונ'ם צאל-פראצעס

(2) אין דעם דריטען טאג פון דעם פראָ-צעס געגען די בעשולדיגטע אין דער צאל-אפערע איז קיין שום אינטערעסאנטעס נישט פארגעקומען.

די איבעריגע בעשולדיגטע וואס זענען גענומען געווארען אויפ'ן פערהער האבען זיך דערקלערט פאר אומשולדיג

דאן איז מען צוגעטראטען צום פערהער פון די עדות.

דער ערשטער האט געגעבען דערקלערונגען דער עדות יאנקאווסקי, וועלכער איז בשעתו דעלע-גירט געווארען דורך דער באהן-דירעקציע כדי א דורכצופיהרען די קאנטראלע אין דער צאל-אגענטור. ער זאגט, אז די קאנטראל האט ער אנגעהויבען אין יאנואר פ.י. און פעסטגעשטעלט אז טשאפלינסקי, טשיופא, און עטליכע אנדערע בעשולדיגטע האבען אין די קוויטונגען איינגעשריבען פיקטיווע סומען, טשאפינסקי האט מיסבראויכט 600 זל, שימטשאק — אויף 300, גענגאש, טשיופא און קליין אויף די סומען פון 13, ביז 47 זל. דערביי איז אויס-געשלאסען, אז איין בעשולדיגטער זאל נישט האָ-בען געוואוסט פון דעם צווייטענס מעשים.

דער עדות ווערט קאנפראנטירט מיט דעם בע-שולדיגטען שימטשאק. און ער דערמאנט איהם פער שידענע פרטים.

עס ווערען פערהערט נאך 8 עדות, וועלכע דער-קלערען אגב, אז די בעשולדיגטע עקספעדיטארען זענען לחלוטין אומשולדיג.

היינט 9 פריה ווערט דער פראצעס פארט-געזעצט.

ציצעלעוויטש איז אונטערנעהמעריש
די וועקסלען זענען פערטיג אבער די אנציגער — נישט

(2) צום אינהאבער פון שניידער-ווארקשטאט גארנעק (אויף פעטריקאווער 62) האט זיך מיט א צייט צוריק אריינגעצויגען א געוויסער ציצעלעוויטש אלס לאקאטאר און שטילער שותף.

האט דער ציצעלעוויטש ארויסגעלאזט פלוג-בלעטלעך אין דער גאס, אז ער, ציצעלעוויטש זאל לעבען, נייט אנציגער פון תכלת יארגמן — ד. ה. פימסענהאלך-אנציגער — אויף וועקסלען און אויף חודש'ליכע ראטעס.

ס'איז קלאר, אז קיין נאראנים פעהלט נישט אפילו אין אזא „געפיפטער" שטאט ווי לאדז איז, און עס האבען זיך געיאוויעט „סוחרים" אין די צעהנדליגער, און מ'האט געשריבען וועקסלען, וועל-כע ציצעלעוויטש האט תיכף דיסקאנטירט...

וואס זשע טוט דער רבונו של עולם?

ער טוט אזוי: נישט ציצעלעוויטש מאכט פאר זיי די אנציגער, און נישט זיי צאהלען די וועקסלען, און דער ענין קומט ארויס גלייך אויף גלייך...

דער ענין גייט נאר אריבער אין דער פראק-אטור.

497 כטארשי פעלדשער

T. OKNO

וואוינט איצט
זאוואדזקא 19, טעלעפאן 137-03

שקצים בעפאלען יודישע שילער

נעכטען 8 א זייגער אוונט, ווען די יודישע שילער פון דער אוונט שולע אויף פ-אנטשישקא-נער 13 זענען ארויסגעגאנגען פון דער שול זע-נען אויף עק סמיגאווע בעפאלען געווארען דורך א באנדע שקצים און שטארק צושלאגען געווארען. איינער א געוויסער הלל פייוויש בזשעזשינער 7 איז געשטאכען געווארען מיט א מעסער אין קאפ און זייט. די פאליציי, וועלכע איז געקומען האט שוין קיינעם פון די אנפאלער נישט געכאפט.

דעלעגאציע פון ארבייטסלעזע אינטעלעקטועלע
ביים פארזיצער פון ארבייטסלאזען פאנד

(2) היינט ווענדט זיך א דעלעגאציע פון אר-בייטסלאזע אינטעלעקטועלע צום פארזיצער פון אר-בייטסלאזען פאנד וועגען אנ'אינטערווענץ מכוח'ן בע שעפטיגונג אין דער דאזיגער אינסטיטוציע.

שוין ווידער ערב א שטרייק אין דער טריקאטאזש-בראנזשע

(2) זונטאג דעם 24-טען ד.ח. וועט אין „ענג-לישען זאל", אל. 1 מאי 2 פארקומען א גרויסער מיטינג פון טריקאטאזשען און קאטאן-ארבייטער וועגען א רייה אקטועל פראגען. דער עיקר וועלען בעהאנדעלט ווערען די לוין-ענינים און די פראגע פון א קאלעקטיווען אפמאך.

אזוי-ווי די טריקאטאזש-פאבריקאנטען זענען נישט שטארק גענייגט צו שליסען דעם קאלעקטי-ווען אפמאך קאן מען זיך אין דער נאהענטסטער צייט ריכטן אויף א שטרייק אין דער בראנזשע.

גע'גנב'עטע זאקען אונטער אמאניקור-טישעל

(2) לויט ווי מיר האבען שוין געמאלדען היט מען דעם פאריגען שבת ביינאכט ארויסגע-גנב'עט ביי א געוויסען פוקס (נאוואמיעיסקא 7) עטליכע פעקלעך זיידענע זאקען אין דער ווערט פון אנ'ערך 8 טויזענד זלאטעס.

פאליציי האט די גנבה געפונען ביי דעם פריזיער נתן שיכטמאן אונטער א מאניקור-טישעל.

עס זענען דעריבער ארעסטירט געווארען אברהם שיכטמאן און זיין שוועגערין רויזע זיל-בערשטיין, די פרוי פון זיין ברודער נתן, וועלכער האט נישט קיין „עקט שלובני", אבער א שייכות צו דער גנבה האט ער יא.

ביי ארטעריען-פערקאלכונג
פון געהירן און פון הארץ לאזט זיך דורך דעם מעגליכען נעבוך פון א קליינער טעגנס נאטירליך ביטערוואסער
Franciszka Józefa
די אפזעצונג היין שטוהלגאנג אהן שטארקע פרעסען דערגרייכען.
577

Grand-Kino

היינט און פאלגענדע טעג!
דער גענצליך רעדעוודיגער און זינ-גענדער פוילישער פילם לויט דער אינסצעניזירונג פון גענעראל
Wieniawa-Długoszowski i Ferdynand Goetl
אולאנער, אולאנער
וואוילע בחורים
אין די הויפטראלן:
POGORZELSKA, DYMSZA KRUKOWSKI, FRENKIEL, WALTER, CHAVEAU SKONIECZNY
איבערבויך פון דער פוילישער פילם-פראדוקציע, 1 טער פוילישער פילם אהן אויפשריפטען.
פאר יוגענד דערלויבט!
אנהייב 4 נ"מ, שבת און זונטאג 11 בייט.
הנחה-בילעטען און פאספארטוס אונ-בעדינגט אונגילטיג.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon **12-333**
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט ביי טאג און ביינאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

קלאנג-פילם-טעאטער
CASINO
היינט און פאלג. טעג!
די גרויסע פאסצינירענדע ערצעהלונג פון
Eliza Orzeszkowa
„CHAM"
אין 100-פראצענטיגען קלאנג-פילם-בעארבייטונג.
גרויסער סוקצעס פון פוילישען פילם
דראמאטישע טראגעדיע פון 2 געגענזעצליכע סטיכיעס. קאנפליקט פון צוויי געשלעכטער און צוויי ציוויליזירטע געזעלשאפטליכע שטרעמונגען.
אין די הויפט-ראלן: **Krystyna Ankwiczówna, Mieczysław Cybulski**
Jan Maklakiewicz ספעציעלע מוזיקאלישע אילוסטראציע פון פראפ.
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע „Paramount"
אנהויב פון די סעאנסען 4.30, 6, 8 און 10 אוונט, שבת און זונטאג—12 בייטאג.
פאספארטוס, הנחה-בילעטען און פרייקארטען אונגילטיג ביז'ן אבר'פען.
512

יודיש טעאטער
אין „פילהארמאניע"
דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

היינט, פרייטאג, 9 א זייגער אווענד—גרויסע פייערליכע סענסאציאנעלע פרעמיערע

ציטבאליסט'ס
ניילע אויפירונג
מיט דעם לאדזער ליבלינג

רעגינא צוקער

ציטבאליסט'ס
ניילע אויפירונג
מיט דעם לאדזער ליבלינג

„די יודישע שיקסע"

אין דער הויפט-ראלע
רעגינא צוקער

העכסט קאמישע אפערעטע אין 3 אקטען מיט 30 שלאגער-נומערן פון קופלעטען, דועטען, טערצעטען און טענץ.

מיט אנטייל די בעליבטע קינסטלער-טרופע, פרויען: אמזעל נעניא, בעזמאן סאניא, האניגבוים לאה, טופמאן מרים, יאקובאוויטש לאלא, רובין דארא. מענער: אמזעל וואלף, באלבירסקי הערש, גוטמאן ק"מן, האמבורגער דוד, האניגבוים פישעל, טופמאן יהושע, ציטבאליסט קארל.

רעזשי: קארל ציטבאליסט. כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג ל. זעלמאן.
טעכנישער לייטער: ס. גוטמאן. סופלער: מ. אייזענבערג.

אכטונג! אין פראבן — מיט — רעגינא צוקער
„דאס זיסע מיידעל"

פרוי גאלדע קאפיטולניק

אין בליהענדע יאהרען איז געשטארבען פרוי גאלדע קאפיטולניק ג"ע, וועלכע איז געווזען גוט בעקאנט אין שייבלערס ראיאן מיט איהרע מעשים טובים. די גרינדערין פון דער פרויען און נאהרונגס - סעקציע ביי „מחזיקי חולים", קילינסקיעגא 120, שטענדיג טריי אויף דער וואך מיטציארבייטען ביי יעדער נויטפאל, נישט שפארענדיג איהר צייט, געזונט און געלד ביים ברענגען הילף און טרייסט פאר די ארימע און ליידענדע.

ת נצב"ה

מעלדונגען

יוד. סאצ. ארבייטער-פארטיי „פועלי ציון" (פער. מיט צ. ס.) אין לאדזש פיעטרקאווער 83.

פרייטאג, 22 יאנואר, 8 אבענד א רעפעראט פון ח' ר. ראבינאוויטש (ווילנא) א.ד.ט. רעמארקס דריי ווערק".

שבת, 10 פריה, פרעסע-איבערזיכט פון ח ה. ל. קרוי. איינגאנג פריי!

שבת, 4 נאכמיטאג, וויטערדיגע פארלעזונג פון ח' ה. ל. קרוי פון ציקל „ליטעראַרישע פארלעזונגען". 495 איינגאנג פריי

שבת 7.30 אוו. א גרויסע קאלעקטיווע פארלעזונג: „די נאציאנאלע פראגע ביי די יוד. ס־צ. פארטייען" מיט'ן אנטייל פון די ה"ה ל. לעווי, ה. ראבינאוויטש, קרוי פנחס, א. גונקאווסקי א. א"ד.

יודישע פאלקס-אוניווערזיטעט ביי „התאחדות", פיענקעוויטשא 53

היינט, פרייטאג. 8.30 אווענד קומט פאר א רעציטאציע-אווענד פון יונגען דיכטער אפרים פלאקסער

שבת, 8.30 אוו. א רעפעראט פון דיר. א. פערלמאן א. ד. ט. די לעהרע ווענען מענשענס כאראקטער 499

זונטאג, 8.30 אווענד א רעפעראט פון ד"ר י. בערגער א.ד.ט. די אבשטאמונג פון מענשען.

סקיצען פון היינטיגען ענגלאנד

(ענדע פון דער 6-טער זייט)).

פון באנקראט, ער הייסט העמערינג (פון ווארט העמער-האמער) דער פייערליכער דינער פון סטאק עקסטשענדזש הויבט זיך אויף אין זיין גאלדענעם קאסטיום אויף אן'עסטראדע אין איין עק פון בערזען-זאל און נעהמט אראפ דאס היטעל. אין זאל ווערט תיכף שרעקליך שטיל. דער דינער גיט א קלאפ מיט דעם העמערעל און זאגט פאמעליך ארויס די ווערטער: „דזשענטעלמענען, איך בין אייך מודיע, אז מיסטער איקס האט נישט ערפילט זיינע פערפליכטונגען". אין צווייטען עק פון זאל דערהערט זיך א ווידערקול: א צווייטער דינער אין דערזעלבער קליידונג מעלדעט אין צווייטען עק זאל דאסזעלבע: „דזשענטעלמענען, איך בין אייך מודיע, אז מיסטער איקס האט נישט ערפילט זיינע פערפליכטונגען".

דער ריטואל לאזט נאטירליך צו אויסנאהמען. צום אונגליק האט איהר פערפליכטונג נישט ערפילט די ענגלישע באנק, וועלכע איז מחויב, לויט'ן סטאטוט, יעדען איינציגען מענש פאר דריי פאפירענע פונט, זיבצעהן שילינג און ניין פענס ארויסצוגעבען איין אונץ גאלד, איצט איז גלייכער זיך גארנישט צו ווענדען צו דער ענגלישער באנק נאך גאלד, אבער נאך די פרעצעדענטען, וואס זענען געשאפען געווארען אין קריג, האט דאס פאלען פון ענגלישען פונט שוין נישט געמאכט אזא רושם אין דער וועלט.

איך וויל נישט זאגען, אז דער קאפיטאליסטישער ארדנונג דראהט א שטערבליכע געפאהר. אויב מיר געהען צו א קאטאסטראפע, איז עס נישט צוליב דעם פינאנציעלען קריזיס און יעדענפאלס נישט צוליב איהם אליין. אבער עס שאדט זעהר נישט זיך איינצוהערען צום קלאפען פון האמער, וואס טראגט זיך איבער דער גאנצער וועלט.

מ. א. וו.

א זיצונג אין דער וואיעוואדזטווע

וועגען אפרופען דעם בזשעזשינער שטאט-ראט און וועגען דער לוסטראציע פון די זעלבסטפערוואלטונגען אין וואיעוואדזטווע

(2) דעם 27. ד. ח. וועט אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע פארקומען א זיצונג פון דער וואיעוואדישער אפטיילונג, אויף וועלכער עס וועלען בעטראכט ווערען א רייה אדמיניסטראטיווע פראגען, וואס זענען בונע די לאדזער פראווינץ.

אויף דער טאג-ארדנונג געפינט זיך, צ. א. די פראגע וועגען אפרופען דעם בזשעזשינער שטאט-ראט, און וועגען א לוסטראציע פון די זעלבסטפערוואלטונגען אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע (אין פעטריקאוו, קאליש, שיעראדז, פאביאניץ א. א. וו.).

קאנפערענץ וועגען סכסוך

צווישען בעקער-ארבייטער און בעקער-מייסטער

מיטוואך איז אונטער'ן פארזיץ פון וו. פרעזידענט ראפאלסקי פארגעקומען א קאנפערענץ, וואס איז געווען געווידמעט אויפ'ן סמך פון אן'אנקלאגע וועלכע דער פראפ. פאראיין פון בעקער-ארבייטער (יודישע סעקציע) האט אריינגעגעבען אין מאגיסטראט, געגען די יודישע בעקער מייסטער וועלכע צאהלען נישט די ארבייטער, די לוינען לויט'ן לעצטען אפמאך, וועלכע איז געשלאסען געווארען אין נאוועמבער פ. י. די לוינען זענען אויך איינגעפירט און בעשטעטיגט דורכ'ן מאגיסטראט ביים צוזאמענשטעלען די פרייז-קאלקולאציע אויף געבעקס.

אין דער קאנפערענץ האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון פראפ. פאראיין פון בעקער ארבייטער (יודישע סעקציע) פון צעך פון יודישע בעקער מייסטער סטארשי מייסטער פון פוילישען בעקער-צעך און פון פוילישען בעקער ארבייטער פעראיין און דער לייטער פון דער פרייזען קאמיסיע ה' קאזלושינסקי.

דער סעקרעטאר פון ארבייטער פעראיין קלעטשעווסקי האט מאטיווירט די אריינגעטראגענע אנקלאגע מיט דעם, וואס נאכ'ן לעצטען בעקער-שטרייק האלטען נישט די יודישע בעקער-מייסטער דעם אפמאך און אויף'ן ארט פון די רעדוצירטע ארבייטער ווערען אנגענומען לוין-דריקערס, מען לאזט נישט צו קיין פייער-אווענטער, מען צאהלט נישט די לוינען, און די ארבייטסלאזיגקייט האט זיך פערגרעסערט,

דער פארשטעהער פון יודישען צעך ה' ראטענבערג האט פארגעשלאגען, ס'זאל געשאפען ווערען א קאמיסיע, וועלכע זאל אלע לוין-סכסוכים דערלעדיגען. אין דער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט יאקובאוויטש (פון ארבייטער פעראיין), ראטמאן מאגיסטראט (קולטור אמט), זאלענסקי פון (פוילישען בעקער - ארבייטער פעראיין,) ראטענבערג, שקלארזש (פון די יודישע בעקער-מייסטער) און גראלינסקי סטארשי צעך פון פוילישען מייסטער פעראיין.

ס'איז בעשלאסען געווארען צו שאפען א געמישטע קאמיסיע וועלכע זאל זעהען איז משך פון צוויי וואכען צו דערלעדיגען אלע לוין-סכסוכים.

צום שלוס האט וו. פרעזידענט ראפאלסקי שליסענדיג די קאנפערענץ אויפמערקזאם געמאכט די יודישע בעקער-מייסטער אויף די פאלגען וועלכע קאנען ענטשטעהען צוליב'ן נישט אויספיהרען די פערפליכטונגען וועלכע די בעקער מייסטער האבען גענומען אויף זיך.

מארגען, 12 אינדערפריה
וועט נחמן מייזעל האלטען א רעפעראט

מארגען וועלען מיר האבען אין לאדז אן'אנגעזעהענעם גאסט, דעם בעקאנטען שריפטשטעלער און רעדאקטאר פון די „ליטעראַרישע בלעטער", ה' נחמן מייזעל.

דעם יודישען אינטעליגענט און ארבייטער איז דער נאמען פון נחמן מייזעל גוט בעקאנט, און איטליכער פון זיי ווייסט ס'אַרא גרויסע בעדייטונג עס האט די לאנג-יעהריגע קולטור-ארבייט פון דעם פיהרער פון די „ליטעראַרישע בלעטער".

דורך זיינע הענד (און אלס ליטעראַרישער אנפיהרער פון דעם בעריהמטען קלעצקין-פערלאג), זענען אדורך און רעדאגירט געווארען אין די טויזענדער די שאפונגען פון יונגערע און עלטערע יודישע דיכטער, און נישט איינער פון די אזויגערופענע „יונגע" האט דורך איהם בעקומען א תיקון, אין דער יודישער ליטעראטור.

מהאי טעמא איז טאקע זיין נאמען ארומגערינגעלט מיט פיל ליבע און אכטונג. און צו זיין אוטאָריטעטען ווארט הערט מען זיך צו מיט א בעזונדער אויפמערקזאמקייט.

ווי מיר האבען שוין געמאלדען וועט דער חשובער און בעליבטער שריפטשטעלער האלטען מארגען, שבת אינדערפריה, פונקט 12 א זייגער, זיין רעפעראט (ווענען וועלכען עס איז בעזונדערס און גענוי געמאלדען אין די אפישען און אנאנסען) אין זאל פון טעאטער „ארט" אליע 1 מאי 2.

האקעי-מאנשאפט פון ווארשעווער „זשאס" אין לאדז

וועט שפילען 2 מעטשען מיט „אוניאן" און „מכבי"

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט קומט קיין לאדז די ווארשעווער מאנשאפט פון „זשאס" וועלכע וועט שפילען 2 האקעי-מעטשען אויפן ספארט-פלאץ אין „העלענאוו". שבת האלב 3 שפילט „זשאס" מיט „מכבי" און זונטאג 11 א זייגער מיט „אוניאן". די ווארשעווער דרוזשינע קומט צו פאהרען אין שטארקסטען צוזאמענשטעל און נעמליך: ראסנער 1, גאלדמאן, הערשבערג, ראזמארין, זיסמאן, ראסנער 2, רעזערוו: גרינבלאט, נאכמאנאוויטש, דער פויערמאן ראסנער שפילט די זעלבע פאזיציע אין פוסבאל און „וואטערפאלא". דער בעסטער שפילער אין מאנשאפט איז דער לינקער פארטיידיגער זאלצמאן (אינסטרוקטאר פון האקעי-פערבאנד), אויך דער לעצטער שטורמער ראזמארין איז איינער פון די בעסטע שיסער.

ביידע לאדזער שיסער טרעטען ארויס אין זייער בעסטען צוזאמענשטעל, ס'איז מעגליך, אז דער בעסטער שפילער פון „אוניא" וויטקאווסקי וועט צו דעם דאזיקען מעטש בעפרייט ווערען פון מיליטער.

אויב דער טראמוואי-שטרייק וועט נאך דויערן וועט דער ציפאהר צום העלענאוו פארקומען אויף אויטאבוסען.

דער נייער לאדזער סטאראסטע האט איבערגענומען זיין אמט

(א) נעכטען איז געקומען קיין לאדז דער ניי-נאמינירטער שטאטישער סטאראסטע. ה' קאשומיעזש פאדאבינסקי, וועלכער האט, כנהוג אפגעגעבען א וויזיט ביים וואיעוואדע, און דערנאך איבערגענומען זיין אמט

עספעראנטא-קורסען

די באראכאוו-שול אדרעסט איין פון מאנטאג ד. 25 ד. ח א נייעם קורס פון עספעראנטא פאר אנפענגער.

די איינשרייבונגען קומען פאר יעדען טאג חוץ פרייטאג און שבת פון 8 ביז 10 אווענד אין לאקאל פון שול [illegible] 7.

פארלעזונגען

היינט פרייטאג קומט פאר דער ערשטער אווענד געווידמעט די נייע העברעאישער און יודישער פאעזיע און פראזע דיכטער אפרים פלאקסער, וועט רעציטירען זיינע שאפונגען. שבת אווענד קומט פאר א רעפעראט פון דיר. א. פערלמאן א. ד. ט. די לעהרע ווענען מענשענס כאראקטער.

זונטאג וועט ד"ר י. בערגער רעפערירען א. ד. ט. די אפשטאמונג פון מענשען.

רעקארד-ערפאלג אין „ארט"

פירטע וואך „מלאכט פון דער וועלט"

דאס 24-טע פראגראם פון „ארט" א. נ. „מלאכט פון דער וועלט" האט מיט'ן ערפאלג איבערשטיגען אלע ערווארטונגען.

40 מאל ווערט דאס פראגראם געשפילט ביי פיל-געפאקטע הייזער.

היינט קומען פאר 2 פארשטעלונגען 7,45 און 9,45 אווענד.

מארגען שבת 3 פארשטעלונגען 4 נ. מ. (צו ניליגע פרייזען) ווי אויך 7,45 און 9,45 אווענד.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג. דעם 22 יאנואר 1932

11,58 צייטסיגנאל, 12,10 גראמאפאן. 3,25 פארלעזונג, 3,45 גראמאפאן, 4,20 פארלעזונג, 4.55 לעקציע ענגליש, 5,10 פארלעזונג, 5.35 קאנצערט. 6,50 פערשידענעס. 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער. 7,30 רעפערטואר. 7,45 ראדיא-פרעסע, 8,00 מוזיקאלישע געשפרעכען, 8,15 סימפאנישער קאנצערט, 10,40 קאמוניקאטען, 10,50 טאנץ-מוזיק.

שבת דעם 23 יאנואר

11,58 צייטסיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 1,50 גראמאפאן, 4,20 פארלעזונג, 4,40 גראמאפאן, 5,10 פארלעזונג, 5,35 ווינקעל פאר מוזיקאלישע מאלענטען, 6,05 פראגראם פאר קינדער, 6,30 כאר, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,30 רעפערטואר, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8,15 לייכטע מוזיק, 9,55 פעליעטאן, 10,10 שאפענס שאפונג, 10,40 קאמוניקאטען, 10,50 טאנץ-מוזיק.

Dr. Różaner

ספעציאליסט פון הויט און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע און קינדערלאזיגקייט
נארוטאוויטשא 9, טעלעפאן 128-98
נעמט אן פון 8–10; 4–8 אווענד.
זונטאג פון 9 ביז 10 פריה.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער, פערשידענע קאליקעס איז גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעלבראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א טאסטיר-טאף אזן עס פאלט ארויין אין דעם בוים און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קיקעס ווערט טר בראנדיגע אוי שטערבליך. ספעציעל גומענע הויל-באנדאזשען אויסגעצייכענט נאך דורך גרויסע ארטאפעדיע מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען ארטאפעדיע דאקטאר בראכירעהאנגעקלימט זיכער דעם ווערטען און געפעהרליכסטע ברוך. אויך פאר הויקערס ריפונגען מיט הייל-גארסעטען און אפאראטען פאר פערקרומטע פוס און פלאט-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנג פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,

tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אומבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד״ר בעראנטש, פראפ. דר. י. מארישלער, פראפ. ד״ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין דאנקבארקייט דעם גרויסען ספעציאליסט דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 פאר זיין איבערראשענדען מיך פון א שווערער בריך-קראנקהייט. דער ה' דיר. י. ראפאפארט האט נישט געשאלעוועט זיין ארבייט בעת ער האט מיר געדראט א נעגאהר און האט מיך דע פיהרט צו א גארטעלען געזונדען צושטאנד. היינט נאך 3 וואכען טראגען זיין באנדאזש פיהל איך מיך נישט בלויז געזיכערט געגען א געפאהר נאר פולשטענדיג געזונד.

Dreszler Arwil, Łódź, Wschodnia 4/11 front

Doktór
Łagunowski
wznowił przyjęcia
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{3} rano, od 1-ej do 2^{30} pp od 6 do 8^{30} w., w niedziele i święta od 10 pd -ej. Dla pań oddzielne poczekalnia

מלאנן-היי-א-טעאטער
ZACHETA
26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע!
"דער דזשאדז-קעניג"

אין די הויפט-ראלען:
LAURA LA PLANTE
JOHN BOLES
אויסער׳ן פראגראם: קלאני-יונאבען.
נעכסטער פראגראם: „מיליך זונבעלע"
דער זאל איז גוט בעהייצט.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

Dr. med.
Haltrecht
ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה.,
נעהמט אן פון 8—9.30 פריה פון 12.30—1.30 נאכמ. און פון 6 ביז 9 אוונד.
זונטאג: פון 9 ביז 1 בטאג.
פיעטריקאווער 10
טעל. 245-21.
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע פרייזען.
דאמען בעזונדער ווארטע-זאל

80% ביליגער, ווי איבעראל!
מעבעל
פון דער פיינסטער און בעסטער אויספיהרונג בעקומט איהר נור אין דעם ערשטקלאסיגען מעבעל-לאגער פון
Ch. Gliksztajn
45 פיעטריקאווער 45 (עק זשעלאזנא)
אויף לאגער עס-צימערן, שלאפצימערן און גאבינעטען ווי אויך ענצעלנע מעבעל-געגענשטענדע.
סענסאציע! א שלאפצימער בעקומט איהר נור פאר 950 זל. א גארדעראבע, א גרויסער שפיגעל, צוויי בעטען מיט מאטראצען, 2 נאכט-שענקלעך, 1 טואלעטע, 2 שטיהלען, 1 פאטעל, 1 טישעל, 1 קאזעטקע. קומט און איבערצייגט אייך! געדענקט די אדרעס!

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע קראנקהייטען און מענער שוואכע
נאוואטא 2 טעל 79-89
נעמט פון 10 ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
M. Lerner
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
זאכאדניא 64, טעל. 113-09
נעמט אן פון 3 – 5 נאכמ. 181

אכטונג, געשעהרטע קונדשאפט!
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך האב אין מיין פריש-איבערגענומענעם הערן און דאמען-פריזיער-סאלאן

16 זאכאדניא 16
צוליב׳ן קריזיס פערקלענערט די פרייזע:
ראזירען מיט קעלניש-וואסער . 30 גר.
שערען . . . . 50 גר.
איך עמפפעהל מיך דער ג. קונדשאפט. מיט אכטונג
פריזיער-אינהאבער
„MORYC"
278

Dr. med.
M. Goldblumowa
פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
האט זיך איבערגעצויגען אויף פילסודסקי 69
(עק נארוטאוויטשא) טעל. 113-65
נעמט אן פון 3–5 נאכמיטאג.

Dr med. STUPEL
Ordynator-Roentgenolog Szpitala Miejskiego
האט בעגיינט די אויפנאהמען אין רענטגענאלאגיע אין דער לעטשניצע זגערזשער 17 פון 12—6 נאכמ. זונטאג פון 12 — 2 מיטאג.
אין וועגערישע קראנקהייטען אין דער חיים אויף מיעלטשא-סקיעגא 12 (שקאלנא) טעל. 118-28 פון 7—9 אווענד, זונטאג פון 4—6 נאכמ.
אונבעמיטעלטע און ארבייטסלאזע בעראטונגען אין דערהיים מיטוואך און זונטאג בחנם.

עטשניצע
פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
11 בזשעזשינער 11
טעלעפאן 137-63
ס׳נעהמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטען וואלינסקי, זאלצוואסער, לוביטש, סלאבאדסקי, מערשנער, שיפמאן, שמירגעלד, שמערלאווסקי,
ווי אויך וויזיטען אין שטאט.
עלעק ריזאציע, אנאליזען, דענטיסטישער קאבינעט.

Dr med. 370
H Słobodski
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
פעטריקאווער 66 טעל. 241-27
נעהמט אן פון 12-1 און פון 3 – 430

Dr. A. SZMIRGELD
ספעציאליסט פון נערווענקראנקהייטען
שפראכשטערונגען, (שטאמלען און אנדערע) היילונג פון שוואך-ענטוויקעלטע און שווער-ערציהבארע קינדער
ul. SRODMIEJSKA Nr. 27
טעלעפאן 151-89 פון 5 ביז 7

„SANATO"
כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג
ד״ר מעד. ש. אייגער, ד״ר מעד. י. בוים, ד״ר מעד. רייטלער-סוריאנסקא ד״ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד״ר מעד. י. פאלאאקוו
כירורגישע אפטיילונג פון ד״ר מעד. מ. קאנטאר

Dr. med
J. PIK
Zeromskiego 36,
tel. 175 50.
Choroby nerwowe
Spec. nerwice i cierpienia seksualne.
Przyjmuje od 5–7 w.

Samochody
i motocykle używane
Kupno, sprzedaż, komis, zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק
I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ
פאבריק-לאגער:
באלוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 137 70

איז: א מביליגסטע, מבעסטע, מבעקוועמסטע
און דער גרעסטער אויסוואהל פון מעטאל-בעטען, מאטראצען פערשידענע סארטען, קינדערוועגעלעך, פעלד-בעטען מעטאלענע, Perfekt-Patent, ווי אויך וואש-געשירען. סערוויזען. ווישמאשינעס.
עקזיסטירט פון 1896 יאהר.
אייזן-קאסטענס, וואנעס, קינדער-בענקעלעך, ראוועריען א. ד. גל
בעדייטענד נידריגע רייזען!
בעמ: בעטלעך מיט שאזלאנס און דראט-מאטראצען פון 40 זל. אן

יעדער איינציגער
מעבעל
האט זיך איבערצייגט, אז פאר דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או״וו צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געברויכט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

וויכטיג פאר דאמען!
געוו. דאמען-פריזיער ארבייטער
STANISŁAW
אין די פירמעס:
A Nowicki Śródmiejska 31
Schilke, Grand-Hotel
Piotrkowska 72

נעהמט אן איצט ביי זיך אין דער פריוואט וואוינונג
ושעלאנא 12, וואוינונג 28
רעכטע אפיצינע, 2-טער שטאק.
נידריגע פרייזן!! 378 נידריגע פרייזן!!

Dr. med
W. Eychner
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבן קינא „טשארי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון $2\frac{1}{2}$ – 4 און פון 7 – 8 אווענד.

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודביאווא 9, טעל. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פראצעדורע פון זעמאליכע ארטאפעדישע אפאראטען וו: וואלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

בוכהאלטעריע
איינפאכע און דאפעלטע
איטאליענישע און אמעריקאנישע
ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס גרינדליך פאר 25 זל. מיט א קורצער מעטאדע און פערלויף פון 1 חודש 15 זל. בלויז מאשין-שרייבען אין משך פון 3 וואכען נור 6 זל. קירין-כיטיא 50, קווער-אפיצינע, 1-טער שט. מיר ערטיילען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס-אריטמעטיק און סטענאגראפיע.
307

44 וויכטיג פאר מחותנים! 44
קויפט נישט קיין
מעבעל
בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט
Ch. ŁAZNIK
44 גדאנסקא (דלוגא) 44
טעל. 162-56
נאר ביי מיר קענט איהר בעקומען פערש. מעבעל שעהן, גוט און ביליג.
בעמ: כקויף אויך געניצט מעבעל, דיוואנעס א. ז. וו.
קומט און איבערצייגט אייך!
44 44

Dr. Z. Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען
11-טען ליסטאפאד 9
קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2—3

פערשרייבט
אייער קינד וואס לערנט אין א פוילישער שולע אין דעם איינציגען מוסטערהאפטען רעליגיעזען בית ספר פאר קינדער, וואס לערנען אין פוילישע שולען
„תורה-ודעת"
פל. וואלבאשטשי (נייע שטאט) 6
פאר קינדער פון 5—14 יאהר.
דאס לעהר-פראגראם פון „תורה ודעת" נעמט ארום א קורס פון אלערליי למודי קודש (עברי, חומש, רש״י, נ״ך, דינים, משניות, גמרא), העברעאישע שפראך, יודישע געשיכטע א.ז.וו. און אלעס וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען. דאס לעהר-פערזאנאל בעשטעהט פון די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען.
צוליב׳ן קריזיס — הנחה-פרייזען.
קינדער פון 4-8 יאהר ווערען אהיימגעפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע. אלע ארט אנאליזען, עלקטראטעראפיע, היילונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אוונד.
בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

Dr. med.
REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג
נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9—1 מיטאג.

צאהן-ארצט
JAKOB KARMAZYN
לאדז, פאלודניאווא 2
פאר פערזיכערטע אין דער קראנקען-קאסע. וועלכע וועלען זיך בא מיר בעשטעלען קינסטליכע ציינער, ווערט דאס היילען און ענטפערנען קראנקע ציינער ערלעדיגט

קלאנג-קינא-טעאטער
Wodewil
גלובנא 1

צום ערשטען מאל אין לאדז! לעצטע טעג! — — — פילם א. נ.

דאס ליד פון טרובאדור

מיט'ן פלאם פייערדיגע: שפאניער DON JOSE MOJICA ווי אויך די רייצענדע MONA MARIS

אויסער'ן פראגראם **LAUREL i HARDY** אין פילם „הינטער די קראטעס" — א. נ.

קלאנג-קינא-טעאטער
Odeon
פשעיאזד 2

RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

אנהויב 4 א זייגער נאכמ. שבת זונטאג 2 א זייגער

אויפ'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר.

היינט און פאלג. טעג!

מעכטיגער קלאנג-זינגענדער פילם אונטער'ן נאמען:

„מיין זונעלע"

אין די הויפט-ראלען: JANET GAYNOR i CHARLES FARRELL

אויסער'ן פראגראם: PAT צוגאבע און FOX ציגאבע.

נעכסטער פראגראם: „זיין ווייב'ס מאן"

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(ווינ קאפערניקא)

צופאהר מיט די טראמוואיען 5, 6, 8, 9, 1.

אנהויב טעגליך 4 נ"מ. שבת און זונטאג 2 בייטאג. לעצטער סעאנס 10 אזו. צו 75 גר. אויף אלע פלעצער גילטיג אויסער שבת, זונטאג, יו"ט פאספארטו און פרייקארטען זענען שבת און זונטאג אונגילטיג.

היינט און פאלגענדע טעג! וואונדערשעהנע פילם-אפערעטקע א. נ. היינט און פאלגענדע טעג!

מיט די פירשטינס בעפעהל

אין די הויפטראלען: Liljana Harvey, Henry Garat אויסערן פראגראם: אקטואליטעטען און קלאנג-צוגאבע פון Fox

נעכסטער פראגראם: „מא"אכא" מיט Marlena Dietrich, Gary Cooper i Adolf Menjou הנחה-קופאנען

קלאנג-קינא
CORSO
זשעלאנא 2-4.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

היינט און פאלגענדע טעג!

„מאראקא"

דער גרעסטער קלו פון סעזאן א. נ. קאנפליקט פון געפיהלען. רמיכיע פון חיות און מענשען. געפאהר! גרויל! ליבע! שמאציע! טראגעדיע!

CHARLES BICFORD — דער מעגליבער
ROSA HEBART — די שיהנע
GEORGE RENAVANT

אין די הויפט-ראלען

אויסערן פראגראם: פרעכטיגער פארס און פילם-אקטואליטעטן איז קאלירען.

אנהויב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. בעמערקונג: אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזן בעדייטענד פערקלענערט.

קלאנג-קינא-טעאטער
APOLLO

אנהייב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג—12 א זייגער בייטאג

היינט פרעמיערע!

1) # גרעניץ-רעגיאן
2) # RANGO

מעכטיגער קלאנג-פילם, וואס שילדערט די מדבר. אינטערעסאנטער אינהאלט. ... נגעוועהנע ביז איצט שפאנענדע מאמענטען.

גרויסער דאפעלטער פראגראם: היינט פרעמיערע!

סענסאציאנעלע דראמע פון לעבען פון ווילדען מערב — — אין די הויפט-ראלען: — —

Fay WRAY, Jack HOLT, Richard ARLEN

נעכסטער פראגראם: „דער גלאקעו-ציהער — פון נאטער-דאם" —

קינא-טעאטער
BAJKA

רוג בושפושינער, פראנטשישקאנער 31. צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.

אנהויב טעגליך 4:30 נאכמ. שבת זונטאג און יום טוב פון 12—3 נ"מ זענען אלע פלעצער צו 50 און 40 גר. מיט'ן אנטייל פון פערגרע-סערטער ארקעסטער, וואס איז גענוי צוגעפאסט צום בילדער אונטער לייטונג פון ה' לירויער.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

1) # „די רעכט צו ליבע"
2) # שטערן פון אלהאמברא

אין די הויפט-ראלען: — IGO SYM — EWELINA HOLT, HENRY STUART

קינא-טעאטער
LIRA

לימאנאווסקיעגא 37.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער רעקארד-דאפעלטער פראגראם!

1) # זיין געפעהרליכסטע פאסירונג
2) # נאפאלעאן-באנאפארטע

אין די הויפטראלען: Harry Peel, WERA SCHMITTERLÖW

ריהם פון דער וועלט-פראד., עפאכע-מייסטע-ווערק. אין די הויפטראלען: M. Albert Dieudonnè i Suzy Vernon

נעכסטער פראגראם: 1) „ליבעס-מאננא" 2) „טיוואלאנישע רייטער". — דער זאל איז גוט בעהייצט.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

צו פערמיטען א צימער אויף זאכאדניע גאס מיט קראפט און קאנצעסיע געאייגנעט אויף שטרימף א. ד. גל. האלב פערד מאטאר „בערגמאן". צו פערקויפען. צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע. 446

אהן אפטרעט-געלד איין גרויס געוועלב און איין קליין געוועלב אויף פלאץ קאשטשעלני 7 זאווי 2 קעלער־ען אויף קאשטשעלנא 3 זאפארט איבער־צוגעבען. צו ערפאהרען קאשטשעלנא 3 ביים ווירט.

2 אנשטענדיגע יונגעלייט קענען בעקומען לאזשי ביי זעהר אנ'אינטעליגענטער פאמיליע געגען מעסיגען מאנאטליכען אפצאהל. פאמארסקא 14, 2-טער שטאק, וו. 4. פראנט.

א געוועלב מיט א גרויס שויפענסטער אין בעסטען צענטרום פון שטאט איז פון זאפארט אי־בערצוגעבען. צו ערפאהרען אין פריזיר-געשעפט גרויזאם, זשעלאנא 3.

א געוועלב מיט 2 צימער און איינריכטונגען אויף קאלאניאל און פארבען פון זאפארט איבערצו־געבען אויף קאנסטאנטינער 43. אויך 3 קעלערס צו פערדינגען. צו ערפאהרען ביי סקאטאווסקי, יאוראמיעיסקא 29.

א מעבלירט צימער פאר א יונגעמאן אדער 2 פריילינס ווערט אפגעגעבען צום שלאפען. שרוד־מיעיסקא 62, וו. 36. ביי מילכטייך.

א געוועלב מיט א וואוינונג איז פון זאפארט איבערצוגעבען, קליין דירה-געלד. צו ערפאהרען קילינסקיעגא 73, ביי וויגאדני.

א געוועלב מיט א צימער איבערצוגעבען פון זאפארט אל. 1. מאי 38, פראנט סערבין.

אנ'אַ"ט צו שלאפען פאר א יונגערמאן אדער 2 יונגעלייט. עווענטועל פאר פריילינס ביי א בע־סערער פאמיליע. אל. 1 מאי 21. וו. 14.

א וואוינונג פון 1 שטוב אויפ'ן ערשטען שטאק פראנט איז פון זאפארט איבערצוגעבען. צו ער־פאהרען אלעקסאנדריסקא 28, ביי חאסקעל.

צו דינגען און פערדינגען פערשידענע וואוי־נונגען אין אלטע און אין נייע הייזער מיט אלע בעקוועמליכקייטען אויף מאנאטליכע דירה-געלט. גע וועלבער, געשעפטס- און פאבריקס-לאקאלען. מעב־לירטע צימערען, הייזער, ווילעס, פלעצער פון פער־שידענע פרייזען. יעדער קויפט און פערקויפט. נאך דורך דער ביורא „לאקום", וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד. אינהאבער יוסף קארמעסער און קאמפ. אינפארמאציעס אהן בעלוינונג, פיעטריקאווער 62, פראנט 2. שטאק, טעל. 15-166 טעטיג פון 8 פריה ביז 8 אוונט.

איבערצוגעבען א צימער אויף זאוואדזקא 19, קארטאנע. פאר איינע פערזאן צו שלאפען אדער אויף א געשעפט.

אכטונג, זאקען-פאבריקאנטען! די אויסארבייטונג פון רענדער צו קינדער - שקארפעטען אויף פיינע שליטען פון 32 צווייען אויך פון 24 צו קאנ־קורענץ-פרייזען. מיכאלאוויטש ווסכאדניע 50.

פערשידענעס

וויכטיג פאר טאפעצירער! געשטעלען פאר פא־לאווע בעטען איז ביי מיר צו בעקומען, מלינארסקא 9, ביי קאלמען.

עס ווערט געזוכט צו בעשעפטיגען 12-ער און 14-ער שטריקמאשינען פאר הענדשקעס זיך צו מעל־דען אין אדמיניסטראציע אונטער „הא דשוה".

איך נעהם אן צו לערנען הענדשקעס אויסצו־ארבייטען, לוטאמירסקא 18, סטעצעמסקי.

צו פערקויפען 2 מאשינען קניה-הייבערס מעג־סקע אין גוטען צושטאנד ווי אויך אוועסטען-מאשין פון טריקא. צו ערפאהרען אלעקסאנדריסקא 28, ביי בענדער.

מארמאר-טישלעך זוך איך צו קויפען פאר א צוקערניע אין א גוטען צושטאנד. צו פערשטענדיגען זיך טעלעפאן 90-192.

א מעבלירט צימער מיט א באלקאן צו פער־דינגען, זאוואדזקא 19, פראנט, 3-טער שטאק, ביי פריידענרייך, וו. 13.

אכטונג, שטרימף-פאבריקאנטען! איך נעהם אן צו מאכען רענדער אויף א 13-ער מאשין צו קאנ־קורענץ-פרייזען. נאוואמיעיסקא 6, וו. 7, 4 שטאק

עס איז נויטיג

א שניידערין מיט אנ'אייגענע מאשין קען זיך מעלדען צו זילבערבערג, בזשעזינער 17 פראנט, 1 שטאק.

אנ'ארענטליכער יונגע פון בעסערער פאמיליע באלד געצאהלט קען זאפארט זיך מעלדען, זגער־זשער 30א, גאטליבאווסקי.

ס'ווערען געזוכט אגענטען צו עטליכע אר־טיקלען פון ערשטען געברויך, געזיכערטע פרנסה געגען קויציע. צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג. 435

אנאנסען-פרייז — פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . . —60 4
נאכ'ן טעקסט—12 . . . . . —18 8
פאר א מילימעטער-שורה: איבער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6 — זל. 6 חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat". spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. I. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.